

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE’DE KÜRESELLEŞME SÜRECİ VE
KORUNAN ALANLAR ÜZERİNE ETKİSİ:
DATÇA BOZBURUN ÖZEL ÇEVRE KORUMA
BÖLGESİ

Senem BAKIR

Ekim, 2019
İZMİR

**TÜRKİYE’DE KÜRESELLEŞME SÜRECİ VE
KORUNAN ALANLAR ÜZERİNE ETKİSİ:
DATÇA BOZBURUN ÖZEL ÇEVRE KORUMA
BÖLGESİ**

Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Senem BAKIR

Ekim, 2019

İZMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU

SENEM BAKIR tarafından DOÇ.DR. MERCAN EFE GÜNEY yönetiminde hazırlanan “TÜRKİYE’DE KÜRESELLEŞME SÜRECİ VE KORUNAN ALANLAR ÜZERİNE ETKİSİ: DATÇA BOZBURUN ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİ” başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

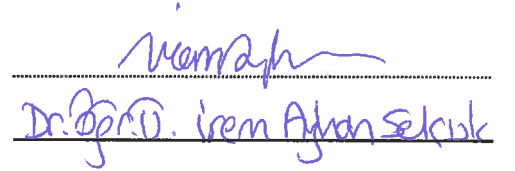

Doç. Dr. Mercan EFE GÜNEY

Yönetici

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Kadriye ERTEKİN

Müdür

Fen Bilimleri Enstitüsü

TEŞEKKÜR

Öncelikle, tez çalışmam süresince bana benden çok inanan, çalışma hayatım ve özel hayatımda yaşadığım her problemde desteğini esirgemeyen çok değerli hocam Doç. Dr. Mercan EFE GÜNEY'e; bana doğru düşünmeyi ve yazmayı öğrettiği, tez çalışmama gönlünü vererek benimle beraber büyük bir özveri ile çalıştığı için çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitim sürecimde derslere gidebilmem için gerekli izinleri veren, sahip oldukları bilgi birikimini benimle paylaşarak çalışmalarına yön veren Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'ndeki idari amirlerim Bekir ERDOĞAN ve Fatih ERMİŞ ile arşiv çalışmalarında desteklerini esirgemeyen tüm mesai arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Hala tüm özverisi ile çalışan canım babama, onun çalıştığı zamanlarda bize asla onun eksikliğini hissettirmeyen fedakâr anneme ve hayatımın neşe kaynağı kız kardeşime; tüm yaşamım boyunca hep arkamda olduklarını hissettirdikleri için, maddi manevi destekleri ile beni bugünlere getirip yüksek lisans eğitimi alabilecek donanıma sahip olmamı sağladıkları için, her bunalıp galiba ben bu işi yapamayacağım diye aradığımda beni yüreklendirdikleri için çok teşekkür ederim. Belki yaptıklarının karşılığı asla olamayacaktır ama bu çalışmamı onlara ithaf ediyorum.

Tez sürecim boyunca benimle tüm bilgi birikimini ve tecrübelerini paylaşan, telefonun ucunda tüm stresimi yorgunluğumu benimle birlikte hissettiğini çok iyi bildiğim, kardeş olmak için aynı anneden doğmak gerekmediğinin ispatı sevgili kuzenim Araş. Gör. Sevilay AKALP'e çok teşekkür ederim.

Ve son olarak süreçteki en büyük destekçim, hayat arkadaşım Efekan BAKIR'a; her yüzüm asıldığında beni güldürüp enerjimi yükselttiği için, ben çalışırken bensiz film bile izlemediği için, güzel kahve yapmayı öğrendiği için kısacası hayatımı paylaştığı için çok teşekkür ederim.

Senem BAKIR

TÜRKİYE’DE KÜRESELLEŞME SÜRECİ VE KORUNAN ALANLAR ÜZERİNE ETKİSİ: DATÇA BOZBURUN ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİ

ÖZ

Dünyada giderek mekânsal sınırların önemini kaybetmesiyle ekonomik, toplumsal, kültürel ve politik ağlar değişmektedir. Bunun sonucunda coğrafi mekâna ve yerleşik kurallara bağımlılık azaldığından ülkelerin bir bütün olarak hareket etmesi küreselleşme süreci olarak tanımlanmaktadır. Küreselleşme ile kaynakların aşırı ve dengesiz tüketimi, biyolojik çeşitliliğin azalması, çevre kirliliği ve iklim değişikliği gibi küresel insan eylemleri sonucu ortaya çıkan çevre sorunlarının çözümünün yine devletlerin ittifakı ve sivil toplum kuruluşlarının örgütlenmesi gibi küresel insan eylemleri ile sağlanabileceği anlaşıncı küresel düzeyde çevrenin korunması kaygısını taşıyan “ekolojik küreselleşme” süreci kapsamında birçok görüşme yapılmış ve sonucunda anlaşmalar imzalanmıştır. Türkiye de bu anlaşmaların birçoğunda taraf olmuştur.

Coğrafi konumu itibariyle Akdeniz Havzası’nda yer alan Türkiye, Akdeniz Eylem Planı ve sonucunda imzalanan Barselona Sözleşmesi ile Akdeniz’de Özel Koruma Alanları Kurulmasına İlişkin Protokol’ün belirlediği kriterler doğrultusunda 1988 yılında Özel Çevre Koruma Bölgelerinin kurulması ve geliştirilmesi ile ilgili yasal çalışmaları başlatmıştır. Küresel koruma stratejilerinin Türkiye’de koruma politikalarına etkileri düşünüldüğünde Özel Çevre Koruma Bölgelerinin ilanı önemli bir adımdır. Ancak, bu alanlarda kısa vadeli çözüm getirecek faaliyet ya da projelerin yerine biyolojik çeşitliliğin ve sürdürülebilirliğin sağlandığı ve farklı aktörlerin etkin olduğu ortaklaşa faaliyetlerle çözümler üretilmesi gerekmektedir.

Çalışma ile küresel koruma politikaları kapsamında Türkiye’deki Özel Çevre Koruma Bölgelerinin ilan süreçleri ve günümüzdeki durumlarının mevcut koruma yaklaşımı kapsamındaki konumu Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi örneği üzerinden planlama ve koruma politikaları ile incelenmiştir.

Çalışma, Türkiye'nin küresel koruma politikaları kapsamındaki uygulamaları üzerine değerlendirmeler yapmaktadır. Bu değerlendirmeler sonucunda çalışma, mevcut durumun konuya yönelik sorunlarını ortaya koyması ve bu sorunlara çözüm önerileri sunması ile ekolojik küreselleşme konusunda literatüre katkıda bulunmaya çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, ekoloji, Özel Çevre Koruma Bölgesi

**GLOBALIZATION POCESS IN TURKEY AND EFFECTS ON PROTECTED
AREAS THE CASE OF SPECIAL ENVIRONMENTAL PROTECTED ZONE
DATÇA BOZBURUN**

ABSTRACT

The globalization process is defined as the decrease in the dependence on geographical space due to the change in economic, social, cultural and political networks as a result of the loss of the importance of spatial boundaries in the World. With globalization, the solution of environmental problems arising from global human actions such as excessive and unbalanced consumption of resources, reduction of biodiversity, environmental pollution and climate change can be achieved through global human actions such as the alliance of states and the organization of non-governmental organizations. During the “ecological globalization” process, which can be defined by this relationship, many interviews have been held with the concern of protecting the environment at the global level and agreements have been signed as a result. Turkey also became a party to most of the agreements.

In accordance with the criteria set by the Mediterranean Action Plan and the Barcelona Convention signed as a result of the Protocol on the Establishment of Special Environmental Protected Zone in the Mediterranean, in 1988, Turkey has initiated legal work related to the establishment and development of the Special Environmental Protected Zone. When the effects of global conservation strategies to conservation policy in Turkey is considered announcement of Special Environmental Protected Zone is an important step. However, instead of activities or projects that will provide short-term solutions need to be produced through joint activities where biological diversity and sustainability are ensured and producing solutions through joint activities where different actors are active.

In this thesis, was examined by declaration process and current position within the scope of approaches existing protection status Datca Bozburun Special Environmental

Protected Zone planning and conservation policies on the example of the global conservation policies within the Specially Protected Areas in Turkey.

This thesis practices within the framework of Turkey's policies are making assessments on global conservation. As a result of these evaluations, the study tries to contribute to the literature on ecological globalization by presenting the problems of the current situation and offering solutions to these problems.

Keywords: Globalization, ecology, Special Environmental Protected Zone

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vi

BÖLÜM BİR - GİRİŞ..... 1

1.1 Çalışmanın Amacı	1
1.2 Çalışmanın Kapsamı.....	1
1.3 Çalışmanın Yöntemi.....	3

BÖLÜM İKİ - EKOLOJİK AÇIDAN KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE ULUSLARARASI İLİŞKİLERİN BİÇİMLENMESİ..... 4

2.1 Küreselleşme Süreci ve Etki Alanları	4
2.2 Ekolojik Küreselleşme Süreci, Korunan Alan Kavramı Ve Uluslararası Örgütlenmeler.....	8
2.3 Türkiye’de Küreselleşme Süreci ve Ekolojik Küreselleşme Bağlamında Türkiye’nin Uluslararası Örgütlenmedeki Yeri	17
2.3.1 Türkiye’de Küreselleşme Süreci.....	17
2.3.2 Ekolojik Küreselleşme Bağlamında Türkiye’nin Uluslararası Örgütlenmede Yeri.....	17
2.4 Türkiye’de Korunan Alanlara İlişkin Kanunlar ve Koruma Statüleri	22
2.4.1 6831 Sayılı Orman Kanunu	22
2.4.2 1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu	23
2.4.3 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu	24
2.4.4 2872 Sayılı Çevre Kanunu	25
2.4.5 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu	26

2.4.6 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu.....	27
2.4.7 Türkiye’de Koruma Mevzuatına İlişkin Değerlendirme.....	27
2.5 Değerlendirme	32

BÖLÜM ÜÇ- ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGELERİNİN KÜRESEL KORUMA PRATİĞİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ 38

3.1 Özel Çevre Koruma Bölgesi Kavramı.....	38
3.2 Türkiye’de Özel Çevre Koruma Bölgeleri	39
3.3 Özel Çevre Koruma Bölgelerinde Koruma Yaklaşımı ve Yönetim Politikaları.....	60
3.3.1 Çevre Düzeni Planı Çalışmaları.....	61
3.3.2 Yönetim Planları	63
3.3.3 Tür İzleme Projeleri	65
3.3.4 Kentsel ve Teknik Altyapı Yatırımları.....	67
3.4 Değerlendirme	68

BÖLÜM DÖRT- DATÇA BOZBURUN ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİNİN GELİŞİM VE PLANLAMA SÜRECİNİN ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGELERİNDE KORUMA VE GELİŞİM STRATEJİLERİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ..... 70

4.1 Datça Bozburun ÖÇKB Genel Tanımı.....	70
4.1.1 Datça Bozburun ÖÇKB’nin Sosyoekonomik Yapı Açısından Değerlendirilmesi.....	71
4.1.2 Datça Bozburun ÖÇKB’nin Ekolojik Değerler Açısından Değerlendirilmesi.....	74
4.1.3 Datça Bozburun ÖÇKB’nin Korunan Alanlar Açısından Değerlendirilmesi.....	78
4.2 Datça Bozburun ÖÇKB’de Planlama Yaklaşımı	80
4.2.1 Datça Bozburun ÖÇKB İlanından Sonra Planlama Çalışmalarının Gelişimi Süreci	80

4.2.2 Planlama Sürecinde Yürütülen Çalışmalar	82
4.3 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı.....	84
4.3.1 Planının İlkeleri.....	86
4.3.2 Planının Kırsal Alanlara İlişkin Getirdiği Kararlar.....	87
4.3.3 Planın Denizel Alanlara ve Kıyı Alanlarına İlişkin Getirdiği Kararlar	93
4.3.4 Planın Korunması Gerekli Alanlara İlişkin Getirdiği Kararlar.....	102
4.4 Değerlendirme	112
BÖLÜM BEŞ-SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	116
KAYNAKLAR	122
EKLER.....	135
EK-1Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Revizyonu Plan Paftaları.....	135
EK-2Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Revizyonu Gösterim	152
EK-3Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Revizyonu Plan Hükümleri	154

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 2.1 Ekolojik Küreselleşme Diyagramı.....	9
Şekil 3.1 Türkiye’de ÖÇKB’ler	40
Şekil 3.2 Gökova ÖÇKB sınırları	41
Şekil 3.3 Fethiye Göcek ÖÇKB sınırları	43
Şekil 3.4 Köyceğiz Dalyan ÖÇKB sınırları	44
Şekil 3.5 Göksu Deltası ÖÇKB sınırları	45
Şekil 3.6 Patara ÖÇKB sınırları	46
Şekil 3.7 Belek ÖÇKB sınırları.....	47
Şekil 3.8 Foça ÖÇKB sınırları	48
Şekil 3.9 Datça Bozburun ÖÇKB sınırları.....	49
Şekil 3.10 Gölbaşı ÖÇKB sınırları	50
Şekil 3.11 Ihlara Vadisi ÖÇKB sınırları	51
Şekil 3.12 Pamukkale ÖÇKB sınırları	52
Şekil 3.13 Tuzgölü ÖÇKB sınırları.....	54
Şekil 3.14 Uzungöl ÖÇKB sınırları	55
Şekil 3.15 Kaş Kekova ÖÇKB sınırları	56
Şekil 3.16 Saros Körfezi ÖÇKB sınırları	57
Şekil 3.17 Finike Denizaltı Dağları ÖÇKB sınırları	58
Şekil 3.18 Salda Gölü ÖÇKB sınırları	58
Şekil 3.19 Karaburun Ildır Körfezi ÖÇKB sınırları.....	59
Şekil 3.20 Fethiye Göcek ÖÇKB Çevre Düzeni Planı.....	63
Şekil 4.1 Datça Bozburun ÖÇKB sınır ve koordinatları.....	71
Şekil 4.2 Datça Bozburun ÖÇKB tarım alanları dağılımı.....	73
Şekil 4.3 Datça Bozburun ÖÇKB orman alanları dağılımı.....	75
Şekil 4.4 Datça Bozburun ÖÇKB kıyı alanları analizi	77
Şekil 4.5 Datça Bozburun ÖÇKB korunan alanların dağılımı.....	79
Şekil 4.6 Datça Bozburun ÖÇKB sentez haritası.....	83
Şekil 4.7 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP Bütüncül Gösterimi.....	85

Şekil 4.8 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP Bozburun, Söğüt ve Taşlıca Mahalleleri kırsal alan karakteristiği.....	88
Şekil 4.9 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP Hisarönü Körfezi kırsal alan karakteristiği.....	89
Şekil 4.10 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP Datça Yarımadası Bölgesi kırsal alan karakteristiği	90
Şekil 4.11 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP Yerleşim Merkezi kırsal alan karakteristiği.....	91
Şekil 4.12 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP kırsal alanlara ilişkin imar planlarının yapımına ilişkin esaslar.....	92
Şekil 4.13 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP poseidon çayırlarının mekansal dağılımı	94
Şekil 4.14 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP kapsamında belirlenen balıkçılığa kısıtlı alanlar.....	96
Şekil 4.15 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP kapsamında belirlenen kıyı yapıları için araştırma ve düzenleme yapılması gereken alanlar	98
Şekil 4.16 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP kapsamında belirlenen günübirlik tekne turizmine yönelik düzenleme yapılması gereken alanlar	99
Şekil 4.17 Hassas zon olarak belirlenen alanların Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP’de mekânsal dağılımı	104
Şekil 4.18 Orman alanlarının Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP’de mekânsal dağılımı	106
Şekil 4.19 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP kapsamında tarım alanlarına ilişkin getirilen kullanım kararlar.....	108
Şekil 4.20 Datça Bozburun ÖÇKB 1990 yılı uydu görüntüsü	112
Şekil 4.21 Datça Bozburun ÖÇKB 2016 yılı uydu görüntüsü	112
Şekil 4.22 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı onaylı alt ölçek plan sınırları	114

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 2.1 Türkiye’de koruma mevzuatının mevcut durumu	29
Tablo 2.2 WDPA verilerine göre korunan alanların yıllara göre gelişimi	33
Tablo 2.3 Türkiye’nin küresel koruma örgütlenmesindeki yeri	34
Tablo 2.4 Türkiye’nin küresel konferanslar ve sonucunda imzalanan anlaşmalar açısından durumu.....	35
Tablo 2.5 Uluslararası sözleşmeler açısından Türkiye’de koruma mevzuatının durumu.....	35
Tablo 2.6 Türkiye’de korunan alanların güncel durumu	37
Tablo 4.1 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP deniz ve kıyı alanlarına ilişkin plan hükümleri	101
Tablo 4.2 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP korunan alanlara ilişkin plan hükümleri.....	110

BÖLÜM BİR

GİRİŞ

1.1 Çalışmanın Amacı

20. Yüzyılda değişen dünya ile ortaya çıkan küreselleşme olgusu, dünya sistemlerini tüm yönleriyle etkilemeye başlamıştır. Ekonomik, siyasal, sosyokültürel ve toplumsal ilişkilerin uluslararası düzeyde artması şeklinde özetlenebilecek küreselleşme sürecinde yaşanan ekonomik, politik ve sosyokültürel değişimler ekolojik sorunları oluşturmuş ve bu sorunun çözümleri küresel ölçekli çevresel örgütlenmeleri de beraberinde getirmiştir.

Çalışma ile küreselleşme olgusu literatürde çok fazla üzerinde durulmayan ekolojik yönü ile irdelenmiştir. Ekolojik küreselleşme kavramı ile ekolojik küreselleşmenin ele alındığı süreçte dünyada yaşanan gelişmeler ve Türkiye'nin ortaya çıkan küresel ölçekli çevresel örgütlenmelerin hangi noktasında yer aldığı tartışılmıştır.

Bu kapsamda, ekolojik küreselleşme sürecinde Türkiye'de korunan alanlara ilişkin yönetim anlayışı, planlama çalışmalarının yeterliliği ve uygulanabilirliği Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi ve bölgeye yönelik hazırlanan çevre düzeni planı üzerinden irdelenmiş ve korunan alanlarda yeni bir yönetim anlayışı getirilerek araştırma, koruma izleme ve planlama çalışmalarına yönelik bütüncül bir yaklaşım önerilmesi hedeflenmiştir.

1.2 Çalışmanın Kapsamı

Çalışmada, Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi örnek alan olarak seçilmiştir. Bu alan üzerinden çalışmanın kapsamını Türkiye'nin ekolojik küreselleşme sürecinde koruma çalışmalarını küresel koruma yaklaşımı ile entegre etme süreci ve korunan alanlara yönelik politikaların yeterliliğinin irdelenmesi ve Türkiye'de korunan alanların daha etkin bir şekilde yönetilmesine yönelik öneriler getirilmesi oluşturmaktadır.

Çalışmanın amacına yönelik olarak öncelikle küreselleşme kavramı literatürdeki farklı tanımları ile ele alınacak ve küreselleşme sürecinin etkileri ekonomik, sosyokültürel, siyasi ve ekolojik yönleri ile irdelenecektir. Ayrıca, küreselleşme sürecinin tüm bu boyutları ve Türkiye’de etkileri anlatılacaktır.

Küreselleşme ekonomiye vurgu yaparak başlayan bir süreçtir. 1948 yılında Uluslararası Doğa Koruma Birliği’nin kurulması ile küreselleşmenin ekolojik boyutu önem kazanmaya başlamıştır. Çalışma, ağırlıklı olarak küreselleşmeye ekolojik temelde yaklaşmaktadır. Bu çalışma içerisinde ekolojik küreselleşme sürecini şekillendiren çevresel örgütlenmeler küresel koruma örgütleri adı altında; yapılan görüşmeler sonucu imzalanan sözleşmeler ise uluslararası sözleşmeler adı altında incelenecektir.

Bölüm ikide, ekolojik küreselleşme ve korunan alan kavramları tanımlanarak ekolojik küreselleşme sürecinde ortaya çıkan küresel örgütlenmeler sıralanmıştır. Daha sonra bu küresel örgütlenmeler içerisinde Türkiye’nin konumu, dahil olduğu uluslararası örgütlenmeler ve bunların Türkiye’de koruma mevzuatına yansımaları tartışılmıştır.

Bölüm üçte, Özel Çevre Koruma Bölgesi kavramı tanımlanarak ilan edilen Özel Çevre Koruma Bölgeleri ve küresel koruma politikalarının yansımalarını görebilmek amacıyla bölgelerin yönetimine ilişkin koruma politikaları anlatılmıştır.

Bölüm dörtte, çalışmanın örnek alanı olarak seçilen Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesinde koruma ve planlama yaklaşımları, uluslararası koruma politikalarının plan kararları üzerindeki etkileri kapsamında tartışılmıştır.

Çalışmanın sonuç bölümü ile ekolojik küreselleşme sürecinde yaşanan gelişmelerin Türkiye’de koruma pratiği üzerinde etkilerinin ne düzeyde olduğu tartışılarak Özel Çevre Koruma Bölgelerinin diğer korunan alan statüleri ile entegre edildiği ve planların uygulanabilirliğini sağlayacak yeni bir yönetim anlayışına yönelik önerilerde bulunulmuştur.

1.3 Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada öncelikle küreselleşen dünyada ekoloji kapsamında küresel koruma politikalarının gelişiminin değerlendirilebilmesi için küresel koruma örgütleri kronolojik olarak incelenmiştir. Dünyada 1930'lu yıllarda başlayan küresel koruma örgütlenmeleri ve sonucunda imzalanan uluslararası sözleşmeler kronolojik olarak incelenerek Türkiye'nin dâhil olduğu küresel koruma örgütlenmelerinin koruma mevzuatının şekillenmesi üzerinde ne derece etkili olduğu konusu, uluslararası sözleşme hükümlerinin yasalara yansımaları üzerinden ortaya konmuştur. Dünyada korunan alanlara ilişkin ortak bir dil oluşturulmasını amaçlayan korunan alan sınıflamaları, Türkiye'de Tarım ve Orman Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın sorumlu ve uygulayıcı konumunda bulunduğu koruma yasaları ve korunan alanlarda planlama yaklaşımı üzerinden tartışılmıştır.

Özel Çevre Koruma Bölgeleri, doğrudan Uluslararası anlaşmaların getirdiği yükümlülükler doğrultusunda ilan edilen alanlar olduğundan çalışmanın konusu olarak seçilmiştir. Türkiye'de Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak ilan edilen alanlar ve bu alanlara yönelik politikalar anlatılarak Barselona Sözleşmesi'nin Özel Çevre Koruma Bölgelerine ilişkin getirdiği yükümlülükler doğrultusunda bir yönetim anlayışı benimsenip benimsediğinin ortaya konması amaçlanmıştır.

Küresel politikaların Türkiye'de ekolojik değerlerin korunması noktasında etkileri Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesinde planlama yaklaşımı üzerinden irdelenmiştir. Bu doğrultuda Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı ve plan hükümleri; kırsal alanlara, denizel alanlara ve korunması gereken alanlara ilişkin getirdiği plan kararları ile irdenelerek planın mekânsal kararları koruma politikaları kapsamında değerlendirilmiştir.

BÖLÜM İKİ

EKOLOJİK AÇIDAN KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE ULUSLARARASI İLİŞKİLERİN BİÇİMLENMESİ

2.1 Küreselleşme Süreci ve Etki Alanları

Küreselleşme kavramı, akademik çevreler ve bilim insanları tarafından 1960'lı yıllardan sonra tartışmalara konu edilmeye başlamıştır. Küreselleşme tek bir değişken ile tanımlanabilecek bir süreçten çok, birbiriyle ilişkili ekonomik, teknolojik ve sosyokültürel dönüşümlerin bütünsel sonuçlarını içeren bir kavramdır (Martin, Tyler, Storper, Evenhuis ve Glasmeier, 2018).

Küreselleşme kavramına literatürde birçok farklı yaklaşım bulunduğundan tek ve net bir tanımlama yapmak mümkün değildir. Bu yaklaşımlar ışığında küreselleşme kavramı özetle, mekânsal sınırların kalkması sonucu ortaya çıkan ekonomik, toplumsal, kültürel ve politik ağlar nedeniyle dünya ülkelerinin bir bütün olarak hareket etmeye başlaması ile coğrafi mekâna ve yerleşik kurallara bağımlılığın azalması şeklinde tanımlanabilir (Çelik, 2012; Dumanlı Kürkcü, 2013; Kaplan N. ve Kaplan, F., 2018; Kaypak, 2013; Turner ve Holton, 2016).

Küreselleşme sürecinin tarihçesi konusunda farklı görüşler olmakla birlikte 1980'li yıllardan itibaren ivme kazandığını söylemek mümkündür. Küreselleşme süreci, çok uluslu şirketlerin dünya ekonomisinde belirleyici olmaya başlaması, uluslararası kuruluşların ortaya çıkması, kalifiye insan gücünün artması, ulaşım sektöründe yaşanan yoğun gelişmelerin coğrafi engelleri büyük ölçüde ortadan kaldırması, bölgesel hareketlerin artması ile çok uluslu devlet kavramının ortaya çıkması ve ulus-devlet anlayışının önemini kaybetmesi şeklinde özetlenebilir (Buluk ve Özkök, 2016; Kıvılcım, 2013).

Küreselleşme kavramı ekonomi ile doğrudan ilişkili olmakla birlikte küreselleşme süreci ile bu sürecin meydana getirdiği sonuçlar sadece ekonomi ile ilişkili değildir. Küreselleşme, tüm boyutları ile değerlendirilmesi gereken birbiri ile ilişkili ve

değişken bir süreçtir. Bu nedenle küreselleşme kavramı ekonomik, sosyokültürel, siyasi ve ekolojik açılardan değerlendirilmiştir (Kaplan, N. ve Kaplan, F., 2018).

Küreselleşmenin en belirgin şekilde gözlemlendiği alan, dünyadaki ekonomik faaliyetlerin gelişimidir. Küreselleşmenin ekonomik boyutu mal, hizmet ve sermayenin sınır ötesi hareketi ile ülkeler arası ekonomik ilişkilerin yoğunlaşması ve sonucunda ülke ekonomilerinin dünya ölçeğinde karşılıklı etkileşimi ve bağımlılığı şeklinde tanımlanabilir (Buluk ve Özkök, 2016; Çelik, 2012; Fischer, 2003; Kıvılcım, 2013; Kaplan, N. ve Kaplan, F., 2018).

Küreselleşme ile hem mekânsal hem de ekonomik sınırlar ortadan kalkmaya başlamıştır. Ekonomik küreselleşme sürecinin temel aktörleri, uluslararası şirketler ve dış pazarda ürün satışı yapmanın yanında yabancı sermaye yatırımları da yaparak faaliyetlerini farklı ülkelere taşıyan uluslararası kuruluşlardır (Küreselleşmenin boyutları ve etkileri, b.t.).

Ekonomik küreselleşme sürecinde, dünya çapında ekonomik örgütlenmelerin ve yeni üretim teknolojileri ile rekabet ortamının artması, sermayenin dolaşımının özgürleşmesi, esnek üretim sistemlerinin devreye girmesi ve gelişen teknoloji ve artan bilgi akışı ile ekonominin giderek hizmet sektörüne bağımlı hale gelmesi gibi gelişmeler yaşanmaktadır (Kaplan, N. ve Kaplan, F., 2018).

Küreselleşme sürecinin yarattığı “tek dünya” kavramı, sosyokültürel alanda da dönüşümler yaşanmasına neden olmuştur. Küreselleşmenin sosyokültürel boyutu, coğrafi sınırların ortadan kalkması ile toplumlar arası iletişim ve etkileşimin arttığı ve toplumsal konular üzerinde ortak bir davranış biçiminin gelişmeye başladığı sosyal bir süreç olarak tanımlanabilir (Çelik, 2012; Kıvılcım, 2013; Kaplan, N. ve Kaplan, F., 2018).

Sosyokültürel küreselleşme sürecini hızlandıran önemli bir faktör, teknoloji ve iletişimde yaşanan gelişmelerdir. İletişim teknolojilerinin etkisiyle bilgiye erişimin kolaylaşması sonucu farklı yaşam biçimlerine sahip toplumlar insan hakları, çevre,

sağlık, eğitim, eğlence, üretim ve tüketim alışkanlıkları, gelenek ve görenekler gibi konularda mekânlardan bağımsız olarak ortak bir düşünce ve davranış biçimine sahip olmaya başlamıştır (Kaplan, N. ve Kaplan, F., 2018).

Bunların yanında sosyokültürel küreselleşme sürecinin önemli noktalarından biri göç hareketleridir. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerden küresel pazara hizmet eden gelişmiş ülkelere doğru göç hareketleri hızlanmıştır.

Bilginin ve fikirlerin yaygınlaşması ve kültürel çeşitlenme ile olumlu bir yönde gelişeceğine yönelik görüşlerin yanı sıra özellikle az gelişmiş ülkelerde baskın kültürlerin etkisi ile yerel değerlerin ve kültürlerin kaybolması, toplumların asimile olması gibi sürecin olumsuz bir yönde ilerlediğine dair görüşler de bulunmaktadır (Buluk ve Özkök, 2016; Kaypak, 2011; Turner ve Holton, 2016).

Küreselleşme süreci coğrafi sınırların yanında siyasi sınırların da önemini kaybetmesine neden olmuştur. Siyasi açıdan küreselleşme, küreselleşmenin ekonomik ve sosyokültürel boyutunda yaşanan değişimler sonucunda toplumların temel siyasi örgütlenme biçimi olan ulus devlet anlayışının, yetki ve otoritesini kaybetmesi ve yetkilerini uluslararası kuruluşlara devretmeye başlaması süreci olarak tanımlanabilir (Çelik, 2012). Küreselleşme süreci kendine özgü kuralları ve örgütlenme biçimleri olan; farklı kurum ve grupların etkin olduğu yeni bir siyasi oluşumu meydana getirmiştir (Kaplan, N. ve Kaplan, F., 2018).

Küreselleşme sürecinin ivme kazandığı 20. Yüzyılda sayıları ve etkinliği giderek artan uluslararası kuruluşlar, politik süreçleri küresel düzeyde etkilemeye başlamış ve ekonomi, insan hakları, demokrasi, çevrenin korunması gibi konulara ilişkin küresel politikaların geliştirilmesini sağlamıştır. Devletlerin iç işleyişlerinde uluslararası karar verme mekanizmalarının söz sahibi olmasıyla devlet egemenliği kısıtlanmaya başlamış ve ulus devletler etkinliğini kaybetmiştir (Küreselleşmenin boyutları ve etkileri, 2006).

Küreselleşme ile yaşanan ekonomik, toplumsal ve teknolojik gelişmeler, çevre sorunlarının bölgesel sınırları aşarak küresel boyuta ulaşmasına ve çevresel değerlerin uluslararası boyutta tüketimine neden olmaktadır. Dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen bir doğa olayı, dünyanın başka bir yerinde meydana gelen bir olumsuzluğun sonucu olabilir (Kiper, 2004; Peters, 2011). Çevre sorunlarının birçoğu ekolojik sürdürülebilirliği ihmal ederek ilerleyen küresel ekonomik politikaların bir sonucu olarak etkileri ile küreseldir (Mazlum, 2007).

Küreselleşme ile üretim ve tüketimin artması sonucunda kaynak ve gıda güvenliği, aşırı ve dengesiz nüfus artışı, biyolojik çeşitlilikte azalma, kirlilik ve iklim değişikliği gibi sınır ötesi birçok ekolojik sorun oluşmuştur. Bu sorunlar, gelişmiş ülkelerden kaynaklı olarak ortaya çıkmaktadır ve öncelikle onların sorunu gibi görünmektedir. Ancak durum, gelişmiş ülkelerin üretimden uzaklaşmaya başlaması ile üretim aktörleri olan az gelişmiş ve tarımsal üretimin ağırlıkta olduğu ülkeleri yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bırakan küresel sorunlara dönüşmüştür (Reyhan, 2010). Sorunlar ancak devletlerin ittifakı ve sivil toplum örgütlerinin etkin olduğu küresel bir organizasyon ile çözülebilir (Steger, 2017).

Küreselleşme sürecinin ekolojik etkilerine bakıldığında, gelişmiş ülkelerden kaynaklı kirliliklerin küresel düzeyde sonuçları az gelişmiş ülkeler için yıkıcı etkiler yaratmaktadır. Tarımsal üretime dayalı bir ekonomik yapıya sahip az gelişmiş ülkeler, küresel hareketlerin etkisi ile tarım topraklarını ve sulak alanlarını kaybetme tehlikesi ile karşı karşıyadır. Küresel dünyaya ayak uyduramayan bu ülkeler, kaynaklarını korumak ile ilgili politikalar üretecek donanımına da sahip olmadığından yerkürenin ekolojik dengesi tamamen gelişmiş ülkelerin politikalarına bırakılmış durumdadır.

Küreselleşme, etki ve sonuçlarıyla dünya ülkelerinin tümünde görülen bir süreç olduğundan ele alınan her konu yine tüm dünya ülkeleri kapsamında bir başka deyişle bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmalıdır.

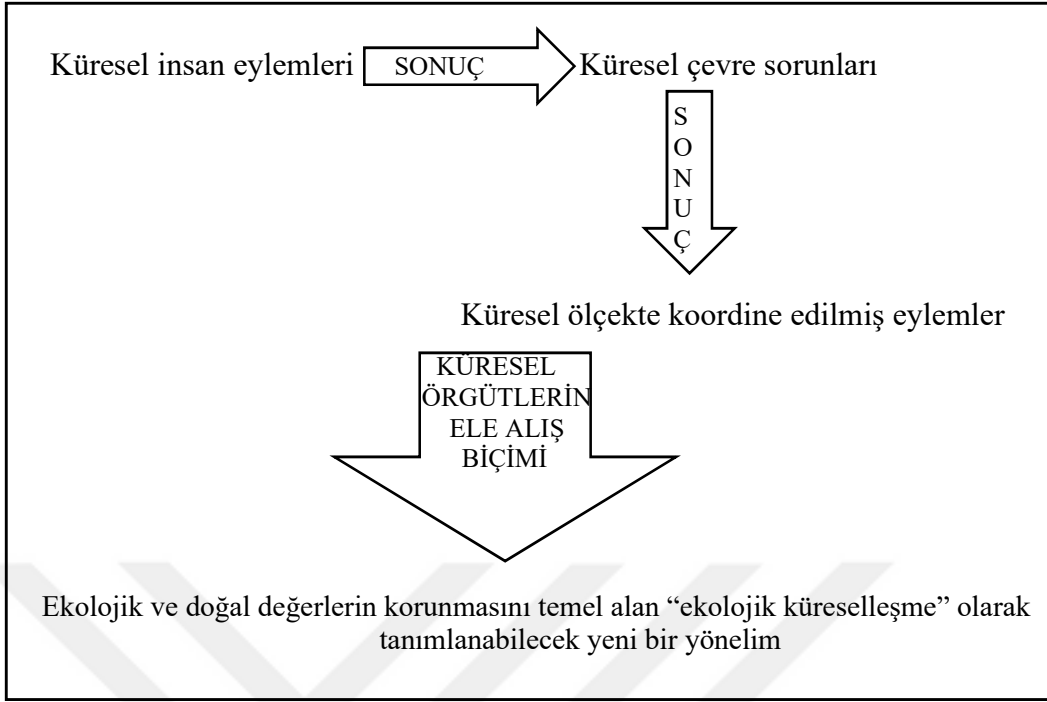
Dolayısıyla, etkileri ve kapsamı çok boyutlu olan küreselleşmenin olumsuz etkilerine karşı ekolojik küreselleşme kapsamında ilan edilmiş olan Özel Çevre

Koruma Bölgelerinin korunmasına yönelik yapılması gerekenler belirlenmelidir. Bu belirlemeler için öncelikle Bölüm Üç ve Bölüm Dört'te belirlenen sorun alanları ve durum değerlendirmeleri veri alınarak yalnızca Özel Çevre Koruma Bölgeleri özelinde değil, Türkiye'deki tüm korunan alan statüleri için sürdürülebilir koruma ve alan yönetimleri sağlamaya yönelik politikalar geliştirilmelidir.

2.2 Ekolojik Küreselleşme Süreci, Korunan Alan Kavramı ve Uluslararası Örgütlenmeler

Ekolojik küreselleşme olgusu kapsamında özellikle 1980'li yıllardan sonra “sürdürülebilir çevre” ve “ekolojik ve doğal değerlerin korunması” konusunda küresel ölçekte birçok gelişme yaşanmıştır ve uluslararası dağınık faaliyetlerin entegrasyonu ve küresel kurum etkileşimi, çok uluslu bölgesel kuruluşlar, ulusal kurumlar, akademik çevreler ve yerel grupların etkileşimi ile küresel ölçekli çalışmalar ortaya çıkmaya başlamıştır¹ (Steger, 2017; Zimmerer, Galt ve Buck, 2004). Bu bölüm kapsamında incelenen ekolojik küreselleşme süreci şekil 2.1'de anlatılmaktadır.

¹Çalışmanın bu bölümü, Uluslararası 9. Recent Evaluations on Humanities and Social Sciences (2019) kitabında kitap içi bölüm olarak yayınlanmıştır (Bkz. Efe Güney, Bakır, 2019).

Şekil 2.1 Ekolojik küreselleşme kavramı

Ekolojik küreselleşme yalnızca çevre kaynaklarına verilen zararları; tarihi, kültürel ve doğal zenginlikler üzerinde oluşan baskıyı; gelir eşitsizlikleri ve kaynaklara erişimdeki adaletsizliği değil aynı zamanda bu sorunları önlemek için ortaya çıkan küresel ve bölgesel ölçekteki politikaları da içerir. Burada çözümü içeren tezat, küreselleşmenin ekoloji üzerinde yarattığı baskıların yine küresel eylemler ile çözüme kavuşturulmaya çalışılmasıdır.

Ekolojik küreselleşme sürecinin ortaya çıkardığı “Korunan Alan” kavramı 1994 yılında Uluslararası Doğayı Koruma Birliği (IUCN) tarafından, doğal kaynakların, kültürel mirasın ve biyolojik çeşitliliğin korunması için özel olarak ayrılmış; yasal veya geçerli diğer araçlarla yönetilen kara ve/veya deniz parçaları olarak tanımlanmıştır. Bu tanım 2007’de, doğayı ekosistem hizmetleri ve kültürel değerlerle birlikte korumak amacıyla, yasalarla ve başka etkin araçlarla belirlenen, tescil edilen ve yönetilen sınırları belirlenmiş coğrafi yerlerdir (Dudley, 2008) şeklinde güncellenmiştir.

Küresel koruma örgütlerinin çabaları ile korumada etkili olan ulusal ve uluslararası çeşitli kurumların yanı sıra yerel örgütler ve sivil toplum kuruluşları da koordine edilmiştir.

Dünyada koruma politikalarının gelişim sürecinde yaşanan belirleyici uluslararası gelişmeler kronolojik olarak aşağıda sıralanmıştır.

Uluslararası Doğa Koruma Konferansı: 1913 yılında düzenlenen Konferans’la ilk kez “Uluslararası Doğa Koruma Komisyonu” kurulmuş ve “doğa koruma” kavramı uluslararası alanda tartışılmıştır (Yücel ve Babuş, 2005).

Uluslararası Kuşları Koruma Komitesi: 1922 yılında kurulan Komite ile 1930’lara kadar 1.Dünya Savaşı’nın etkileriyle doğa koruma alanında yaşanmayan gelişmeler aşılmış ve sonucunda Londra’da "Uluslararası Su Kuşlarını Araştırma Bürosu” kurulmuştur (Kurdoğlu, 2007).

Afrika’nın Bitki ve Hayvan Varlığının Yerinde Korunması Uluslararası Londra Sözleşmesi: 1933 yılında imzalanan bu sözleşme, nesli tükenme tehlikesi altında bulunan ya da endemik türlerin korunduğu kapsamı bir kıtanın bütünü olan ilk anlaşmadır (Yücel ve Babuş, 2005).

Uluslararası Fauna ve Flora Koruma Konferansı: 1933 yılında toplanan Konferans, koruma statüleri ile ilgili ortak bir dil oluşturan ilk adım olup “milli park”, “mutlak doğa koruma alanı”, “flora ve fauna koruma alanı” ve “avcılık ve toplayıcılık yasak alanlar” şeklinde 4 alanı koruma altına almıştır (Dudley, 2008).

Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN): Ülke yönetimlerini ve sivil toplum kuruluşlarını ilk kez dünya ortaklığında buluşturması açısından “ekolojinin küreselleşmesindeki” en önemli adımlardan biri olarak kabul edilen Örgüt 1948’de kurulmuştur. IUCN, küresel ittifakları destekleyerek üyelerinin, ağlarının ve ortaklarının güçlü yönlerini, kapasitelerini arttırmak ve doğal kaynakları yerel, bölgesel ve küresel düzeyde korumak için kullanır. Uluslararası düzeyde yapılan

birçok toplantı ve kabul edilen sözleşmeler IUCN'in etkisi ile ortaya çıkmıştır (Emerton, Bishop ve Thomas: çev. Kayakutlu, 2006).

Korunan alanların sınıflandırılma çalışmaları ilk olarak 1933'de Londra'da düzenlenen Uluslararası Flora ve Fauna'nın Korunması Konferansı'nda başlamıştır. IUCN tarafından yapılan çalışmalarla 1994'te IUCN nihai sınıflaması ortaya çıkmıştır. Bu sınıflama şu şekildedir (Dudley, 2008):

- Kategori 1a. Mutlak doğa rezervleri (strict nature reserve)
- Kategori 1b. Yabanıl alanlar (wilderness area)
- Kategori 2 Milli parklar (national park)
- Kategori 3 Doğal anıtlar (natural monument)
- Kategori 4 Habitat/türler yönetim alanları (habitat/species management area)
- Kategori 5 Peyzaj koruma alanları (protected landscape/seascape)
- Kategori 6 Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ile korunan alanlar (protected area with sustainable use of natural resources).

Mutlak doğa rezervleri yalnızca bilimsel araştırmalara konu edilebilen ve insan faaliyetlerine izin verilmeyen alanlar; peyzaj koruma alanları, milli parklar ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ile korunan alanlar koruma kullanma dengesi ile yönetilen alanlardır (Dudley, 2008).

IUCN'nin koruma alanları ile ilgili sınıflama sistemi, korunan alanları yönetim şekillerine göre sınıflamayı, uluslararası bir standartta incelemeyi ve raporlamayı amaçlamaktadır. Ancak bu kategorilerin uygulanması devletlerin inisiyatifine bırakılmıştır. Bazı ülkeler bu kategorileri kullanırken bazı ülkeler de kendi kanunlarına uyarlamıştır (Deguignet, Bingham, Burgess ve Kingston, 2018).

Dünya Yaban Hayatı Fonu: Vahşi doğanın korunması ve çevre üzerindeki insan etkisinin azaltılması amacıyla bir sivil toplum örgütü olarak 1961 yılında kurulan Kuruluşun ismi Dünya Doğayı Koruma Vakfı olarak değiştirilmiş olmakla birlikte dünya genelinde WWF kısaltması ile bilinmektedir. Kuruluş, doğal kaynakların

sürdürülebilirliği, doğal ve ekolojik kaynaklar ile ekolojik açıdan önemli türlerin devamlılığı konusunda stratejiler geliştirmekte ve dünya çapında önemli çalışmalar yapmaktadır (WWF, b.t.).

Uluslararası Milli Parklar Komitesi: IUCN'nin 1958'de yaptığı genel kurulda kurulan bu Komisyon, milli parkları bilimsel kriterlere göre listelemiştir. Komisyon, milli parklar ve benzeri sahaları kapsayan sınıflama çalışmalarını devam ettirmektedir (Yücel ve Babuş, 2005).

Avrupa Doğayı Koruma Konferansı: 1970 yılında toplanan Konferans ile Konseye üye ülkelerin o yıl boyunca başta nesli tehlike altındakiler olmak üzere türlerin ve bu türlerin yaşam alanlarının korunmasına öncelik vermesi hedeflenmiştir. 1970 yılı, "Avrupa Doğayı Koruma Yılı" olarak ilân edilmiştir (Yücel ve Babuş, 2005).

Ramsar Sözleşmesi: 1971 yılında imzaya açılan sözleşme ile sulak alanlar, uluslararası alanda ilk kez tartışılmıştır. Sözleşme, kaynaklar kullanılırken canlıların yaşam alanlarının da göz önünde bulundurulması açısından önemlidir. Ramsar Sözleşmesi kapsamında Dünyada toplam 252 milyon ha alanı kaplayan 2341 sulak alan bulunmaktadır (Kurdoğlu, 2007; Ramsar Sites Information Service, b.t.).

Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) Dünya Miras Alanları Uluslararası Sözleşmesi: 1972 yılında Paris'te toplanan 17. Unesco oturumunda, doğal ve kültürel mirasın korunması konusunda milletlerarası sözleşme yapılmasına karar verilmiştir. Sözleşmeyi imzalayan devletlerden, doğal ve kültürel mirasının bir parçasını oluşturan ve "Dünya Miras Listesi" ne girebilecek varlıklarının envanterini yapmaları istenmiştir. Sözleşme, ekolojinin küresel boyutları ile ele alınmaya başlanması; ekolojik, doğal ve kültürel değerlerin tüm dünya için önem taşıdığının anlaşılması ve bir yerde oluşan çevre tahribatının tüm dünya ölçeğindeki ekolojik yapıyı etkilediğinin dile getirilmesiyle önemlidir (Arda, 2003).

Çevre ve İnsan Konferansı (Stockholm Bildirisi): 1972 yılında toplanan konferans sonucu ortaya çıkan Bildiri, milletlerarası bir platformda çevre hakkı konusunun ele

alındığı ilk belgedir. Konferansta ilk kez dile getirilen “tek dünya” kavramı ile çevresel sorunların küresel ölçekli olduğu kabul edilmiştir. Bildiri, çevre hukuku konusunda ulusal ve uluslararası örgütlenmelere yol göstermiştir (Kurduoğlu, 2007; Kayhan, 2013; Sezer, 2007). Örneğin BM Çevre Programı (UNEP, 1973), Stockholm Bildirisi’nin yayınlanmasından sonra BM Genel Kurul Kararı ile çevre konusunda oluşturulan ilk uluslararası kuruluş olup amacı, çevrenin korunmasına ilişkin uluslararası iş birliğini sağlamaktır (Kayhan, 2013).

2.Dünya Milli Parklar Konferansı: 1972 yılında düzenlenen bu konferansta, IUCN tarafından koruma alanlarının sınıflamasına ilişkin kategoriler geliştirilmiştir (Yücel ve Babuş, 2005).

Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme (CITES)-Washington Sözleşmesi: 1973 yılında imzaya açılan sözleşme; yabani bitki ve hayvan türlerinin kontrolsüz ticaret ve sömürü ile nesillerinin tehdit edilmemesi için birlikte çalışmayı taahhüt eden 170’den fazla ülke tarafından imzalanmıştır (CITES sözleşmesi nedir?, b.t.).

Akdeniz’in Kirlenmeye Karşı Korunması (Barselona) Sözleşmesi: Akdeniz’e kıyısı olan ülkeler ile AB’nin katılımıyla oluşturulan Akdeniz Eylem Planı çerçevesinde faaliyetlerin resmi olarak yürütülebilmesi amacıyla hazırlanan Sözleşme, 1978’de yürürlüğe girmiştir. BM Çevre ve Kalkınma Konferansından sonra, 1995’te “Akdeniz’in Deniz Ortamı ve Kıyı Bölgesi’nin Korunması Sözleşmesi” adı ile yenilenerek hem denizel hem de kıyı alanlarını kapsamış ve bu 2004’te yürürlüğe girmiştir (Barselona Sözleşmesi, b.t.).

Sözleşme kapsamında 4 adet protokol imzalanmıştır (Yeşil,2016; Arda,2003). Barcelona Sözleşmesi eki olan Akdeniz’de Özel Koruma Alanları ve Biyolojik Çeşitliliğe İlişkin Protokol, 1986 yılında yürürlüğe girmiştir. Barcelona Sözleşmesine taraf olan 21 Akdeniz Ülkesi tarafından imzalanan Protokol ile, Akdeniz Havzası’nın ekolojik özelliklerinin, bölgeye özgü biyoçeşitliliğinin, doğal kaynaklarının, kültürel

mirasının ve deniz çevrelerinin korunması amacıyla özel koruma alanlarının kurulması hedeflenmiştir (Kan, 2003).

Bonn Sözleşmesi: 1979 yılında imzaya açılan Sözleşme ile göçmen türlerin küresel ölçekte korunması amaçlanmıştır (Bonn Sözleşmesi, 2003).

BERN Sözleşmesi: Yabani hayvan ve bitki türleri ile onların yaşam alanlarının muhafaza edilmesini ayrıca birden fazla devletin iş birliğini gerektiren alanlarda ortak politikaların geliştirilmesini amaçlayan Sözleşme 1979'da imzaya açılmış ve 1982'de yürürlüğe girmiştir (Gençay ve Türker, 2011; Yeşil, 2016).

3.Dünya Milli Parklar Konferansı: 1982 yılında düzenlenen Konferans'ta korunan alanların, toplumların kalkınmasındaki rolü tartışılarak taraf ülkelerin ülke yüzölçümlerinin %4'üne kadarlık bir alanı korumaları hedeflenmiştir (Yücel ve Babuş, 2005).

Küresel Çevre Fonu (GEF): Birleşmiş Milletler (BM) Biyoçeşitlilik Sözleşmesi, BM İklim Değişikliği Sözleşmesi gibi küresel çevre konularında yürütülen projelere finansal destek sağlayan bağımsız bir finans kurumu olarak 1991 yılında kurulmuştur (Küresel Çevre Fonu, b.t.)

BM Çevre Kalkınma Konferansı (UNCED): Rio Konferansı olarak da bilinen bu Konferans, çevre koruma ve kalkınma olgularının bir arada ele alınması gerektiğinden yola çıkarak sürdürülebilir kalkınma kavramı üzerinde durmuştur. 1992 yılında gerçekleştirilen Rio Konferansı'nın, doğa korumaya en önemli katkısı, "Uluslararası Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin imzaya açılmasıdır denebilir. Buna ek olarak çevre koruma ve kalkınma kavramları üzerine, Gündem 21, Rio Deklarasyonu, Orman Prensipleri Bildirgesi ve İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ortaya çıkmıştır (Çamur ve Vaizoğlu, 2007).

İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, sera gazlarının iklim üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla sera gazı salınımını belirli bir dengede tutmak konusunda

1992 yılında hazırlanan tavsiye niteliğindeki bir sözleşmedir (Çamur ve Vaizoğlu, 2007).

Uluslararası Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ile biyoçeşitliliğin yerinde korunması için korunan alan sistem planı geliştirilmesi vurgulanmıştır. Bu yaklaşım, biyolojik çeşitlilik vurgusu ve doğa koruma amacının yanı sıra doğal ve kültürel kaynakların sürdürülebilir kullanımı ile kırsal kesimde yaşayan insanların yaşam standartlarının yükseltilmesi açısından da önemlidir (Kuvan, 2013).

4.Dünya Milli Parklar Kongresi: 1992 yılında gerçekleştirilen Kongre’de, korunan alanların potansiyellerinin değerlendirilmesiyle sürdürülebilir kalkınmaya etki edileceği vurgulanmıştır (Kuvan, 1999).

Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi (RIO+10): Rio Konferansı’nın gerçekleşmesinden on sene sonra, 2002 yılında gerçekleşen Konferans, Rio Konferansı’nda belirlenen hedeflerin değerlendirilmesi için yapılmıştır ve Rio ile başlayan sürecin geldiği aşamaya odaklanılmıştır. Bu zirvede “küresel ayrımcılık” işlenerek refahın eşit olarak paylaşılmadığının altı çizilmiştir. Zirve sonunda “uygulama planı” ve “siyasi bildirge” şeklinde iki temel belge ortaya çıkmıştır (Sezer, 2007).

5. Dünya Milli Parklar Kongresi: 2003 yılında düzenlenen Kongre, Dünyada koruma konusunda uzman kişileri ve karar verme gücünü elinde bulunduran diğer paydaşları korunan alanların toplumsal, ekonomik ve sosyal kalkınmayı destekleyerek sürdürülebilirliğinin nasıl sağlanacağı ve sınırlarının nasıl genişletilebileceği konularında tartışmak üzere bir araya getirmiştir. Kongre, geleceğin zorluklarını tanımlamış, Durban Anlaşması ve Eylem Planı ile 21. yüzyıldaki koruma anlayışına yön vermiştir. Temel strateji, koruma geliştirme kavramı üzerinde gelişmelerin devam etmesini sağlarken dünyadaki tüm grupların çıkarlarını eşit şekilde gözetmektir (IUCN World Commission on Protected Areas, 2005).

Kyoto Protokolü: İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nden sonra düzenlenen 3.taraflar konferansı sonucunda 2005 yılında ortaya çıkan protokol ile iklim değişikliğine neden olan sera gazı emisyonunun azaltılmasına ilişkin yükümlülük ve politikalar belirlenmiştir (Çamur ve Vaizoglu, 2007).

III. Biyosfer Rezervleri Kongresi: 2008 yılında gerçekleşen Kongre'de biyosfer rezervlerinin sürdürülebilir kullanımı ve bir kalkınma aracı olarak düşünülmesini için "Madrid Eylem Planı" yapılmıştır (Yeşil, 2016).

Dünya Koruma Kongresi: 2012 yılında gerçekleşen Kongre'de biyolojik çeşitliliğin korunmasına ilişkin çözüm yolları tartışılmış ve farklılıkları gözetmeden ortak bir koruma yaklaşımı benimsenmesi gerektiğinden yola çıkılarak IUCN vizyonuna göre şekillenen 2013-2016 Küresel Programı onaylanmıştır. Burada belirlenen ana hedefler "Sürdürülebilir Kalkınma" için doğanın korunması, kaynakların etkili ve adil kullanılması ve küresel sorunlara ilişkin çözümlerin ekoloji ekseninde belirlenmiştir (Yeşil, 2016).

Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi (RIO+20): Rio Konferansı'ndan 20 yıl sonra 2012 yılında gerçekleşen Zirve'de 1992'de belirlenen "sürdürülebilir kalkınma" hedefi iklim değişikliği, karbon emisyonu, küresel ısınma, ekonomik problemler çerçevesinde değerlendirilerek bugünün koşulları kapsamında yeşil büyüme hedefi belirlenmiştir. Bu doğrultuda "The Future We Want (İstediğimiz Gelecek)" isimli bir sonuç belgesi kabul edilmiştir (Yeşil, 2016; European Environment Agency, b.t.). Ek olarak BM Çevre Programı (UNEP) bünyesinde küresel çevre sorunlarına ilişkin karar alma amacıyla BM Çevre Asamblesi (UNEA) oluşturulmuştur (BM Çevre Programı [UNEP] ve BM Çevre Asemblesi [UNEA], b.t.).

6. Dünya Milli Parklar Konferansı: 2014 yılında düzenlenen Konferans ile ortaya konan paradigma iklim değişikliği ile korunan alanların etkileşimidir. İklim değişikliğinin korunan alanlar üzerindeki baskısına rağmen korunan alanlar iklim değişikliğinin ekosistem üzerinde etkilerini azaltabilecek doğal bir çözüm yolu olarak görülmektedir (Yeşil, 2016).

Paris İklim Anlaşması: 2015 yılında düzenlenen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin 21. Taraflar Konferansında kabul edilen anlaşma taraf olan 55 ülkenin onaylaması sonrasında 2016 yılında yürürlüğe girmiştir. Uzun vadeli hedefleri olan anlaşma ile iklim değişikliği ile mücadelede küresel ölçekte temiz enerjiye geçiş hedeflenmektedir (Geleceğe Dair: Paris İklim Anlaşması, 2016; Paris Anlaşması, b.t.).

2.3 Türkiye’de Küreselleşme Süreci ve Ekolojik Küreselleşme Bağlamında Türkiye’nin Uluslararası Örgütlenmedeki Yeri

Küreselleşme süreci özellikli 1980’li yıllardan sonra Türkiye’de her alanda yapısal dönüşümler yaşanmasına neden olmuştur. Küreselleşme sürecinin Türkiye’de etkileri tüm boyutları ile aşağıda incelenmiştir

2.3.1 Türkiye’de Küreselleşme Süreci

Gelişmişlik düzeyi bakımından değerlendirildiğinde gelişmekte olan ülkeler arasında yer alan Türkiye, jeopolitik konumu ve toplumsal yapısının çeşitliliği nedeniyle küreselleşme sürecinden fazlasıyla etkilenen ülkeler arasındadır (Bayar, 2008).

Ekonomik yönüyle değerlendirildiğinde, Türkiye’nin korumacılık ve ulusal ekonomi ekseninde gelişen ithal ikameci politikaları, 1980’li yıllardan sonra dünya ekonomisi ile uyum sağlamak amacıyla ciddi bir değişim geçirmiştir. Küreselleşme süreci ile Türkiye ekonomisi, özgürleşen dış ticaret faaliyetleri ve finansal serbestleşme ile esnek bir yapıya dönüşmüştür (Bayar, 2008; Öztürk ve Özyakışır, 2005).

Özellikle 1980’den sonra Türkiye siyasi yaklaşımlarında dışa açılma politikasını benimsemiştir. Güvenlik, demokrasi, insan hakları, çevrenin korunması gibi konularda etkin olmaya başlayan uluslararası örgütlenmeler arasında Türkiye de yer almaya başlamıştır (Bayar, 2008; Sönmez, 2008).

Küreselleşme sürecinin etkisi ile Türkiye’de ekonomik ve siyasi açıdan yaşanan değişimler sosyokültürel yapı üzerinde etkili olmuştur. Tüm dünya ile birlikte teknolojik gelişmeler ve iletişim çağı Türkiye’nin dünya ile ortak bir paydada kültürel dönüşümler geçirmesi ile sonuçlanmıştır. Ancak ekonomik gelişmeler ışığında işgücünün yoğun olduğu kentlerin çekim gücü nedeniyle göç hareketleri yoğunlaşmaya başlamıştır. Bu durum kentlerde vasıfsız iş gücü yaratırken kırsal alanlarda da tarımsal üretimde ciddi kayıplar yaşanmasına neden olmuştur. Sosyokültürel alanda yaşanan değişimler tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de gelir dağılımında ve kaynaklara erişimde adaletsizliklerle sonuçlanmıştır (Kaypak, 2011; Sönmez, 2008).

Ekolojinin küreselleşmesi noktasında değerlendirme yapıldığında çevre sorunlarının evrensel olduğu gerçeği üzerinden hareket etmek gerektiğinden Türkiye, sorunların çözümüne yönelik ortaya çıkan küresel örgütlenmeler içerisinde yer almaya başlamıştır. Aşağıda, Türkiye’nin küresel çevre örgütlenmesi kapsamında politikaları irdelenerek küresel örgütlenmeler çerçevesinde Türkiye’de koruma pratiği değerlendirilmiştir.

2.3.2 Ekolojik Küreselleşme Bağlamında Türkiye’nin Uluslararası Örgütlenmelerdeki Yeri

Türkiye, özellikle 1980’li yıllardan itibaren doğa koruma ve ekolojik çeşitliliğin korunması konularında küresel ve bölgesel düzeydeki çalışmalarda yer almaya başlamış ve 1992-Rio Dünya Zirvesi’ni takip eden süreçte uluslararası düzeydeki etkinliğini artırmıştır.

Türkiye’de koruma yaklaşımını etkileyen önemli toplantılar ve taraf olunan sözleşmeler aşağıda sıralanmıştır.

Avrupa Doğayı Koruma Konferansı: Türkiye’nin Avrupa ile kurduğu ilk kurumsal ilişkiler 1949 yılında kurulan Avrupa Konseyi’ne kurucu üye olarak katılması ile başlamıştır denebilir. Konferans ile alınan kararlar Türkiye tarafından da kabul edilmiş

ve aynı yıl Türkiye’de Avrupa Tabiatını Koruma Yılı Konferansı düzenlenmiştir (Avrupa Konseyi, b.t.).

Akdeniz’in Kirlenmeye Karşı Korunması (Barselona) Sözleşmesi: Diğer katılımcı ülkeler ile aynı anda 1976’da imzalanan sözleşme 1981’de yürürlüğe girmiştir. Sözleşme eki Akdeniz’de Özel Koruma Alanları ve Biyolojik Çeşitliliğe İlişkin Protokol de 1986’da kabul edilmiştir. Türkiye’de Özel Çevre Koruma Bölgeleri’nin (ÖÇKB) ilanında Barselona Sözleşmesi ile eki protokollerin etkisi büyüktür (Arda, 2003; Yeşil, 2016).

UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi: UNESCO tarafından 1972 yılında hazırlanan Sözleşme Türkiye’de 1982 yılında kabul edilmiş ve 1983 yılında Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesine kapsamında ortaya çıkan UNESCO Dünya Mirası listesinde Türkiye’de bulunan 13 adet varlık yer almaktadır. Bunlardan; İstanbul’un Tarihi Alanları ile Divriği Ulu cami ve Darüşşifası, Göreme Milli Parkı ve Kapadokya 1985 yılında, Hattuşaş 1986 yılında, Nemrut Dağı 1987 yılında, Xanthos-Leton, Hieropolis-Pamukkale 1988 yılında, Safranbolu kenti 1994 yılında, Truva Antik Şehri 1998 yılında, Selimiye Camii ve Külliyesi 2011 yılında, Neolitik Çatalhöyük Kenti 2012 yılında, Bergama Çok Katmanlı Kültürel Miras Alanı, Bursa Cumalıkızık 2014 yılında, Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri 2015 yılında, Ani Arkeolojik Alanı 2016 yılında, Afrodisias 2017 yılında ve son olarak Göbeklitepe Arkeolojik alanı 2018 yılında listeye alınmıştır. Türkiye’de bu alanda çalışmaları yürütmeye yetkili kurum Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüdür. (Dünya Miras listesi, b.t.; Kiper, 2004; Yeşil, 2016).

Bern Sözleşmesi: Sözleşme, Türkiye’de 1984’te imzalanarak yürürlüğe girmiştir. Sözleşme kapsamında çalışmaları yürüten sorumlu kuruluş Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğüdür (Jen, 1999).

BM Çevre Kalkınma (RIO) Konferansı: Türkiye, Rio Zirvesindeki sonuç belgelerini diğer katılımcı Ülkeler ile aynı anda 1992 yılında kabul etmiş ve Rio’da imzaya açılan Gündem 21, Rio Deklerasyonu, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, Orman Prensipleri ve İklim Değişikliği Sözleşmesi’ne taraf olarak koruma alanlarını da kapsayan uluslararası taahhütlerde bulunmuştur (Demirayak, 2006). Bu kapsamda Ulusal Gündem 21 hazırlanmıştır (Arat ve Türkeş, 2002).

Gündem 21: Türkiye de konferansa katılan diğer ülkeler gibi Gündem 21 belgesini rehber olarak kullanacağını ve ulusal hedef ve stratejileri doğrultusunda çevre ve sürdürülebilir kalkınma arasındaki uyumu sağlamak için kalkınma stratejilerini belirleyeceğini taahhüt etmiştir (Arat ve Türkeş, 2002)

Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi: Sözleşme Türkiye’de 1997’de yürürlüğe girmiştir. Sözleşme’nin uygulanabilmesi ve biyolojik çeşitlilik kaybının yol açtığı sorunların çözülebilmesi için 2001’de Türkiye’nin Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Projesi ve Eylem Planı hazırlanmıştır. 2007’de katılımcı yaklaşım ile güncellenen Ulusal Çevre Strateji Eylem Planı, Türkiye’de çevre politikalarına yönelik olarak kabul edilen en önemli belgedir. Eylem planının öne çıkan hedefleri deniz ve kıyı alanları ile tarihi ve kültürel değerlerin korunması ve doğal kaynakların yönetimidir. Ancak Ulusal Gündem 21 ve Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Projesi Eylem Planları yasalaştırılmadığından hukuki bir yaptırım taşımamıştır (Çamur ve Vaizoğlu, 2007).

IUCN: Türkiye, 1993 yılında devlet temsilcisi statüsü ile IUCN’e üye olmuştur. 2004 yılında Türkiye’de gerçekleşen “Türkiye-IUCN İlişkileri” konulu oturumdan sonra, Birlik ile Türkiye arasındaki iş birliği ve iletişimin güçlendiği söylenebilir (Yeşil, 2016).

Ramsar Sözleşmesi: 1971 yılında imzalanan sözleşmeye Türkiye 1994 yılında taraf olmuştur. Sözleşme gereği Türkiye’de uluslararası özelliklere sahip 14 adet sulak alan Ramsar Alanı ilan edilmiştir. Tüketici ve Çevre Eğitim Vakfı (TÜKÇEV), sulak alanları “Sulak alanlar; doğal veya yapay, devamlı veya geçici, sürekli veya mevsimsel, suları durgun veya akıntılı, tatlı, acı veya tuzlu, denizlerin gel-git hareketlerinin çekilme devresinde 6 metreyi geçmeyen derinlikleri kapsayan, başta su kuşları olmak üzere canlıların yaşama ortamı olarak önem taşıyan bütün sular, bataklık, sazlık ve turbiyerler ile bu alanların kıyı kenar çizgisinden itibaren kara tarafına doğru ekolojik açıdan su altında kalan yerler” olarak tanımlamaktadır. Ramsar Sözleşmesi ile ilgili çalışmaları yürütmekten sorumlu kuruluş Tarım ve Orman Bakanlığıdır (Ramsar alanları, b.t.; Yeşil, 2016).

CITES-Washington Sözleşmesi: Türkiye Sözleşme’ye 1996’da taraf olmuştur. Sözleşme ile ilgili çalışmaları yürütmekten sorumlu kuruluş Tarım ve Orman Bakanlığıdır (CITES Türkiye, b.t; Yeşil, 2016).

Dünya Yaban Hayatı Fonu: Doğal Hayatı Koruma Derneği öncülüğünde Türkiye’de 1996’da kurulmuştur ve 2001’de ulusal kuruluş olarak WWF-Türkiye unvanını almıştır (Yeşil, 2016).

Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi: Türkiye, 2002 yılında düzenlenen zirveye katılan ülkeler arasındadır.

İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi: Türkiye; İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’ne 189. ülke olarak 2004 yılında taraf olmuştur. Türkiye’nin taraf olmasının bu kadar ileri tarihlere kalmasının sebebi Türkiye’nin gelişmekte olan ülkelere, iklim değişikliğinin önlenmesi için teknolojik ve finansal destek sağlamakla sorumlu olan EK-II ülkeleri arasında yer almasıdır. Bir başka deyişle, Türkiye, küresel ısınmayı önlemek amacıyla, sera gazı emisyonlarını azaltıcı politikalar uygulamak ve 2000 yılına kadar toplam sera gazı emisyonlarını 1990 seviyesine indirmek şeklinde tanımlı özel koşulları ve temel sorumluluğu gerçekleştirmek için EK-I ülkesi olarak sözleşmeye taraf olma isteğinin kabul edilmesinin ardından Sözleşmeye taraf olmuştur

(Çamur ve Vaizoğlu, 2007; İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, Kyoto Protokolü ve Türkiye, b.t.).

Paris İklim Anlaşması: Türkiye; Paris Anlaşmasını 2016 yılında imzalamıştır ancak, anlaşma henüz Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanmadığından Türkiye açısından herhangi bir yükümlülük yaratmamaktadır (BIA Haber Merkezi, 2019) .

2.4 Türkiye’de Korunan Alanlara İlişkin Kanunlar ve Koruma Statüleri

Anayasanın 63. Maddesinde yer alan “Devlet tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar; bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır” hükmü; doğal ve kültürel mirasın korunmasını bir kamu görevi olarak Devlete vermektedir. Doğal ve kültürel mirasın korunmasına yönelik çıkarılan kanunlar Türkiye’de hangi doğal değerlerin kanun ile koruma altına alındığını ve korunan alan statülerini göstermek amacıyla aşağıda verilmiştir.

2.4.1 6831 Sayılı Orman Kanunu

31 Ağustos 1956’da yürürlüğe giren Orman Kanunu kapsamındaki koruma statüleri; orman içi dinlenme yerleri, muhafaza ormanları, tohum mesçereleri ve gen koruma ormanlarıdır (Orman Kanunu, 1956). Bu koruma alanlarının hangi amaçla ilan edildiği aşağıda kısaca açıklanmıştır.

Muhafaza Ormanları: Muhafaza Ormanları, 6831 Sayılı Kanun’un 23 Maddesi’nde arazi kayması ve yağmurlarla yıkanma tehlikesi olan alanlarda bulunan orman alanları ile yerleşim bölgelerinin havasını temizlemek; şose ve demiryollarını toz ve kum fırtınalarından korumak; nehir yataklarının dolmasının önüne geçmek gibi gerekçelerle korunması mecburi olan devlet ormanları, maki ve funda ile örtülü yerler olarak tanımlanmıştır. Tahribat görmüş ya da yangın görmüş devlet ormanları da eski haline gelene kadar muhafaza ormanı statüsünde değerlendirilebilmektedir (Atmaca, 2006; Orman Kanunu, 1956; Tanımlar, b.t.).

Gen Koruma Ormanları: Gen koruma ormanları, genetik zenginliklerin doğal ortamlarında korunması ve sürdürülebilmesi hedefi kapsamında yönetilen doğal alanlardır (Atmaca, 2006; Tanımlar, b.t.).

Tohum Mesçereleri: Tohum mesçeresi olarak belirlenen yerler; kaliteli ve kaynağı belirli ağaç türlerinde tohum elde etmek amacıyla, kendine özgü ağaç türlerine sahip olan ve bu nedenle tohum üretimine yönelik özel politikaların geliştirildiği alanlardır (Atmaca, 2006; Tanımlar, b.t.).

Orman İçi Dinlenme (Mesire) Yerleri: Mesire yerleri, 6831 sayılı Kanun ile doğayı korumak, turistik faaliyetlere imkân vermek ve toplumun rekreatif ihtiyaçlarını karşılamak gibi amaçlara yönelik olarak ilan edilebilecek alanlar olarak tanımlanmıştır (Madde 25) (Orman Kanunu, 1956).

Mesire yerleri kullanım şekline göre A, B ve C tipi mesire yeri olarak ayrılmaktadır. Alanlarda hangi faaliyetlerin yürütüleceğini belirleyen Mesire Yerleri Yönetmeliği'nde belirlenen koşullar doğrultusunda A tipi mesire yerleri, dinlenme, eğlenme ve spor faaliyetlerine yönelik günübirlik faaliyetlerin yanında konaklamaya da imkân sağlayan yapı ve tesisler içerebilen alanlar; B tipi mesire yerleri kent merkezlerine yakın ya da rekreasyon potansiyeli doğrultusunda belirlenecek yerlerde yalnızca günübirlik tesisleri içerebilen alanlar; C tipi mesire yerleri ise ziyaretçi potansiyeli daha düşük bölgelerde yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik yalnızca rekreasyon faaliyetlerine yönelik yapı ve tesislerin bulunduğu alanlardır (Mesire Yerleri Yönetmeliği, 2013).

2.4.2 1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu

23 Mart 1971 tarihli ve 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu kapsamında ilan edilen koruma statüsü, su ürünleri istihsal sahalarıdır. Su ürünleri istihsal sahaları 1380 sayılı Kanun ile “Su ürünlerini istihsale elverişli olan ve içinde veya üzerinde herhangi bir istihsal vasıtası kurulabilen, kullanılabilen su sahaları” şeklinde tanımlanmaktadır (Madde 2) (Su Ürünleri Kanunu, 1971). Türkiye’de yer alan tüm kıyı ve iç sular su

ürünleri istihsal sahası olarak kabul edilmekte ve bu alanlara ilişkin yasaklı bölgeler belirlenmektedir (Atmaca, 2006).

2.4.3 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu

Türk mevzuatında koruma uygulamalarına ilişkin ilk yasal gelişme ise 1956'da Orman Kanunu'na "Milli Park" teriminin girmesi ile gerçekleşmiş ve ardından 1958'de Türkiye'de ilk Milli Park ilan edilmiştir (Yeşil, 2016). 1983 yılında yürürlüğe giren 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ile Türkiye'de korunan alanlar ilk kez kategorilere ayrılmış; milli park, doğa parkı, doğa anıtı ve doğa koruma alanı gibi dört temel korunan alan sınıfı belirlenmiştir (Kuvan, 1999).

9 Ağustos 1983 tarihli Milli Parklar Kanunu kapsamındaki koruma statüleri; milli park, tabiatı koruma alanı, tabiat anıtı ve tabiat parkıdır (Milli Parklar Kanunu, 1982).

Milli Parklar: Milli Park kavramı 2873 Sayılı Kanun ile şu şekilde tanımlanmıştır: "Bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarını ifade eder" (Madde 2) (Milli Parklar Kanunu, 1983).

Tabiatı Koruma Alanları: Tabiat Koruma Alanı kavramı 2873 Sayılı Kanun ile şu şekilde tanımlanmıştır:

Bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarını ifade eder (Madde 2) (Milli Parklar Kanunu, 1983).

Tabiat Anıtları: Tabiat Anıtı kavramı 2873 Sayılı Kanun ile şu şekilde tanımlanmıştır: "Tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve milli park esasları dâhilinde korunan tabiat parçalarını ifade eder" (Madde 2) (Milli Parklar Kanunu, 1983).

Tabiat Parkları: Tabiat Parkları kavramı 2873 Sayılı Kanun ile şu şekilde tanımlanmıştır: “Bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarını ifade eder” (Madde 2) (Milli Parklar Kanunu, 1983).

2.4.4 2872 Sayılı Çevre Kanunu

1983 yılında yürürlüğe giren Çevre Kanunu, çevrenin korunması konusunda kurallar ve idari düzenlemeler getiren çerçeve bir yasadır. Çevre Kanunu çevre kirliliğinin önlenmesinin yanında çevresel, doğal ve kültürel değerlerin sürdürülebilirliğin sağlanmasına ilişkin düzenlemeler de içermektedir (Balcı ve Koçak, 2014; Çoban ve Kılıç, 2009).

Çevre Kanunu kapsamındaki koruma statüleri; özel çevre koruma bölgeleri ve sulak alanlardır.

Özel Çevre Koruma Bölgesi: Özel Çevre Koruma Bölgelerine ilişkin koruma çalışmaları Barselona sözleşmesi ve eki Akdeniz’de Özel Koruma Alanları ve Biyolojik Çeşitliliğe İlişkin Protokol doğrultusunda 2872 sayılı Kanunda yer alan,

Bakanlar Kurulu, ülke ve dünya ölçeğinde ekolojik öneme haiz olan, çevre kirlenme ve bozulmalarına duyarlı alanların, doğal güzelliklerinin gelecek nesillere ulaşmasını emniyet altına almak üzere, gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi amacıyla Özel Çevre Koruma Bölgesi tespit ve ilan etmeye, bu alanlarda uygulanacak koruma ve kullanma esasları ile plan ve projelerin hangi Bakanlıkça yürütüleceğini belirlemeye haizdir

hükmü kapsamında yürütülmektedir (Madde 9) (Çevre Kanunu, 1983). Bölüm Dört ve Bölüm Beş’de Türkiye’deki Özel Çevre Koruma Bölgeleri ayrıntılı incelenmiştir.

Sulak Alan: Sulak alanlara ilişkin koruma çalışmaları 2872 sayılı Kanunda yer alan, Sulak alanların doğal yapılarının ve ekolojik dengelerinin korunması esastır. Sulak alanların doldurulması ve kurutulması yolu ile arazi kazanılamaz. Bu hükme aykırı olarak arazi kazanılması halinde söz konusu alan faaliyet sahibince eski haline

getirilir. Sulak alanların korunması ve yönetimine ilişkin usûl ve esaslar ilgili kurum ve kuruluşların görüşü alınarak Tarım ve Orman Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir

hükmü doğrultusunda çıkarılan Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği kapsamında yürütülmektedir (Madde 9) (Çevre Kanunu, 1983).

2.4.5 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

21 Temmuz 1983 tarihinde yayımlanan Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki koruma statüleri, kültür varlıkları; tabiat varlıkları; doğal, arkeolojik, kentsel ve tarihi sit alanlarıdır.

Kültür Varlıkları: Kültür varlıkları kavramı 2863 sayılı Kanunda şu şekilde tanımlanmıştır:

Tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır

(Madde 3) (Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 1983).

Tabiat varlıkları: Tabiat varlıkları kavramı 2863 sayılı Kanun ile şu şekilde tanımlanmıştır: “Jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli; yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerlerdir” (Madde 3) (Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 1983).

Sit Alanları: Sit alanları kavramı 2863 sayılı Kanun ile şu şekilde tanımlanmıştır: Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır.” (Madde 3) Sit alanları kentsel sit, arkeolojik sit, tarihi

sit ve doğal sit alanları olarak ayrılmıştır (Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 1983).

2.4.6 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu

1 Temmuz 2003 tarihinde son değişikliği yapılan Kara Avcılığı Kanunu kapsamında yer alan koruma statüleri, yaban hayatı koruma sahaları ve yaban hayatı geliştirme sahalarıdır (Kara Avcılığı Kanunu, 2003).

Yaban Hayatı Koruma Sahası: Yaban Hayatı Koruma Sahası kavramı 4915 sayılı Kanun ile şu şekilde tanımlanmıştır. “Yaban hayatı değerlerine sahip, korunması gerekli yaşam ortamlarının bitki ve hayvan türleri ile birlikte mutlak olarak korunduğu ve devamlılığının sağlandığı sahaları ifade eder” (Madde 2) (Kara Avcılığı Kanunu, 2003).

Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Yaban Hayatı Geliştirme Sahası kavramı 4915 sayılı Kanun ile şu şekilde tanımlanmıştır: “Av ve yaban hayvanlarının ve yaban hayatının korunduğu, geliştirildiği, av hayvanlarının yerleştirildiği, yaşama ortamını iyileştirici tedbirlerin alındığı ve gerektiğinde özel avlanma plânı çerçevesinde avlanmanın yapılabilirdiği sahalarını ifade eder” (Madde 2) (Kara Avcılığı Kanunu, 2003).

2.4.7 Türkiye’de Koruma Mevzuatına İlişkin Değerlendirme

Ekolojik küreselleşme sürecinin Türkiye’deki etkileri kapsamında, kalkınma planlarında koruma kavramının gelişimi incelendiğinde 1973-1977 yıllarını kapsayan Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda çevrenin sanayileşme ve ekonomik kalkınma önünde engel olmaması; 1979-1983 dönemine ilişkin Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında Türkiye’de o dönemde yaşanan önemli çevre sorunlarına değinilerek tarımda modernleşme, sanayileşme ve şehirleşme döneminde çevre konusunun göz ardı edilmemesi gerektiği öngörülmüştür. 1985-1989 dönemlerini kapsayan Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planlarında yalnızca koruma değil kaynakların gelecek nesillere

aktarılması için de çalışmalar yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Görüldüğü gibi Türkiye'nin küresel düzeyde çevre anlaşmalarına taraf olmaya başlaması, bu planlarda çevre konusunda bazı önlemlere yer vermesine neden olmuştur. 1990-1994 dönemlerini kapsayan Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında uluslararası sözleşmelerin ve Türkiye'nin katıldığı küresel koruma örgütlerinin de etkisi ile “sürdürülebilir kalkınma” ekseninde kararlar alınmıştır. Bu bir kırılma noktası olarak yorumlanabilir. Küresel ölçekli koruma politikalarının çevre sorunlarının çözümünde yetersiz kaldığının saptanması ve sonucunda yeni kavramların geliştirilmesi ihtiyacı 1996-2000 dönemini kapsayan Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı kararlarını da etkilemiştir. Çevrenin korunması konusunda çevre mevzuatının ve sorumlu kuruluşların yetersiz kaldıkları ortaya konmuş ve koruma politikalarında yönetim olgusu çerçevesinde şekillenecek yeni politikaların uygulamaya konması gerektiği sonucuna varılmıştır. Yine bu planda uluslararası yükümlülükler üzerinde de durulmuştur. Sekizinci, Dokuzuncu ve Onuncu Kalkınma Planları da yine çevre konusunda önlemler ve yeni politikalar içermektedir. Özellikle Beşinci Beş Yıllık kalkınma planından sonra çevrenin korunması kavramına geniş yer verildiği ve “sürdürülebilir kalkınma” ve “katılımcılık” gibi güncel politikalar belirlendiği görülmektedir (Coşkun, Ak ve Yıldırım, 2018).

Türkiye koruma mevzuatını meydana getiren kanunlar, sorumlu ve uygulayıcı kurumlar ve kanun kapsamında ilan edilen koruma statüleri Tablo 2.1’de özetlenmiştir.

Tablo 2.1 Türkiye’de koruma mevzuatının mevcut durumu

Yasa	Sorumlu ve Uygulayıcı Kurum	Yasa Kapsamında İlan Edilen Koruma Statüleri
6831 Orman Kanunu	Tarım ve Orman Bakanlığı	Muhafaza Ormanları
		Gen Koruma Sahaları
		Tohum Mesçereleri
		Mesire Yerleri
1380 Su Ürünleri Kanunu	Tarım ve Orman Bakanlığı	Su İstihsal Sahaları
2873 Milli Parklar Kanunu	Tarım ve Orman Bakanlığı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Milli Park
		Tabiat Parkı
		Tabiat Anıtı
		Tabiat Koruma Alanı
2872 Çevre Kanunu	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Özel Çevre Koruma Bölgesi
		Sulak Alan
2863 Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu	Kültür ve Turizm Bakanlığı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Kültür Varlığı
		Kentsel Sit Alanı
		Arkeolojik Sit Alanı
		Tarihi Sit Alanı
		Doğal Sit Alanı
4915 Kara Avcılığı Kanunu	Tarım ve Orman Bakanlığı	Yaban Hayatı Koruma/ Geliştirme Sahası

Türkiye’de yasal mevzuat açısından korunan alan statülerine bakıldığında farklı kanunlarla tanımlanan çok fazla koruma statüsü olduğu görülmektedir. Mevzuattaki bu çeşitlilik ve farklı kurumların farklı yaklaşımları doğal ve kültürel değerler için bütüncül koruma politikaları geliştirmeyi zorlaştırmaktadır.

Koruma kanunlarının ekonomik kaygılardan kurtulamadığını söylemek mümkündür. Mutlak korunması gereken alanlarda ekonomi odaklı yaklaşımın devam etmesi sonucu izin verilen faaliyetler çevre koruma anlayışı ile örtüşmemektedir (örneğin bkz. Orman Kanunu, Madde 16, Madde 18, Madde 25, 1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi Madde 109). Söz konusu maddeler ile korunan

alanlarda mülkiyet hakları sorumlu kuruluşlarda kalmakla birlikte tahsis kiralama gibi yöntemlerle madencilik, sanayi, turizm gibi faaliyetlerin yapılmasına izin verilmektedir. Mülkiyet haklarının korunması alanların ekolojik yapılarının korunması anlamına gelmemektedir. Önemli olan alanların ekolojik değerlerinin korunmasının sağlanmasıdır. Ekonomik değerler göz önünde bulundurularak bu faaliyetlere izin verilmesi zorunlu olsa dahi yer seçim analizleri bilimsel veriler ışığında yapılmalı ve önlemler yine kanun hükümleri ile net bir şekilde ortaya konulmalıdır.

Korunan alanların vasıflarının değiştirilmesine yönelik kanun maddeleri, (örneğin bkz. Orman Kanunu, Madde 2) tarım alanlarının genişletilmesi ve özellikle kırsal kesimde yaşayan kişilerin ekonomik etkinliklerinin arttırılmasına yönelik hedefler içermekle birlikte orman dışına çıkarılan alanların tarımsal vasfını kazanması ile ilgili bir zorunluluk getirmemiştir. Bu nedenle bu hükümler de ekonomik kaygılar sonucunda ortaya çıkan satışa yönelik politikalar olarak değerlendirilebilir.

Koruma kanunlarının geri dönüşü mümkün olmayan çevre zararlarına karşı yaptırımlarının da caydırıcı nitelikte olmadığını söylemek mümkündür (örneğin bkz. Orman Kanunu Madde 91, Çevre Kanunu Madde 3, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu Madde 9 ve 65, Milli Parklar Kanunun Madde 20 ve 21, Su Ürünleri Kanunu Madde 33, Tabiat Varlıkları ve Doğal Sit Alanları İle Özel Çevre Koruma Bölgelerinde Bulunan Devletin Hüküm ve Tasarrufu Altındaki Yerlerin İdaresi Hakkında Yönetmelik Madde 67). Bu yaptırımlar doğanın geri dönüşümüne katkı sağlamayacağı gibi zarar veren tarafların bedel ödeyerek çevre üzerinde hak sahibi olduğu algısına yol açmaktadır (Efe, 2010).

Türkiye’de koruma mevzuatı irdelendiğinde, bazı koruma statüleri için birden fazla Kuruma yetki veren hükümler bulunduğu görülmektedir (örneğin bkz. Milli Parklar Kanunu Madde 4). Bu durum korunan alanların yönetiminde sürecin uzamasına ve Kurumlar arası yetki karmaşalarına neden olmakta böylelikle ekolojik sürdürülebilirliğin temel gerekliliklerinden sayılan etkin yönetim anlayışının uygulanmasını zorlaştırmaktadır.

Korunan alanlara yönelik yönetim anlayışında parçacı politikaların önemli örneklerinden biri de sit alanlarında birden fazla kuruma ve bu kurumlara bağlı bölge komisyonlarına yetki veren Kanun hükümlerinin bulunmasıdır (örneğin bkz. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu Madde 8, Madde 10, Madde 57, 1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi Madde 109). Bu yasal düzenlemeler, aynı statüde olsa dahi farklı coğrafi bölgelerde bulunan sit alanlarında yapılacak uygulamalarda birlik sağlanıp sağlanamadığı konusunda tereddüt oluşturmaktadır.

Korunan alanlarda planlama yaklaşımına yönelik hükümler irdelendiğinde (örneğin bkz. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Madde 17, Milli Parklar Kanunu Madde 4, Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik Madde) yalnızca plan onay yetkisinin tek bir Kurumda toplanmasına yönelik hükümler olduğu ancak planlama sürecinin net bir şekilde tanımlanmadığı ve yerel idareler ile bölge kurullarının kararlarına bırakıldığı ortaya çıkmaktadır.

Tüm bu yasal mevzuatın halkın katılımına yönelik politikalar geliştirip geliştirmediği irdelendiğinde ise kanun maddeleri ile (örneğin bkz. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Madde 4, Madde 64, Orman Kanunu, Madde 63, Çevre Kanunu, Madde 8) halkın korumaya yönelik yükümlülüklerinin belirlendiği ve koruma süreçlerine dâhil olmasına yönelik teşvik politikaları geliştirildiği görülmektedir. Bununla birlikte halkın bilinçlenmesi konusunda sadece kanunlar yeterli olmamaktadır. Kısıtlamalar ve teşvikler konusunda halkı bilinçlendirmeye yönelik farklı araçların da kullanılması gerekmektedir.

Çeşitli faaliyetler ya da doğal afetler sonucunda bozulan doğal çevrenin tekrar kazanılmasına yönelik hükümler, (örneğin bkz. Orman Kanunu Madde 57, Çevre Kanunu Madde 9, Madde 20, Ek Madde 1) ekolojik sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik politikalar olarak değerlendirilebilir.

2.5 Değerlendirme

Dünyadaki “ekolojik küreselleşme” süreci değerlendirildiğinde 1950’li yıllara kadar olan dönemin kavramların ortaya çıkışı ve yerel ölçekli çabaların küçük grupların etkisi ile kavramsallaşmaya başladığı başlangıç dönemi olduğu söylenebilir. 1970’li yıllara kadar olan dönem ekoloji konusunda küresel sorunların kabul görmeye başlaması sonucu küresel bir dilin oluşturulması ve küresel ölçekli önlemler alınmasının gerekliliğinin fark edildiği kurumsallaşma; 1970’lerden sonra ise örgütlenmelerde ve devletlerin ekoloji konusuna bakış açılarında belirgin bir politikanın ortaya çıktığı dönemdir denilebilir. Bu dönemde dünyanın karşı karşıya olduğu tehlikeler doğru bir şekilde tanımlanmaya başlamış ve bu doğrultuda istikrarlı bir şekilde örgütlenmeler ortaya çıkmıştır (Yücel ve Babuş, 2005).

2000’li yıllar ise tüm bu kuruluşların ve örgütlenmelerin yaşanmaya başlanan iklim değişikliği, istilacı türler, doğal peyzajın bozulması, kentleşmenin artması ve doğal kaynakların küresel talepler nedeniyle tükenme tehdidi ile karşı karşıya kalması gibi temel çevre sorunlarının ortaya çıktığı ve önüne geçilmesinde yeterli olunamayan dönemdir. Bu nedenle biyolojik ve kültürel çeşitlilik kapsamında koruma alanlarının genişletilmesi, kaynakların adaletsiz dağılımı ve bölgesel eşitsizlikler konularına vurgu yapılması, çevre kalitesini arttırmak ve ekonomik gelişimi sağlamak için “sürdürülebilir kalkınma” kavramını çözüm yolu olarak görülmeye başlanmış; çevresel sorunların çözümünde küresel yönetim kavramının ortaya çıkması gibi farklı stratejiler belirlenmiştir. Korunan alanların toplumsal bir olgu olduğu kabul edilmiştir. Bununla birlikte, küreselleşme ile yaşanan teknolojik gelişmeler de son yıllarda küresel çevre örgütlerinin politikalarını belirlenmelerinde etkili olmuştur.

Dünya Milli Parklar Kongreleri verileri doğrultusunda oluşturulan Korunan Alanlar Dünya Veri tabanında (WDPA) dünyada korunan alanların yıllara göre gelişimi Tablo 2.2’de verilmiştir.

Tablo 2.2 WDPA verilerine göre korunan alanların yıllara göre gelişimi (Deguignet ve diğer., 2018)

YIL	Korunan Alan Sayısı	Korunan Alan Miktarı (milyon km ²)
1962	9.214	2,4
1972	16.394	4,1
1982	27.794	8,8
1992	48.388	12,3
2003	102.102	18,8
2014	209.426	32,8
2018	238.563	46,41

Tablo 2.2’de de görüldüğü gibi, 2018 yılında yayınlanan Birleşmiş Milletler Koruma Alanları Listesi doğrultusunda, dünyada 238.563 adet korunan alan bulunmaktadır. Bu alanların toplam yüzölçümü ise 46,4 milyon km²’dir. Bu veriler, dünyadaki toplam deniz alanının %7,27 i ile toplam kara alanının %14,87’sinin (Antartika bu yüzdelik dilimin dışında tutulmuştur) şu anda korunmakta olduğunu göstermektedir (Deguignet ve diğer., 2018).

Dünyada ekolojinin küreselleşmesi sürecine bakıldığında, özellikle korunan alanların sınıflaması, türlerin korunması, korunan alan kavramının küresel düzeyde bütüncül bir yaklaşım ile değerlendirilmesi konularında ciddi çabalar olduğu görülmektedir. Bu da yıllar içinde korunan alan sayı ve büyüklüklerinin artışı ile kendini göstermektedir. Ancak, alansal artış tek başına yeterli değildir. Bu alanların küresel politikalar ile etkin bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Çünkü, ekolojinin küreselleşmesi, yalnızca belirli alanların korunması ile sınırlı değildir. Sürdürülebilir kullanım, katılımcı yönetim ve kaynaklara erişimde adaletsizlik gibi konularda da küresel kararlar alınmalıdır. Yukarıda açıklanan gelişmeler bütününde değerlendirme yapıldığında, sorunların saptanması noktasında ciddi gelişmeler yaşandığı ancak çözümler konusunda küresel ölçekte yaptırımları olan politikaların geliştirilemediği söylenebilir.

Türkiye'nin küresel düzeyde çevre konusunda ciddi gelişmeler yaşamasına öncülük eden küresel koruma örgütlerine üyelik sürecine bakıldığında, Dünya'da 1950'lerde aktif olmaya başlayan bu kuruluşlara Türkiye'nin 1990'lardan sonra katıldığı görülmektedir. Tablo 2.3'de ekolojik küreselleşme sürecinin önemli aktörleri konumunda bulunan küresel koruma örgütlerine Türkiye'nin katılım durumu özetlenmiştir.

Tablo 2.3 Türkiye'nin küresel koruma örgütlenmesindeki yeri

Kuruluş	Kuruluş Tarihi	Türkiye'nin Katılım/Taraf Olma Tarihi
IUCN	1948	1993 Temsilci Statüsü ile üye olundu
Dünya Yaban Hayatı Fonu (WWF)	1961	1996 (2001 yılında Ulusal Kuruluş WWF-Türkiye kurulmuştur.)
UNEP	1972	Türkiye UNEP üyesi değildir.
GEF	1991	Kuruluş tarihi itibarı ile üye olduğumuz kuruluş Türkiye'de de finanse ettiği projeler bulunmaktadır.

Türkiye küresel ölçekte önemli kararların alındığı uluslararası sözleşmelerin büyük bir kısmına da taraf olmuştur. Tablo 2.4'te Türkiye'nin uluslararası sözleşmelere Türkiye'nin katılım durumu özetlenmiştir.

Tablo 2.4 Türkiye'nin küresel konferanslar ve sonucunda imzalanan uluslararası anlaşmalar açısından durumu

Küresel Konferans ve Sözleşmeler		Onaylanma Tarihi	Türkiye'nin Katılım/Taraf Olma Tarihi
CITES Sözleşmesi		1973	1996
Barselona Sözleşmesi		1976	1976
Bonn Sözleşmesi		1979	Türkiye taraf değildir
BERN Sözleşmesi		1979	1984
Rio Konferansı	Gündem 21	1992	1997- Yerel Gündem 21
	Uluslararası Biyoçeşitlilik Sözleşmesi		1997
	İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi		2004
Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi		2002	2002
3.Biyosfer Rezerv Kongresi		2008	2008
Dünya Koruma Kongresi		2012	2012
Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi		2012	2012

Türkiye'nin küresel koruma örgütlenmeleri açısından durumu, Uluslararası sözleşme hükümlerinin Türkiye'de koruma yaklaşımı üzerinde ne derece etkili olduğu ve bu sözleşme hükümlerinin koruma mevzuatına nasıl yansıdığı üzerinden değerlendirilmelidir.

Tablo 2.5 Uluslararası sözleşmeler açısından Türkiye’de koruma mevzuatının durumu

Yıl	Uluslararası Sözleşme	Türkiye’de Yürürlüğe Giren Yasa
1956		Orman Kanunu
1971	Ramsar Sözleşmesi	Su Ürünleri Kanunu
1973	CITES Sözleşmesi	
1976	Barselona Sözleşmesi	
1979	Bern Sözleşmesi	
1983		Milli Parklar Kanunu
		Çevre Kanunu
		Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
1992	Rio Konferansı	
2003		Kara Avcılığı Kanunu
2005	Kyoto Protokolü	
2012	Dünya Koruma Kongresi Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi	
2015	Paris İklim Anlaşması	

Tablo 2.5’de yer alan veriler doğrultusunda, Türkiye’de koruma mevzuatında yaşanan gelişmelerin 1970-1980 yılları arasında imzalanan CITES, Bern ve Barselona Sözleşmelerinin etkileri ile şekillendiğini söylemek mümkündür. Ramsar ve Barselona Sözleşmelerinin sulak alanlara ve Akdeniz’deki özel koruma alanlarına ilişkin getirdiği yükümlülükler Su Ürünleri Kanunu ve Çevre Kanunu’na yansımıştır. Bern Sözleşmesinin hayvan türlerinin korunmasına ilişkin getirdiği yükümlülükler Kara Avcılığı Kanunu ile yasal mevzuata yansımıştır.

Türkiye’de korunan alan statüleri değerlendirildiğinde, kentsel, arkeolojik, doğal ve tarihi sit alanları, tohum mesçereleri, muhafaza ormanları ve sulak alanlar ulusal koruma statüleri ile korunmaktadır.

Ayrıca IUCN ve 1.Uluslararası Milli Parklar Komitesi’nin kabul ettiği koruma statüleri ile benzerlik gösteren ve taraf olunan uluslararası sözleşmeler çerçevesinde belirlenen uluslararası koruma statüleri de bulunmaktadır. IUCN tarafından belirlenen, ulusal koruma sahaları, tabiatı koruma alanına; Milli park, milli parka; Tabiat anıtı, tabiat anıtına; mutlak yaban hayatı koruma sahaları, yaban hayatı koruma sahasına; Kara/deniz peyzajını koruma alanı ise tabiat parkına karşılık gelmektedir (Eroğlu, 2014).

Yine bunlara ek olarak Ramsar alanları, Natura 2000 alanları, biyosfer rezervleri, zümrüt ağı alanları, özel çevre koruma bölgeleri ve miras alanları gibi taraf olunan küresel sözleşmeler kapsamında belirlenen uluslararası koruma statüleri de bulunmaktadır (Güneş, 2011). Tablo 2.6’da Türkiye’de korunan alanların genel durumu özetlenmiştir.

Tablo 2.6 Türkiye’de korunan alanların güncel durumu (Türkiye geneli sit alanı istatistikleri, b.t., Resmi istatistikler, b.t., Korunan alan istatistikleri, b.t., Natura 2000, b.t.)

Statünün Dayanağı	Korunan Alan	Kanun Kapsamı	Sayı	Alan (Ha)
IUCN Kategorileri ile Benzerlik Gösteren	Milli Park	2872	43	845.814
	Tabiat Anıtı	2872	111	~7200
	Tabiat Koruma Alanı	2872	30	~47.000
	Yaban Hayatı Koruma/Geliştirme Sahası	4915	81	1.189.293
	Tabiat Parkı	2872	223	~102.500
Ulusal Mevzuat Kapsamında İlan Edilen	Doğal Sit Alanı	2683	2398	~2.100.000
	Arkeolojik Sit Alanı	2863	17.958	Resmi verilere ulaşılammıştır.
	Kentsel Sit Alanı	2863	229	
	Tarihi Sit Alanı	2863	171	
	Muhafaza Ormanı	6831	55	~252.000
	Gen Koruma Ormanı	6831	308	~42.100.000
	Sulak Alan	2872	45	~627.000
Uluslararası Sözleşmeler Doğrultusunda İlan Edilen	Özel Çevre Koruma Bölgesi	2872	16	~2.458.749
	Ramsar Alanları		14	~184.500
	Biyosfer Rezervi	Unesco	Camili Havzası	
	Natura 2000	AB Projesi	Proje aşamasındadır	

BÖLÜM ÜÇ

ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGELERİNİN KÜRESEL KORUMA PRATIĞİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde Türkiye’de koruma pratiğinin küresel politikalar kapsamında değerlendirilmesi Özel Çevre Koruma Bölgeleri kapsamında ele alınmıştır. Bu doğrultuda ÖÇKB kavramı, Türkiye’de ÖÇKB statüsü ile korunan alanlar ve bu alanlara ilişkin yürütülen koruma faaliyetleri anlatılacaktır.²

3.1 Özel Çevre Koruma Bölgesi Kavramı

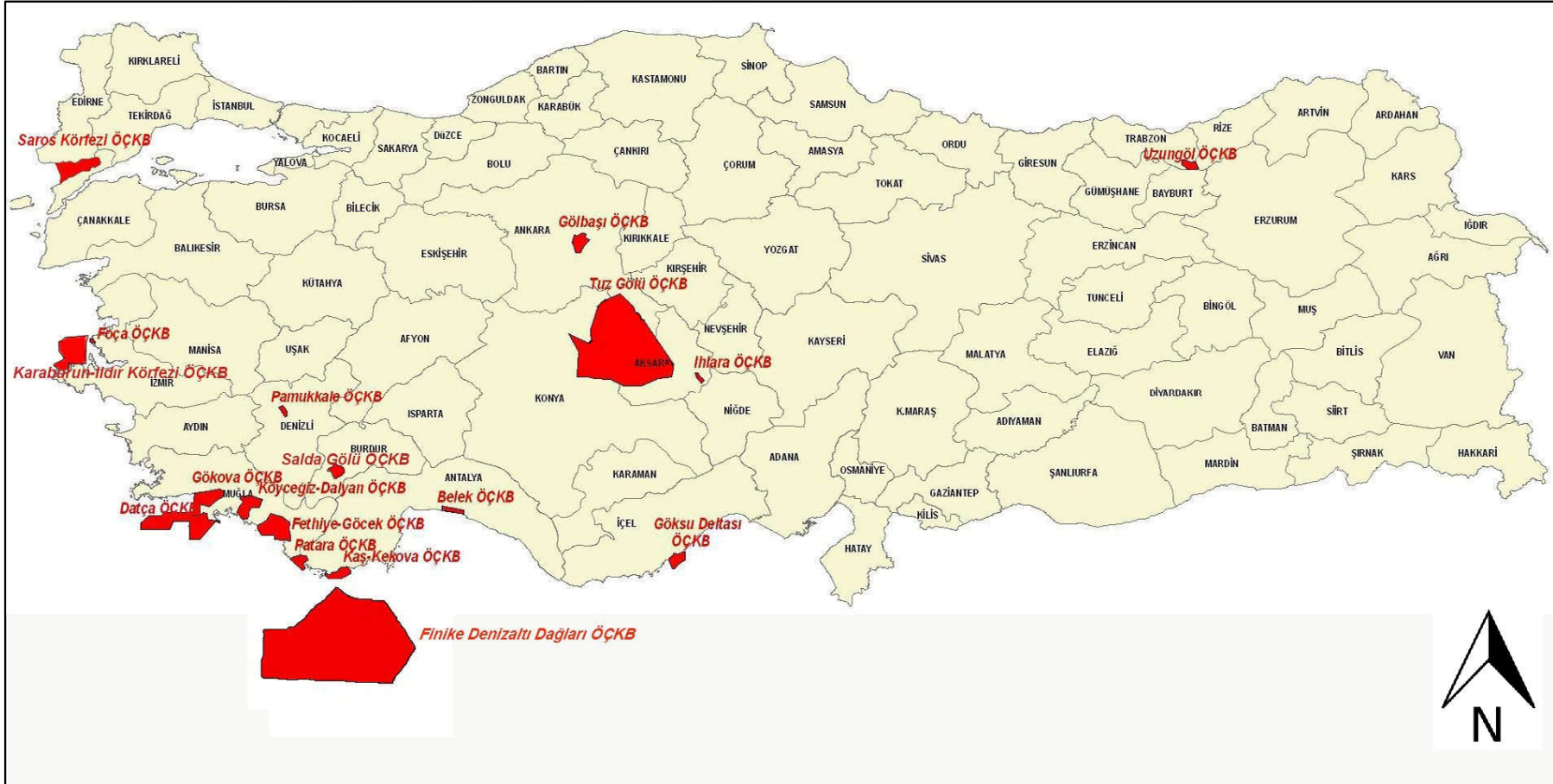
Barselona sözleşmesi ve eki olan Akdeniz’de Özel Koruma Alanları ve Biyolojik Çeşitliliğe İlişkin Protokol doğrultusunda 2872 sayılı Çevre Kanunu’nda “*Bakanlar Kurulu, ülke ve dünya ölçeğinde ekolojik öneme haiz olan, çevre kirlenme ve bozulmalarına duyarlı alanların, doğal güzelliklerinin gelecek nesillere ulaşmasını emniyet altına almak üzere, gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi amacıyla Özel Çevre Koruma Bölgesi tespit ve ilan etmeye, bu alanlarda uygulanacak koruma ve kullanma esasları ile plan ve projelerin hangi Bakanlıkça yürütüleceğini belirlemeye haizdir*” (Madde 9) denildiğinden (Çevre Kanunu, 1983) 383 sayılı KHK ile 1989 yılında Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı (ÖÇKKB) kurulmuştur, 1991 yılında Çevre Bakanlığı’na; 2003 yılında ise Çevre ve Orman Bakanlığı’na bağlanmıştır. 17 Ağustos 2011 tarih ve 648 sayılı KHK ile ÖÇKKB kapatılarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Günümüzde Özel Çevre Koruma Bölgelerinin (ÖÇKB) ilan edilmesinden sonra izlenen süreç Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü’nün yetki ve sorumluluğundadır (Tarihçemiz, b.t.).

² Çalışmanın bu bölümü, ERASMUS Fen, Mühendislik ve Mimarlık Bilimlerinde Uluslararası Akademik Çalışmalar Sempozyumu (5-6 Nisan 2019, İzmir, Türkiye) Tam Metin Bildiri Kitabında yayınlanmıştır (Bkz. Bakır, Efe Güney, 2019).

ÖÇKB'ler, Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığınca doğal, tarihi ve kültürel değerler açısından ulusal ve uluslararası önem taşıyan ancak kentleşme, turizm, tarım ve sanayi gibi sektörlerin kirlilik tehdidi ve baskısı altında olan ve ekolojik açıdan hassas alanlar olarak tanımlanmıştır (Dünyada korunan alanlar, b.t.). ÖÇKB ilan edilen alanlarda temel yaklaşım, alanın sahip olduğu doğal değerlerin ve ekolojik yapısının kentleşme, turizm, tarım ve sanayi gibi tehdit yaratan unsurlarla birlikte yönetilerek korunmasıdır.

3.2 Türkiye’de Özel Çevre Koruma Bölgeleri

Türkiye’de farklı özellikleri nedeniyle ÖÇKB ilan edilmiş 18 adet alan bulunmaktadır.

Şekil 3.1 Türkiye’de ÖÇKBler (Ö.Ç.K Bölgeleri harita, b.t.)

Şekil 3.1’de görüldüğü gibi, ÖÇKB ilan edilen alanların büyük bir kısmı Ege ve Akdeniz kıyılarında yer almaktadır ve sınırları karasal alanların yanında denizel alanları da kapsamaktadır. Kıyı alanları dışında kalan ÖÇKB’ler ise sulak alanlar etrafında konumlanmıştır.

ÖÇKB’lere ilişkin bilgiler aşağıda sıralanmıştır.

Gökova ÖÇKB:

1092,79 km² büyüklüğündeki karasal ve denizel alan, 12.06.1988 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile ÖÇKB olarak ilan edilmiştir. Şekil 3.2’de coğrafi sınırları belirtilen bölge, Muğla İli sınırları içerisinde Ula ve Marmaris İlçelerini kapsayan bir alana sahiptir (Gökova Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

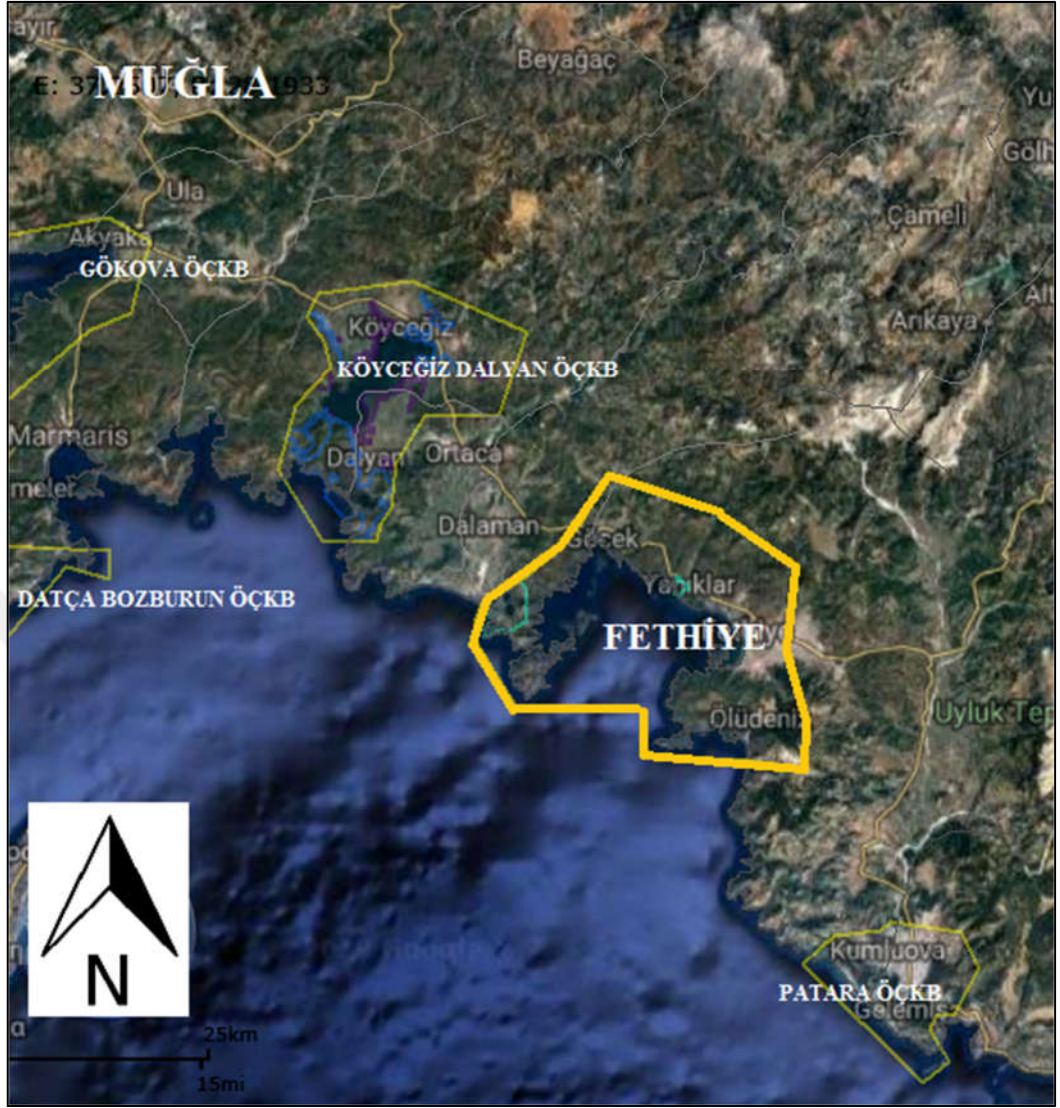
Şekil 3.2 Gökova ÖÇKB sınırları (Sit Alanları Yönetim Bilgi Sistemi, b.t.)

Gökova ÖÇKB’nin genel olarak ormanlarla kaplı bir topoğrafyası olduğu söylenebilir. Flora ve faunasıyla ekolojik açıdan değer taşıyan birçok tür barındırmaktadır. Özellikle kızılçam ve günlük ormanları bölge bitki örtüsünün büyük

bir kısmını oluşturmaktadır. Aynı zamanda bölgede yer alan koylar ve sulak alanlar kum köpek balığı, Akdeniz foku ve su samuru gibi endemik türlerin yaşam alanlarıdır. Bu ekolojik değerlerin yanında Roma ve Osmanlı dönemlerine ait yerleşim alanlarını da barındıran bölge, tarihi ve arkeolojik açıdan da önemli değerlere sahiptir (Gökova Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.; Özel Çevre Koruma Kurum Başkanlığı [ÖÇKKB], 2008).

Fethiye Göcek ÖÇKB:

805,37 km² büyüklüğündeki karasal ve denizel alan 05.07.1988 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile ÖÇKB olarak ilan edilmiştir. Şekil 3.3’de coğrafi sınırları belirtilen bölge, Muğla İli sınırları içerisinde Fethiye İlçesinin büyük bir kısmını kapsayan bir alana sahiptir. Bölgenin coğrafi yapısına bakıldığında kıyı boyunca devam eden koy ve körfezler ile deniz içerisinde birçok ada barındırdığı görülmektedir (Fethiye Göcek Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

Şekil 3.3 Fethiye Gökçe ÖÇKB sınırları (Sit Alanları Yönetim Bilgi Sistemi, b.t.)

Bern ve CITES Sözleşmeleri ile koruma altına alınan nesli tükenme tehlikesi altında bulunan deniz kaplumbağalarının üreme alanlarından biri de Fethiye kumsalıdır. Başta sığla ormanları olmak üzere bölgede yetişen bazı endemik bitki türleri kozmetik ve ilaç sanayi için hammadde olarak kullanılmaktadır. Sulak alan olma özelliğine sahip olan bölge, tarımsal açıdan da önem taşımaktadır (Fethiye Gökçe Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

Köyceğiz Dalyan ÖÇKB:

461,46 km² büyüklüğündeki karasal ve denizel alan, 05.07.1988 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile ÖÇKB olarak ilan edilmiştir. Şekil 3.4’de coğrafi sınırları belirtilen bölge, Muğla İli Köyceğiz ve Ortaca ilçeleri sınırları içerisinde kalmaktadır (Köyceğiz Dalyan Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

Şekil 3.4 Köyceğiz Dalyan ÖÇKB sınırları (Sit Alanları Yönetim Bilgi Sistemi, b.t.)

Bölgede yer alan İztuzu Kumsalı Bern ve CITES Sözleşmeleri ile koruma altına alınan nesli tükenme tehlikesi altında bulunan deniz kaplumbağalarının önemli üreme ve yuvalama alanlarından biridir. Köyceğiz-Dalyan sulak alanı birçok farklı kuş türünün de yaşam alanıdır. Bu ekolojik değerleri ile ÖÇKB olmasının yanında tümüyle hassas alan olarak belirlenen bölgede planlama yaklaşımı da bu doğrultuda belirlenmiştir (Köyceğiz Dalyan Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

Ekolojik açıdan sahip olduğu bu özelliklerin yanında, tarihi ve kültürel potansiyeli de yüksek olan bölgede doğal oluşumlarla iç içe geçmiş tarihi alanlar da bulunmaktadır (Köyceğiz Dalyan Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

Göksu Deltası ÖÇKB:

228,5 km² büyüklüğündeki karasal ve denizel alan, 18.01.1990 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile ÖÇKB olarak ilan edilmiştir. Şekil 3.5’de coğrafi sınırları belirtilen bu alan, Mersin İli, Silifke İlçesi sınırları içerisinde yer almaktadır.

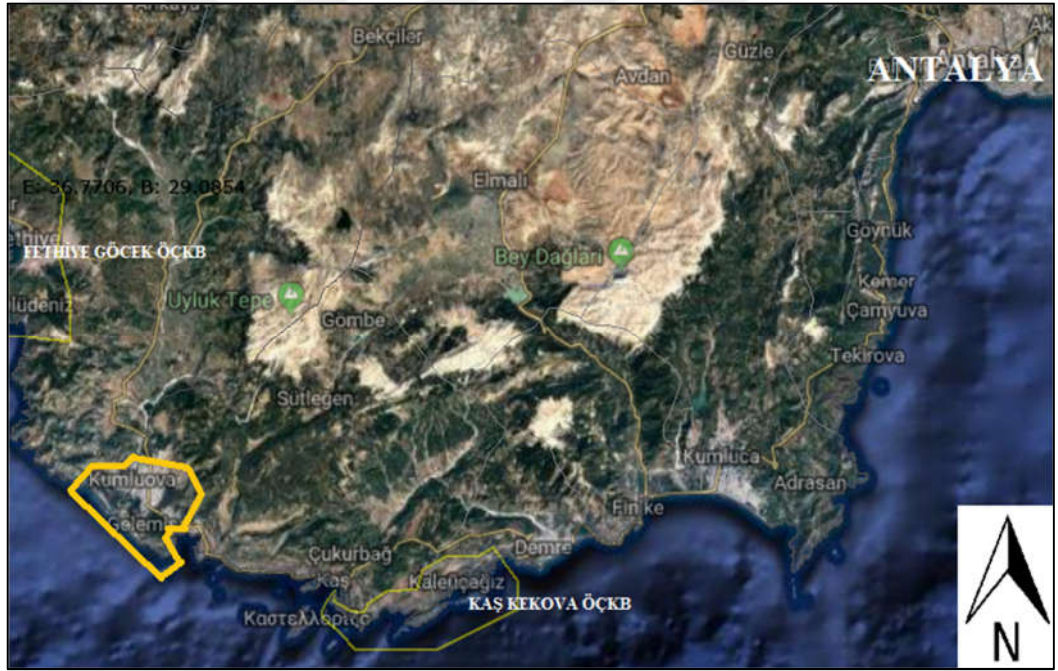
Şekil 3.5 Göksu Deltası ÖÇKB sınırları (Sit Alanları Yönetim Bilgi Sistemi, b.t.)

Aynı zamanda Ramsar Alanı olan Bölge nadir ve nesli tükenme tehlikesi altında olan çeşitli kuş türlerinin yaşam, üreme, beslenme ve konaklama yeridir. Birçok kuş türü Göksu Deltası'nı kışlama ve kuluçka alanı olarak kullanmaktadır. Bununla birlikte Bern ve CITES Sözleşmeleri ile koruma altına alınan nesli tükenme tehlikesi altında

bulunan deniz kaplumbağalarının Akdeniz'deki en önemli yuvalama alanlarından olan bölge, endemik türleri de içerisinde bulunduran flora çeşitliliğine sahiptir. Göksu Deltasının bir diğer önemli özelliği ise verimli tarım toprakları sayesinde zengin bir tarımsal üretim desenine sahip olmasıdır (Göksu Deltası Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.; ÖÇKKB, 2008).

Patara ÖÇKB:

197,10 km² büyüklüğündeki karasal ve denizel alan 02.03.1990 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile ÖÇKB olarak ilan edilmiştir. Şekil 3.6'da sınırları belirtilen bölge, Muğla ili, Seydikemer İlçesi ile Antalya İli Kaş İlçesi sınırları içerisinde kalmaktadır.

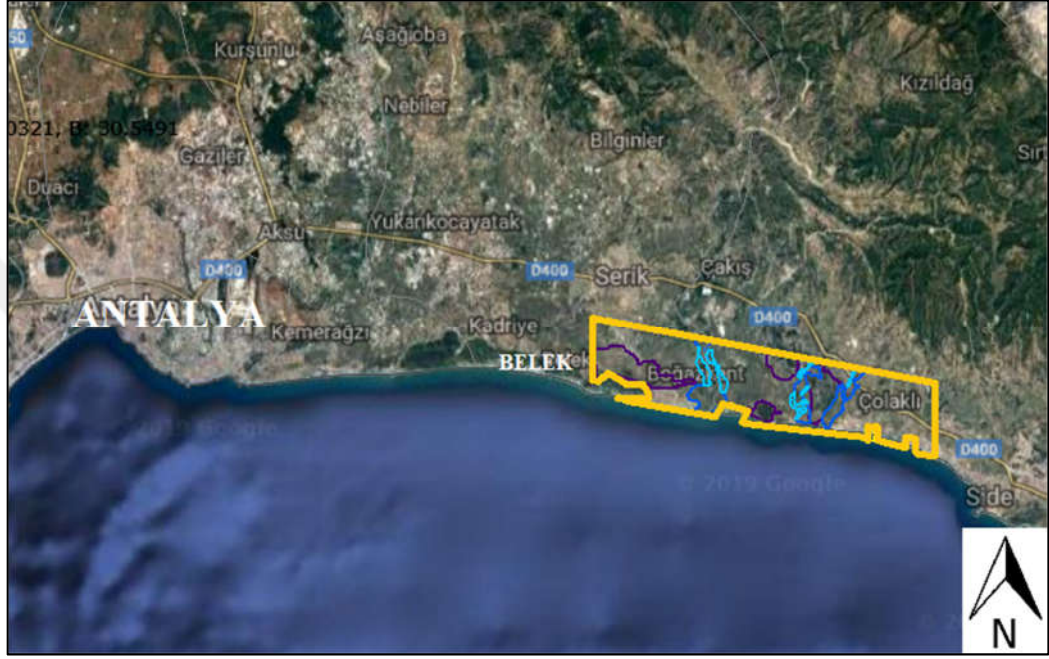

Şekil 3.6 Patara ÖÇKB sınırları (Sit Alanları Yönetim Bilgi Sistemi, b.t.)

Bölgede yer alan Patara Plajı Bern ve CITES Sözleşmeleri ile koruma altına alınan nesli tükenme tehlikesi altında bulunan deniz kaplumbağalarının önemli yaşam ve üreme alanlarından biridir. Aynı zamanda Likya Uygarlığının en eski kentlerinden biri olan bölge dönemin ana limanı olduğundan arkeolojik ve tarihi değerler açısından da oldukça zengindir (Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

Belek ÖÇKB:

111,79 km² büyüklüğündeki karasal alan, 22.10.1990 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile ÖÇKB olarak ilan edilmiştir. Şekil 3.7’de coğrafi sınırları gösterilen bölge, Antalya İli, Serik ve Manavgat İlçeleri sınırları içerisinde kalmaktadır.

Şekil 3.7 Belek ÖÇKB sınırları (Sit Alanları Yönetim Bilgi Sistemi, b.t.)

29 km kıyısız alan ve orman alanları bölgede birçok endemik bitki ve hayvan türünün yaşamasına olanak sağlamaktadır. Bölge, özellikle Bern ve CITES Sözleşmeleri ile koruma altına alınan nesli tükenme tehlikesi altında bulunan deniz kaplumbağalarının da önemli bir yuvalama alanıdır (Belek Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

Bölge, flora fauna çeşitliliği ve tarihi değerlerinin yanında tarımsal üretim açısından da yoğun faaliyetlerin olduğu bir bölgedir. Özellikle seracılık ile hızla yayılan tarımsal faaliyetlerin bölgenin ekolojik değerlerini tehdit etmeye başladığı söylenebilir (Belek Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

Foça ÖÇKB:

71,44 km² büyüklüğündeki karasal ve denizel alan 22.10.1990 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile ÖÇKB olarak ilan edilmiştir. Şekil 3.8’de coğrafi sınırları gösterilen bölge İzmir İli, Foça İlçesi sınırları içerisinde kalmaktadır.

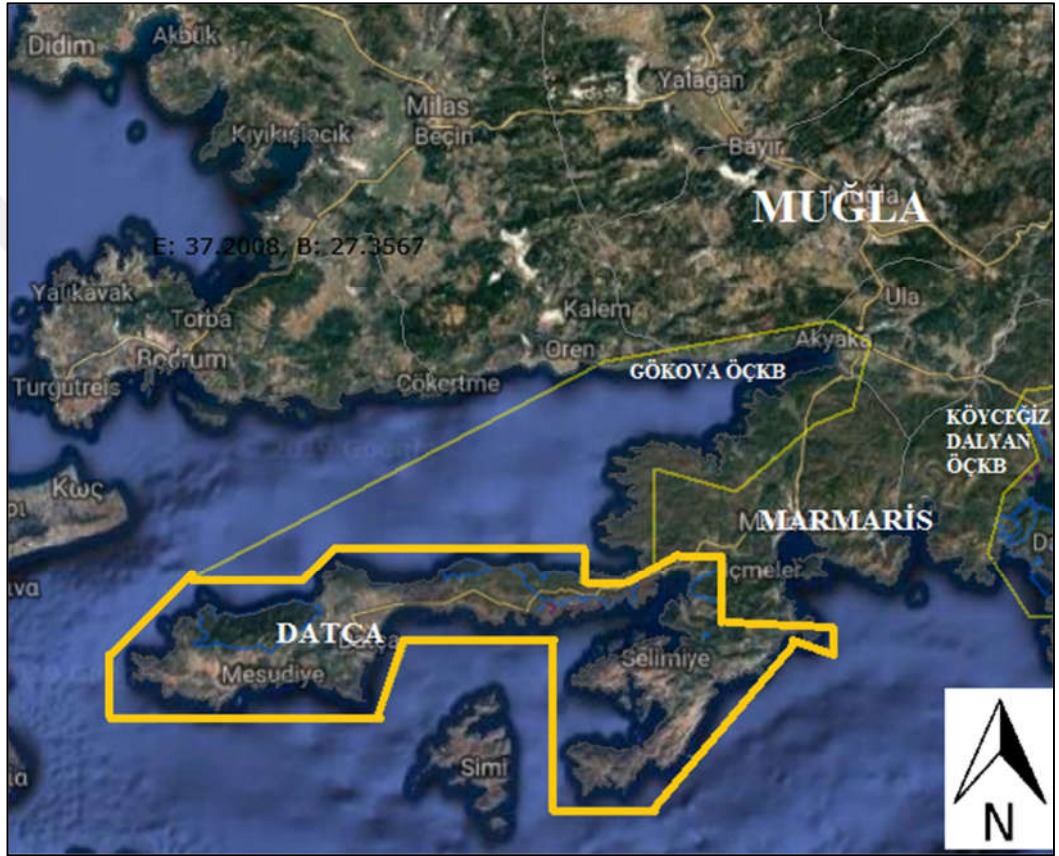

Şekil 3.8 Foça ÖÇKB sınırları (Sit Alanları Yönetim Bilgi Sistemi, b.t.)

Bölgede yer alan mağaralar özellikle nesli tehlike altındaki Akdeniz foklarının üreme ve yavrulamasına elverişli önemli yaşam alanlarıdır. Bunun yanında, bölge tarihi, kültürel zenginlikleri ve arkeolojik doğal ve mimari değerlere de sahiptir (Foça Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

Datça Bozburun ÖÇKB:

1443,89 km² büyüklüğündeki karasal ve denizel alan, 22.10.1990 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile ÖÇKB olarak ilan edilmiştir. Şekil 3.9’da coğrafi sınırları gösterilen bölge Muğla İli, Datça ve Marmaris İlçeleri sınırları içerisinde yer almaktadır (Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

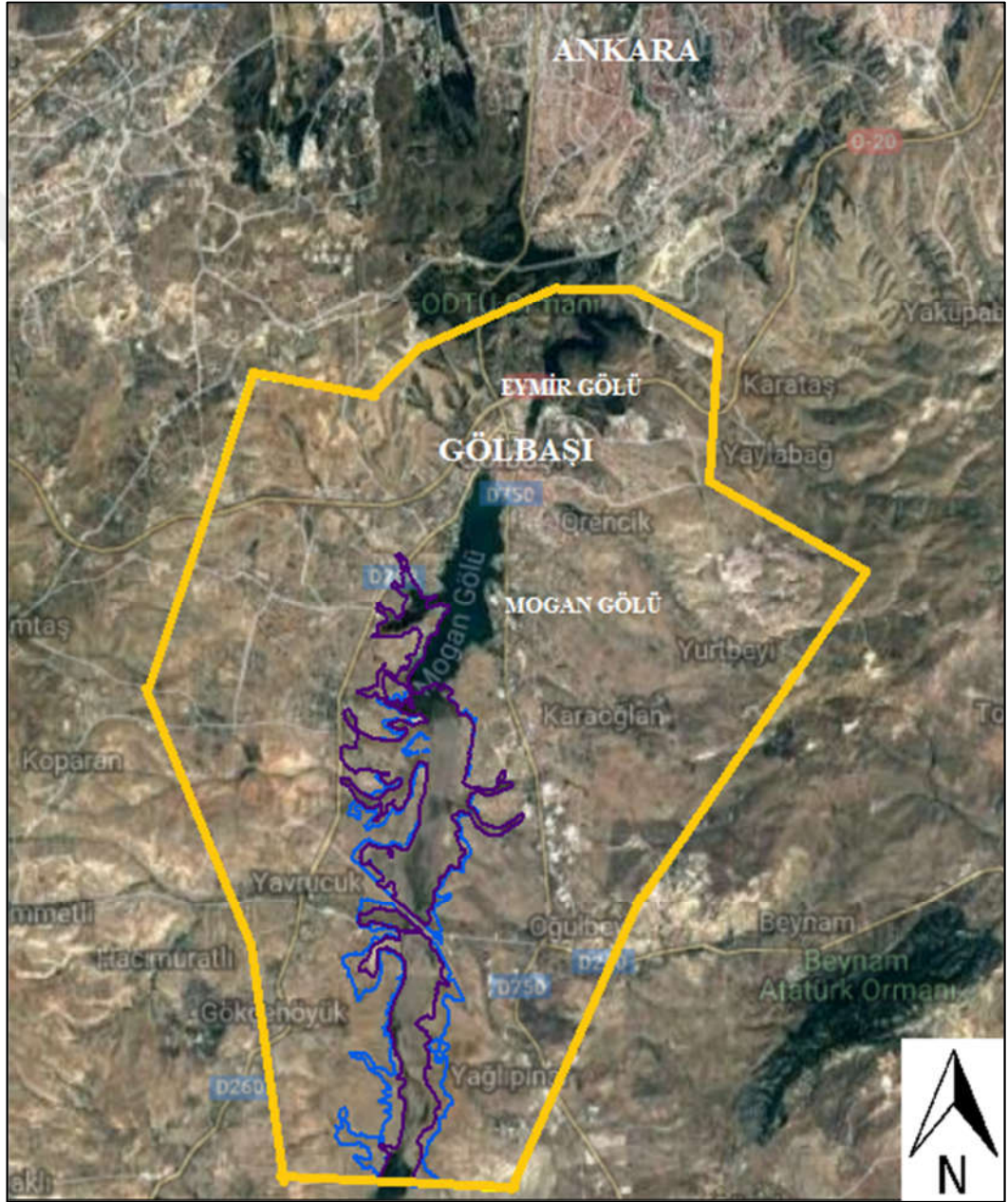

Şekil 3.9 Datça Bozburun ÖÇKB sınırları (Sit Alanları Yönetim Bilgi Sistemi, b.t.)

Denizel ve karasal birçok endemik türü barındıran bölge Türkiye’de deniz biyoçeşitlilik araştırmalarının yapıldığı ilk alandır. Engebeli arazi yapısı nedeniyle tarımsal potansiyeli düşük olan bölgede ormanlık alanlar ve bunların sağladığı endemik türler oldukça fazladır (Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.). Bu bölge ekolojik küreselleşme sürecinin korunan alanlara etkisinin irdelenmesi kapsamında Bölüm Beş ’de ele alınan örnek alandır.

Gölbaşı ÖÇKB:

1092,79 km² büyüklüğündeki karasal ve sulak alan, 22.10.1990 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile ÖÇKB olarak ilan edilmiştir. Şekil 3.10'da coğrafi sınırları gösterilen bölge, Ankara İli, Gölbaşı İlçesi sınırları içerisinde yer almaktadır (Gölbaşı Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

Şekil 3.10 Gölbaşı ÖÇKB sınırları (Sit Alanları Yönetim Bilgi Sistemi, b.t.)

Vadi ÖÇKB olmasının yanında aynı zamanda doğal ve arkeolojik sit alanı statüleri ile de koruma altına alınmıştır (ÖÇKKB, 2008).

Pamukkale ÖÇKB:

66,56 km² büyüklüğündeki alan 21.11.1990 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile ÖÇKB olarak ilan edilmiştir. Şekil 3.12’de coğrafi sınırları gösterilen bölge; Denizli İli, Akköy İlçesi sınırları içerisinde kalmaktadır (Pamukkale Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.)

Şekil 3.12 Pamukkale ÖÇKB sınırları (Sit Alanları Yönetim Bilgi Sistemi, b.t.)

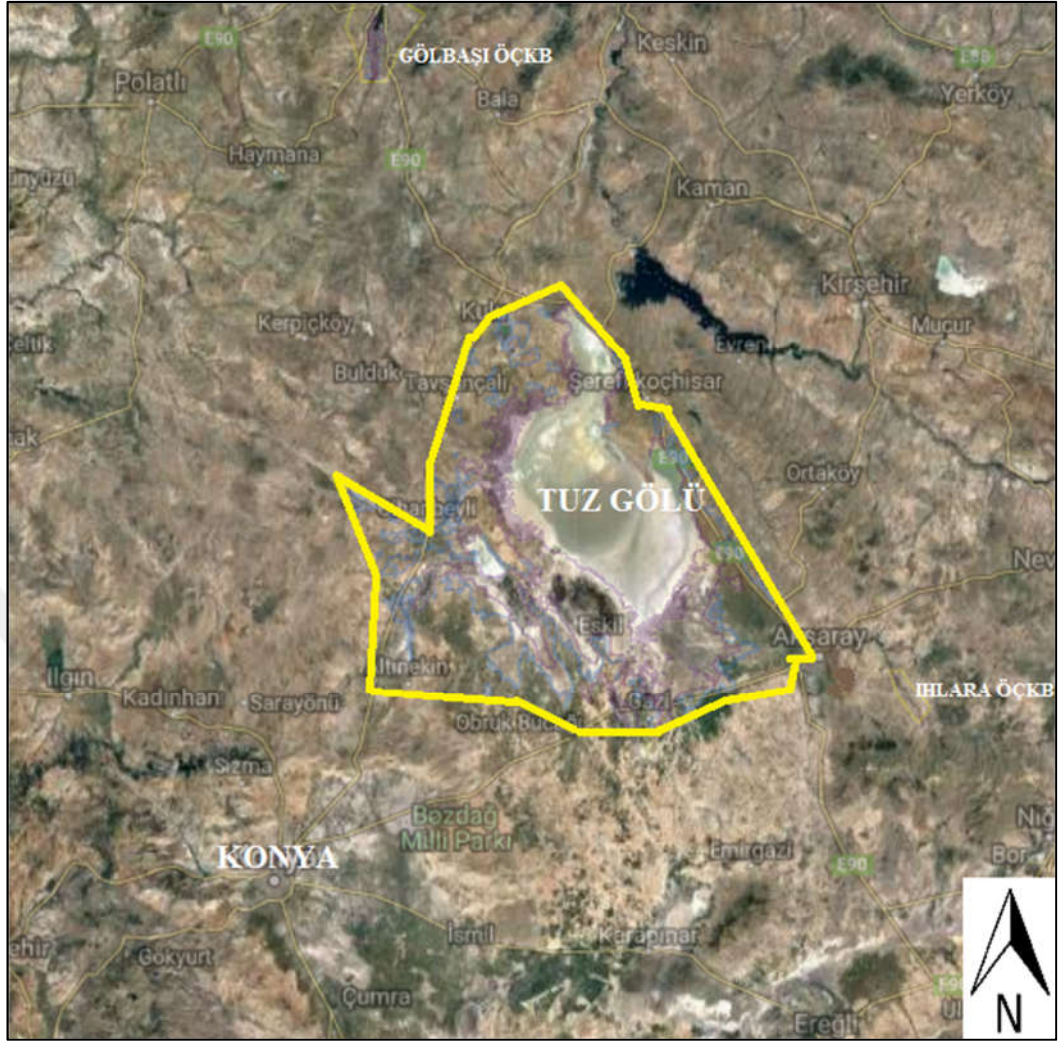
Türkiye’nin önemli doğal kaynaklarından olan Pamukkale Travertenleri ve çevresinde yer alan antik kent aynı zamanda kendine özgü doğal yapısı ve tarihi

değerleri dolayısıyla UNESCO'nun Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Sözleşmesi uyarınca Dünya Mirası listesindedir (ÖÇKKB, 2008; Pamukkale Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

Ekolojik ve kültürel değerlerinin yanında Pamukkale Travertenlerinin ortaya çıkışını sağlayan sıcak su kaynakları jeotermal potansiyeli ile bölgede sağlık turizminin gelişmesine de olanak sağlamaktadır (Pamukkale Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

Tuz Gölü ÖÇKB:

7414 km² büyüklüğündeki alan, 14.09.2000 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile ÖÇKB olarak ilan edilmiştir. Şekil 3.13'de coğrafi sınırları verilen bölge, Ankara, Konya ve Aksaray illeri sınırları içerisinde kalmaktadır (Tuz Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

Şekil 3.13 Tuzgölü ÖÇKB sınırları (Sit Alanları Yönetim Bilgi Sistemi, b.t.)

Türkiye’deki en büyük ikinci; dünyanın da en tuzlu ikinci gölü olma özelliğine sahip tuz gölü havzası özellikle A sınıfı bir sulak alandır ve özellikle kış aylarında artan su seviyesi ile kuş türlerinin önemli kışlama alanlarından biridir. Göl içerisindeki tuz yoğunluğu bölgede sucul bitkilerin yetişmesine olanak sağlamamaktadır ancak bir kısmı endemik olmak üzere kuş varlığı yönünden en zengin göllerden biridir (Tuz Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

Tuz Gölü ve çevresindeki yerleşim alanlarında var olan nüfus yoğunluğunun faaliyetleri bölgenin ekolojik değerlerini tehdit etmektedir. Türkiye'nin tuz ihtiyacının tamamına yakını karşılayan bölgenin kirlilik tehditi altında olması insan sağlığı açısından da tehdit yaratmaktadır (ÖÇKKB, 2008).

Uzungöl ÖÇKB:

149,12 km² büyüklüğündeki alan, 07.01.2004 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile ÖÇKB olarak ilan edilmiştir. Şekil 3.14’te coğrafi sınırları verilen alan, Trabzon İli, Çaykara İlçesi sınırları içerisinde kalmaktadır (Uzungöl Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

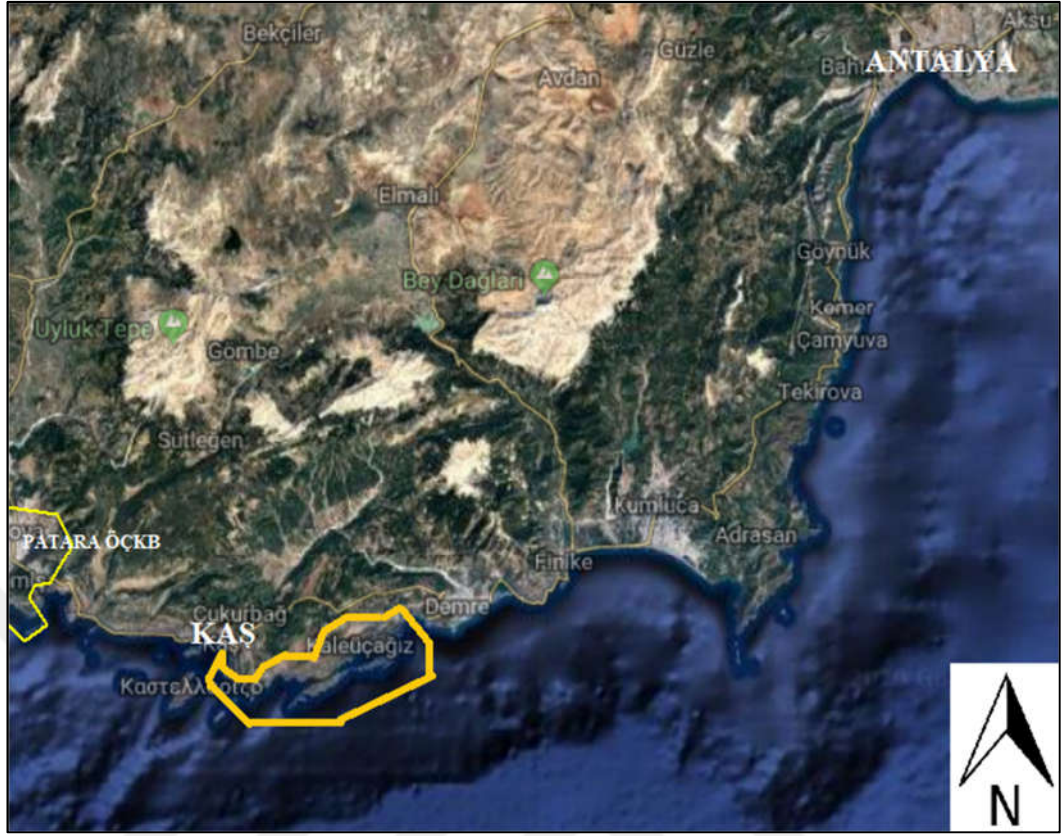

Şekil 3.14 Uzungöl ÖÇKB sınırları (Sit Alanları Yönetim Bilgi Sistemi, b.t.)

Bölge yaban hayatı bakımından önemli hayvan türleri barındırmanın yanı sıra büyük bir kısmı endemik olan bitki ve hayvan türlerini içermesiyle de önemlidir (Uzungöl Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

Kaş Kekova ÖÇKB:

25.783 km² büyüklüğündeki karasal ve denizel alan 09.12.2006 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile ÖÇKB olarak ilan edilmiştir. Şekil 3.15’ de coğrafi sınırları verilen alan Antalya İli, Kaş İlçesi sınırları içerisinde yer almaktadır.

Şekil 3.15 Kaş Kekova ÖÇKB sınırları (Sit Alanları Yönetim Bilgi Sistemi, b.t.)

Bölge içinde yer alan ve bölgeye adını veren Kekova, floro ve fauna açısından oldukça zengin olup birçok endemik türü içermektedir. Bölgenin kıyı alanı tamamen 1.Derece Doğal ve Arkeolojik Sit Alanıdır. Bölge kıyıları ekolojik değerlerinin yanında sahip olduğu arkeolojik değerleri ile yat turizmi için önemli alanlardan biridir (Kaş Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

Saros Körfezi ÖÇKB:

730,21 km² büyüklüğündeki karasal ve denizel alan, 22.12.2010 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile ÖÇKB olarak ilan edilmiştir. Şekil 3.16’da coğrafi sınırları gösterilen bölge, Çanakkale Edirne İlleri sınırları içerisinde kalmaktadır (Saros Körfezi Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

Şekil 3.16 Saros Körfezi ÖÇKB sınırları (Sit Alanları Yönetim Bilgi Sistemi, b.t.)

Bölge, özellikle su altı biyoçeşitliliği açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Körfezin sahip olduğu jeomorfolojik, ekolojik, biyoçeşitlilik ve turistik özelliklerinin korunması amacıyla ÖÇKB olarak ilan edilmiştir (Saros Körfezi Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

Finike Denizaltı Dağları ÖÇKB:

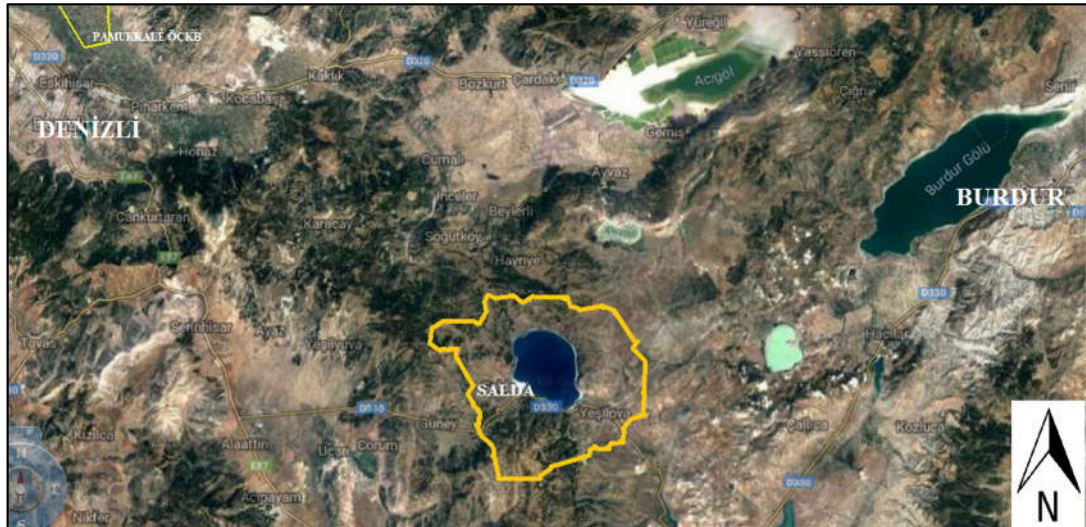
11228,85 km² büyüklüğündeki denizel alan 16.03.2013 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak ÖÇKB olarak ilan edilmiştir. Şekil 3.17’ de coğrafi sınırları gösterilen bölge, deniz alanında ilan edilen ilk koruma alanı olma özelliğine sahiptir. Denizaltı dağları, deniz biyoçeşitliliği gibi nadir ekosistemler ile nesli azalan türlerin korunması açısından bölgenin ilanı oldukça önemlidir (Finike Denizaltı Dağları Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

Şekil 3.17 Finike Denizaltı Dağları ÖÇKB sınırları (Finike Denizaltı Dağları Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.)

Salda Gölü ÖÇKB:

295,63 km² büyüklüğündeki alan, 14.03.2019 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararı ile ÖÇKB olarak ilan edilmiştir. Şekil 3.18’de coğrafi sınırları gösterilen alan, Burdur İli, Yeşiloava İlçesi sınırları içerisinde kalmaktadır (Salda Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

Şekil 3.18 Salda Gölü ÖÇKB sınırları (Sit Alanları Yönetim Bilgi Sistemi, b.t.)

Akdeniz Foklarının üreme ve yaşam alanıdır (Karaburun İldır Körfezi Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

Farklı dönemlerde ÖÇKB olarak ilan edilen bu alanların ortak özelliklerine bakıldığında, hepsinin belirli ekolojik değerleri ile ekosistem bütünlüğünde önemli bir işlevi olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu alanların ÖÇKB olarak ilan edilmeleri korunmaları için sadece ilk adımdır. ÖÇKB'lerin ilan edilmelerinden daha önemli olan doğru bir şekilde yönetilmeleridir. Dolayısıyla Türkiye'de ÖÇKB'lerin ilanında ve sınırlarının belirlenmesinde bilimsel çalışmalar girdi olarak kullanılmalı, bu bölgelerde özellikle yöre halkı ve diğer tüm paydaşların görüşleri doğrultusunda yönetim yaklaşımları belirlenmelidir. Aşağıdaki bölümlerde ÖÇKB'lere ilişkin yönetim politikaları irdelenerek alanların korunmasında yürütülen çalışmaların yeterli olup olmadığı tartışılacaktır.

3.3 Özel Çevre Koruma Bölgelerinde Koruma Yaklaşımı ve Yönetim Politikaları

Türkiye'de ÖÇKB'ler, sahip oldukları farklı ekolojik değerler ile ön plana çıkan ve aynı zamanda ülkenin ekonomik gelişimine girdi oluşturabilecek önemli potansiyellere sahip alanlardır. Bu alanların maruz kaldığı turizm, yapılaşma, nüfus ve sanayi baskıları ekolojik kaygıları beraberinde getirmiş ve bu alanların sahip oldukları değerlerin koruma kullanma dengesi çerçevesinde sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik politikaların geliştirilmesini zorunlu kılmıştır.

ÖÇKB'lerin günümüz şartlarında tamamıyla izole edilmiş, türlerin korunmasına ayrılmış alanlar olarak kalması mümkün değildir. Çünkü ekolojik sorumlulukların yanında öncelikle yöre halkının ihtiyaçları göz önünde bulundurularak çevresel hizmetlerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda bölgelerin sahip oldukları turizm, tarım ve rekreasyon faaliyetlerinin bölge ekosistemlerine zarar vermeden yürütülmesi hedeflenmelidir.

Barselona Sözleşmesi'nin ÖÇKB'lerde yürütülecek faaliyetlere ilişkin getirdiği yükümlülükler (United Nations Environment Programme Mediterranean Action Plan, 2005).

- Özel olarak korunan alanların oluşturulmasıyla, belirli doğal ya da kültürel değere sahip alanları sürdürülebilir ve çevresel açıdan sağlıklı bir şekilde korumak ve yönetmek,
- Tehdit veya tehlike altındaki flora ve fauna türlerini korumak ve yönetmek,
- Doğrudan veya yetkili uluslararası kuruluşlar aracılığıyla, bu Protokolün uygulandığı alanda biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı konusunda iş birliği yapmak,
- Korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için biyolojik çeşitlilik bileşenlerinin envanterini belirlemek
- Biyolojik çeşitliliğin korunması ve deniz ve kıyı biyolojik kaynaklarının sürdürülebilir kullanımına yönelik politikaları belirlemek
- Biyolojik çeşitliliğin bileşenlerini izleyerek, biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilir koruma ve kullanımı üzerinde önemli olumsuz etkileri olan ya da etkilemesi muhtemel olan faaliyetleri tanımlamak ve izlemek şeklinde sıralanmaktadır.

Sözleşmenin yükümlülüklerinin yerine getirilip getirilmediği aşağıda ÖÇKB'lerde yürütülen faaliyetlerle anlatılmıştır.

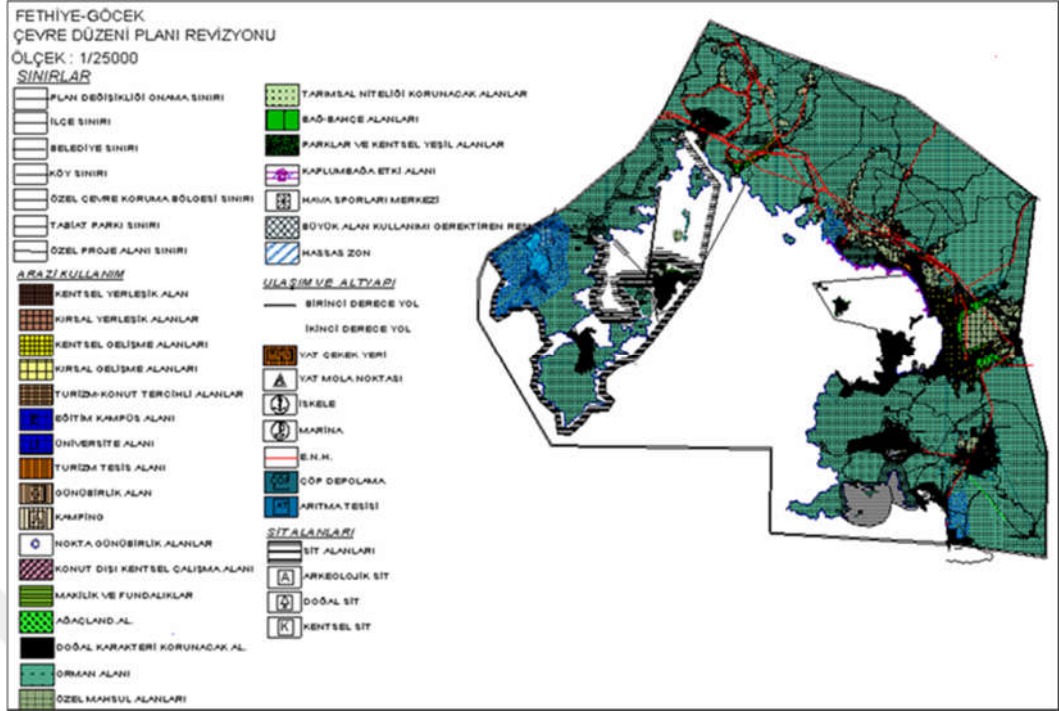
3.3.1 Çevre Düzeni Planı Çalışmaları

ÖÇKB'lerin sürdürülebilir koruma yaklaşımı kapsamında en önemli sorumluluklarından biri bölgelerin sosyo ekonomik ve ekolojik özelliklerini göz önünde bulunduran planlama politikalarının belirlenmesidir (Efe, 2009).

Bölgelerin özellikleri göz önünde bulundurularak ÖÇKB olarak belirlenen, Foça, Finike Deniz Altı Dağları ve yakın tarihte ilan edilen Salda ile Karaburun Ildır ÖÇKB

dışındaki tüm alanlarda 1/25000 ya da 1/50000 ölçeğinde çevre düzeni planları hazırlanarak dönemin sorumlu kuruluşlarınca onaylanmıştır.

Bu planların, plan karar ve hükümleriyle ayrıntılı düşünüldüğü söylenebilir. Örneğin, Şekil 3.20’de şematik olarak gösterilen Fethiye-Göcek Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı incelendiğinde deniz kaplumbağalarının yaşam ve üreme alanları için bölgelemelerin yapıldığı ve bu alanlarda yapılacak uygulamaların kontrol altına alındığı görülmektedir. Bunun yanında bölgenin flora ve faunası göz önünde bulundurularak hassas zon, birincil ve ikincil derece koruma alanları ve tampon bölgeler belirlenerek bu bölgelerdeki yapılaşma kontrol altına alınmıştır. Bölgede konut, turizm, ticaret gibi kullanımlar için yapılaşma koşulları belirlenmiştir. Planda denizel koruma alanları da içeren bölgede kapasite çalışmaları sonucunda yat turizmine yönelik olarak kullanılacak alanlar da kapasiteleri ve kullanım amaçları da belirlenmiştir (Fethiye Göcek Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, 2008).

Şekil 3.20 Fethiye Göcek ÖÇKB Çevre Düzeni Planı (Fethiye Göcek Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, 2008)

Bununla birlikte tüm ÖÇKB'lerin plan hiyerarşisi içinde planlarının yapılmamış olması bir taraftan bölgelerin özelliklerinin yitirilmesi bir taraftan da sözleşme hükümlerinin yerine getirilmemesi anlamına gelmektedir.

3.3.2 Yönetim Planları

Hazırlanıldığı bölgenin korunması, kullanılması, geliştirilmesi ve yönetilmesi konularını belirlemek üzere kullanılan en önemli araçtır. Yönetim Planları, bölgelerin doğal ve kültürel kaynaklarının tanımlanması ve kaynaklara yönelik tehditlerin belirlenmesi ile bölgelerin uzun vadede korunarak geliştirilmesine yönelik stratejilerin oluşturulmasına olanak sağlamaktadır. Türkiye'de sadece Kaş Kekova, Uzungöl, Foça, Gölbaşı, Ihlara Vadisi ve Saros Körfezi ÖÇKB'lerinde yönetim planları bulunmaktadır.³

³ Bölüm 3.32. ve 3.3.3'te aktarılan bilgiler Özel Çevre Koruma Bölgeleri Biyoçeşitlilik Koruma ve İzleme Sempozyumu adlı yayından düzenlenmiştir (bkz. Özel Çevre Koruma Kurum Başkanlığı, 2011)

Kaş Kekova Deniz Yönetim Planı ve Uygulaması: Kaş-Kekova ÖÇKB yönetim sisteminin güçlendirilmesi, bölgeye ilişkin koruma kullanma esaslarının belirlenmesi ve kaynakların sürdürülebilir kullanımının sağlanması, deniz ve kıyı biyoçeşitliliğinin korunması, koruma alanlarından sorumlu kuruluşların yetkinliklerinin artırılması ve Kaş Kekova ÖÇKB'nin Akdeniz Deniz Koruma Alanları Ağına katılması gibi hedefleri olan proje; WWF Türkiye'nin Kaş çevresindeki denizel biyolojik çeşitlilik açısından önemli alanların da ÖÇKB sınırları içerisine alınması önerisi sonucu ortaya çıkmıştır. Proje kapsamında, biyolojik çeşitlilik araştırması, sosyo-ekonomik araştırma, taşıma kapasitesinin belirlenmesi ve kapasite geliştirme çalışmaları, coğrafi bilgi sistemleri çalışmaları ile verilerin sayısal ortama aktarılması, deniz yönetim planının hazırlanması, dalış zonlama alanlarının belirlenmesi, deniz alanında şamandıra sistemlerinin kurulması gibi faaliyetler yürütülmüştür (Ornat ve diğer., 2014).

Gökova ÖÇKB Bütünleşik Deniz ve Kıyı Alanları Yönetim Planlaması Projesi: Gökova Özel Çevre Koruma Bölgesi'nin "Kıyı ve Deniz Alanlarının Bütünleşik Yönetim Planı"na altlık oluşturmak amacıyla ortaya çıkan proje ile bölgenin ekolojik ve sosyo kültürel yapısı göz önünde bulundurularak sorunların saptanması ve çözüm önerileri noktasında bütünleşik bir yaklaşım geliştirilmiştir. Proje, ilgili Kamu Kurumları ile sivil toplum kuruluşlarının koordinasyonunda gerçekleştirilmiştir.

Tuzgölü ÖÇKB Yönetim Planı: İlgili Belediyeler, Sivil Toplum Kuruluşları, eğitim ve araştırma enstitülerinin, özel sektör kuruluşlarının Plana katkı sağladığı görülmüştür. Bölgenin sahip olduğu özellikler doğrultusunda biyoçeşitlilik ile çevre hizmetlerinin korunması, su kaynaklarının etkin kullanımının ve tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde sürdürülebilirliğin sağlanması, bölgedeki ekonomik faaliyetleri ekolojik kaygılar gözetilerek geliştirmesi ve sürdürülebilir turizmin geliştirilmesi gibi hedefler belirlenmiştir. Yönetim planı ile bu hedeflerin gerçekleştirilmesinden sorumlu kuruluşlar ve yapılacak çalışmalar ortaya konmaktadır (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, b.t.).

ÖÇKB'lerin hepsinin yönetim planının olmaması çevre düzeni planları için yapılan saptamaları burada da geçerli kılmaktadır. Yönetim planları üst ölçekli alınan kararların alt ölçeklerde gerçekleşmesini sağlayan bir iş planı olarak düşünüldüğünde ÖÇKB'lerin tümü için hazırlanmamış olması önemli bir eksiklik.

3.3.3 Tür İzleme Projeleri

Özellikle Barselona, CITIES ve Bern Sözleşmeleri hükümlerinin getirdiği yükümlülükler doğrultusunda nesli tehdit ve tehlike altındaki türlere yönelik izleme ve koruma faaliyetleri yürütülmektedir.

Bu projeler ile bölgelerin flora ve fauna türlerinin mevcut durumlarının kontrol altında tutulması; sorunlarının çözülmesi, yerel halk, ziyaretçiler ve yatırımcıların bilinçlendirilmesi gibi yöntemlerle korunması ve geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Gölbaşı ÖÇKB Tür ile Habitat Koruma ve İzleme Projesi: Proje ile Gölbaşı ÖÇKB'de bulunan hassas ekosistemlerin, habitatların ve nesli tehlike altındaki türlerin izlenmesi, bölgenin endemik bitki türü olan sevgi çiçeğinin bulunduğu bölgelerde koruma ve izleme çalışmalarının yapılması, bölge halkının bilinçlendirilmesi, Mogan Gölü ve çevresinin koruma kullanma dengesi esasları ile yönetilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda, ilgili Kamu Kurum ve Kuruluşları ile koordinasyon ve işbirliği halinde yürütülen proje ile birçok tür saptanmış; Mogan gölü yüzey temizliği, göl çevresinde katı atıkların toplanması, bölge halkına bilgilendirme çalışmaları gerçekleştirilmiştir (ÖÇKKB, 2011).

Tuz Gölü ÖÇKB Tür ile Habitat Koruma ve İzleme Projesi: Proje ile, Tuz Gölü ÖÇKB'de yer alan hassas habitatların, nesli tehlike altında bulunan endemik bitki türlerinin saptanması ve bu tehditlere yönelik koruma politikalarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çalışma ile Tuz Gölü havzasının güney kesiminde hassas endemik türlerin yoğun olduğu belirlenmiştir.

Göksü Deltası ÖÇKB Tür ile Habitat Koruma ve İzleme Projesi: Tatlısu gölü, tuzlu lagünler, tuzcul bozkırlar, çayırlar, kumullar, nehir, tarım alanları gibi çeşitli habitatlara sahip olan bölgede, proje ile önemli tür ve habitatların korunması amaçlanmaktadır. Projenin en önemli çıktılarından, Uluslararası sözleşmeler ile de koruma altına alınan deniz kaplumbağalarının Göksü Deltası Kumsalındaki yuvalama alanlarının ve yalnızca bu bölgede yer alan göllerde yaşam süren nesli tükenme tehlikesi altındaki kuş türlerinin saptanması olduğu söylenebilir.

Yukarıda süreçleri özetlenen projelere benzer şekilde Foça, Datça Bozburun ve Gökova ÖÇKB'lerinde Akdeniz keşiş foklarının güncel sayılarının belirlenmesi, yaşam alanlarının korunması ve nesillerinin devam edilebilmesine; Fethiye Göcek, Göksu, Patara, Belek ve Köyceğiz Dalyan ÖÇKB kumsallarında deniz kaplumbağalarının özellikle yumurtlama dönemlerindeki faaliyetleri kontrol altında tutmaya ve popülasyonlarının gelişimini izlemeye; Köyceğiz Dalyan ve Fethiye Göcek ÖÇKB'lerinde Anadolu sığla ağaçlarını korumaya; Gökova ÖÇKB'de kum köpek balıklarını korumaya; Köyceğiz Dalyan ve Fethiye Göcek ÖÇKB'lerinde kara semenderinin yuvalama ve yaşam alanlarını korumaya; Tuzgölü ÖÇKB'de flamingoların yaşam alanlarını korumaya; Finike Denizaltı Dağları, Gökova ve Köyceğiz Dalyan ÖÇKB'lerinde yer alan nehir ve ırmaklarda su samuru yaşam alanlarını korumaya yönelik tür izleme projeleri yürütülmektedir (Tür izleme projeleri, b.t.).

Tür izleme projeleri, ÖÇKB'lerin varlık unsurlarından birinin korunması ve bölge halklarının bölgelerin sahip olduğu değerler konusunda bilgilendirilmesi için temel projelerden biridir. Çevre düzeni planları ve yönetim planları gibi ÖÇKB'lerde varlık sürdüren risk altındaki tüm türler için hazırlanmamış olması ÖÇKB'lerin niteliklerinin korunması konusunda risk taşımaktadır. Tür izleme projesi adında çalışmalar yapıp yapılmamasından daha önemli olan nokta, bu projeler sonucunda türlerin korunması için ortaya net politikaların çıkarılmasıdır.

3.3.4 Kentsel ve Teknik Altyapı Yatırımları

ÖÇKB’lerde yerel halkın ihtiyaçlarının karşılanması ve turizm, yapılaşma ve sanayi gibi faaliyetlerin çevre üzerinde yarattığı olumsuz etkilerin azaltılması amacıyla Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından atık yönetim hizmetleri, atık su yönetim hizmetleri, su temini hizmetleri ve çevre düzenleme çalışmaları yapılmakta veya yaptırılmaktadır. ⁴

Katı Atık Yönetim Hizmetlerine İlişkin Geliştirilen Projeler: Köyceğiz Dalyan ÖÇKB’de Ortaca Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi yapılması; İhlara Vadisi ÖÇKB’de Belediye ve Mücavir Alanlar dışında kalan köyler ve ıhlara vadisi içinde katı atıklarının toplanması; Pamukkale ÖÇKB’de yer alan Akköy vahşi depolama tesisinin kapatılarak burada düzenli depolama tesisi kurulması; Tuz Gölü ÖÇKB’de Tuzgölü vahşi depolama alanlarının fizibilite çalışması; Datça Bozburun ÖÇKB’de Bozburun koylarında katı atık toplama sisteminin kurulması; Belek ÖÇKB’de Boğazkent- Karadayı transfer istasyonunun kurulması; Gölbaşı ÖÇKB’de Mogan Gölü kıyı kesimi ve sazlık alanlarda katı atıkların toplanması; Kaş Kekova ÖÇKB’de Kaş Kekova vahşi depolama alanlarının fizibilite çalışmalarının yapılması ve transfer istasyonlarının kurulması ve vidanjör teknelerin faaliyete geçirilmesi katı atık yönetimi ile ilgili geliştirilen projelere örnek olarak gösterilebilir.

Atık Su Yönetim Hizmetlerine İlişkin Projeler: Köyceğiz Dalyan ÖÇKB’de Köyceğiz ve Dalyan ilçelerinde; Pamukkale ÖÇKB içerisinde Akköy’de; Gökova ÖÇKB kapsamında Akyaka ve Gökova’da; Göksu Deltası ÖÇKB içerisinde Atayurt-Arkum’da ve Uzungöl ÖÇKB içerisinde projelendirilen atıksu arıtma tesisleri de özellikle tehdit altındaki türlerin yaşam alanlarını oluşturan deniz ve akarsuların kirlenmesini önlemeyi hedeflemektedir.

⁴ Bu bölümde aktarılan bilgiler İl Durum Raporu adlı yayından düzenlenmiştir (bkz. Özel Çevre Koruma Kurum Başkanlığı, 2008)

Çevre Düzenleme Projeleri: Gölbaşı ÖÇKB’de projelendirilen Anadolu Arboretum ve Botanik Bahçesi; Belek ve Akyaka’da projelendirilen kıyı düzenleme çalışmaları ile tüm ÖÇKB’lerde yapılan çevre düzenleme projeleri de bölgelerin rekreatif potansiyellerini arttırmaya yönelik olarak yetkili Kurumca ÖÇKB’lerde yürütülen projelere örnek gösterilebilir.

3.4 Değerlendirme

Korunan alanların sınıflandırılması çalışmaları ilk olarak 1933 yılında “Uluslararası Flora ve Fauna’nın Korunması Konferansı”nda başlamıştır. IUCN tarafından süreç içerisinde yapılan çalışmalar sonucunda 1994 yılında IUCN nihai sınıflaması ortaya çıkmıştır (Dudley, 2008).

Bu sınıflamaya incelendiğinde, Fethiye Göcek, Gökova, Köyceğiz Dalyan, Göksu Deltası, Belek, Foça, Gölbaşı, Datça Bozburun, Ihlara Vadisi, Patara, Kaş Kekova, Saros Körfezi, Finike Deniz Altı Dağları, Salda ve Karaburun Ildır ÖÇKB’leri kategori-4 “habitat türler yönetim alanları” kapsamında değerlendirilebilir. Pamukkale ÖÇKB, UNESCO Sözleşmesi kapsamında Türkiye’de yer alan kültürel miraslardan biridir. Tuzgölü ve Uzungöl ÖÇKB’lerinin ise uluslararası bir koruma statüsüne sahip olmadığı söylenebilir.

Bunun yanında ÖÇKB’lerin doğal arkeolojik kentsel sitler, milli parklar, orman alanları gibi Türkiye’deki farklı koruma statüleri ile de çakıştığı görülmektedir. Bu durum ulusal düzeyde farklı karar verme mekanizmalarını ortaya çıkarmakta ve dolayısıyla eşgüdümlü karar almayı zorlaştırmaktadır.

Türkiye’de korunan alan yönetimindeki bir diğer sorun, ulusal mevzuata ve uluslararası sözleşmelere dayanılarak belirlenen koruma statülerinin Uluslararası IUCN Koruma Alanları Yönetim Kategorilerinde karşılık bulamamasıdır. İlan edilen bölgeler uluslararası kategoriler ile tam anlamıyla uyumlaştırılamamış ve koruma statülerinde de bütünlüklük bir yaklaşım sağlanamamıştır. Bu durum, ÖÇKB

kavramının küresel ölçekli koruma çalışmalarına uygun kullanıldığını ancak ilan süreçlerinde ve yönetiminde sorunların devam ettiğini ortaya koymaktadır.

ÖÇKB'lere yönelik çevre düzeni planları, koruma izleme faaliyetleri gibi çalışmalar alanların mevcut durumlarını ortaya koyma, sorunlarını saptama ve çözüm önerileri sunma noktasında önemlidir. Ancak, bu çalışmalar sonucunda bölgelerin tarım, turizm ve rekreatif potansiyelleri göz önünde bulundurularak özellikle bölge halklarının etkin olduğu mevzuat ile desteklenen ve hayata geçirilebilen net politikalar geliştirilmediği söylenebilir.

IUCN tarafından belirlenen ve Türkiye'de önemli koruma statülerinden biri olan ÖÇKB'ler ile benzerlik gösterdiği değerlendirilen "habitat türler yönetim alanları" için öncelikli hedef, tür ve genetik çeşitliliğinin koruma altına alınması ve çevresel hizmetlerin verilmesidir. İkincil hedefler, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanılmasının eğitim ve bilimsel araştırmalar ile sağlanmasıdır. Alanların sahip oldukları potansiyeller doğrultusunda yaban hayatının ve kendine özgü kültürel ve doğal özelliklerinin korunması ve turizm ve rekreasyon faaliyetlerinin geliştirilmesi ise üçüncül hedeflerdir (Dudley,2008; Yılmaz,2010). Dolayısıyla Türkiye'de ÖÇKB'lerin ilanında ve sınırlarının belirlenmesinde bilimsel çalışmalar girdi olarak kullanılmalı; bu bölgelerde özellikle yöre halkı ve diğer tüm paydaşların görüşleri doğrultusunda yönetim yaklaşımları belirlenmelidir.

BÖLÜM DÖRT

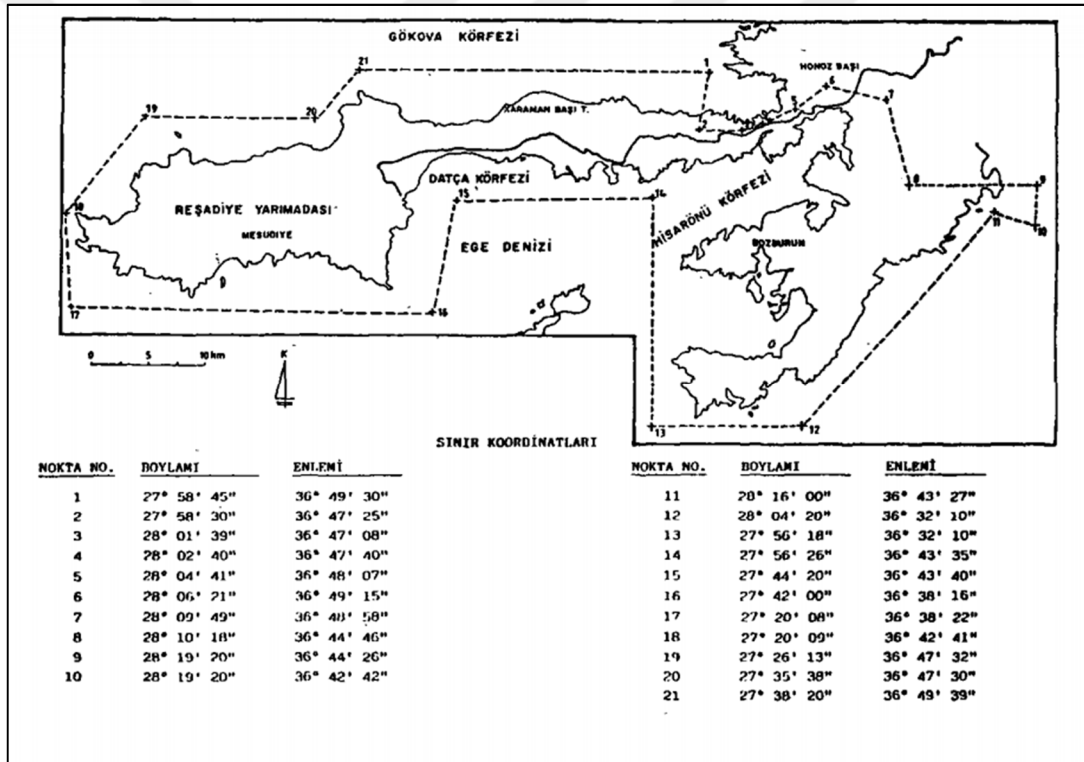
DATÇA BOZBURUN ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİNİN GELİŞİM VE PLANLAMA SÜRECİNİN ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGELERİNDE KORUMA VE GELİŞİM STRATEJİLERİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Aşağıda Datça Bozburun ÖÇKB'nin genel yapısı tanımlanarak bölgeye yönelik koruma yaklaşımı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca 2014 yılında onaylanan 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (ÇDP) Revizyonu üzerinden değerlendirilecektir. Ekolojik küreselleşme sürecinin Türkiye'deki korunan alanlar üzerindeki etkisini net şekilde ortaya koyan ÖÇKB'lerden biri olan Datça Bozburun ÖÇKB, küresel örgütlenmelerin Türkiye'de korunan alan yönetimi üzerine etkilerinin ortaya konabilmesi amacıyla incelenmiştir. Örnek alan olarak Datça Bozburun ÖÇKB'nin seçilmesinde öncelikli neden en güncel plan ve plan hükümleri revizyonunun bu bölgeye ait olmasıdır. Datça Bozburun ÖÇKB'nin ilan sürecinden günümüze kadar turizm potansiyeli yüksek bir bölge olmasına rağmen fiziksel yapısında çok fazla bozulma yaşanmamıştır. (Bkz. şekil 5.21 ve 5.22) Revize edilen Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP'nin bu yapıyı korur nitelikte kararlar alıp almadığı irdelenecektir. Bunun yanında bölgede farklı disiplinlerin katılımı ile yapılan denizel ve karasal biyoçeşitlilik araştırma projeleri Türkiye'de planlama yaklaşımı için önemli bir adımdır. Ek olarak bu projelerin plan kararlarına girdi oluşturup oluşturmadığını saptamak Türkiye'de korunan alanlarda plana yaklaşımına öneriler getirilmesi noktasında çalışmaya katkı sağlayacaktır.

4.1 Datça Bozburun ÖÇKB Genel Tanımı

Datça Bozburun ÖÇKB, 22 Ekim 1990 tarih ve 90/1117 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tespit ve ilan edilmiştir. 22 Kasım 1990 tarih ve 20702 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan şekli ile alan koordinatları ve alan sınırlarını gösteren harita Şekil 4.1'de verilmiştir.

Muğla İli sınırları içerisinde bulunan Datça Bozburun ÖÇKB, Reşadiye ve Bozburun Yarımadaı ile Datça ve Hisarönü Körfezlerini kapsamaktadır (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü [TVKGM], 2014). Datça Bozburun ÖÇKB içerisinde farklı özellikleri ile ön plana çıkan birçok köy, 2012’de yürürlüğe giren 6360 sayılı yasa ile mahalle statüsüne geçmiştir. ÖÇKB olarak ilan edilen alan, Datça ve Marmaris İlçelerini kapsamaktadır. Datça İlçe sınırlarında Yazı, Yaka, Sındı, Reşadiye, Mesudiye, Kızılan, Karaköy, İskele, Hızırşah, Emecik, Datça ve Cumalı olmak üzere 13; Marmaris İlçe sınırlarında ise Bozburun, Hisarönü, Selimiye, Söğüt, Orhaniye, Osmaniye, Taşlıca ve Turgut olmak üzere 8 adet Mahalle Datça Bozburun ÖÇKB sınırları içerisinde yer almaktadır (Parsel sorgulama uygulaması, b.t.).

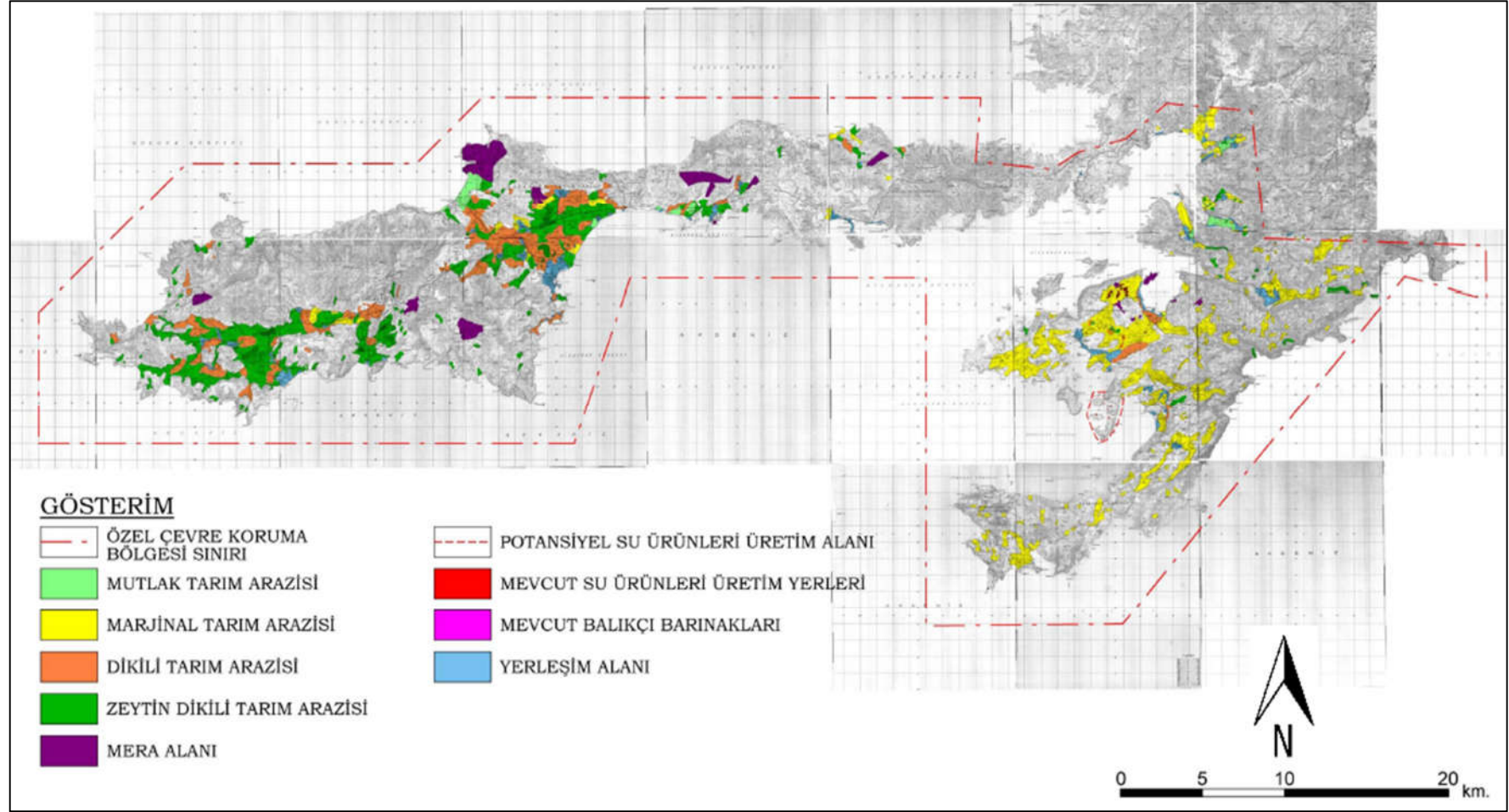
Şekil 4.1 Datça Bozburun ÖÇKB sınır ve koordinatları (Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi, 1990)

4.1.1 Datça Bozburun ÖÇKB’nin Sosyoekonomik Yapı Açısından Değerlendirilmesi

Datça Bozburun ÖÇKB arazi yapısı nedeniyle tarım ve hayvancılık açısından çok fazla potansiyel taşımamaktadır. Şekil 4.2’de görüldüğü gibi bölgede mutlak tarım

arazileri yok denecek kadar azdır. Bölgenin tarımsal desenini oluşturan en belirgin alanlar ise dikili tarım arazileridir. Bölgede narenciye ile badem yoğun olmak üzere meyvecilik faaliyetleri yapılmaktadır. Bölgeye ekonomik değer katan tarımsal ürün, yöreye özgü bademdir. Bunun yanında arıcılık, balıkçılık ve orman ürün toplayıcılığı da kırsal kesimin önemli geçim kaynaklarıdır (Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.; Taşlıgil, 2008).

Şekil 4.2 Datça Bozburun ÖÇKB tarım alanlarının dağılımı (TVKGM, 2014a)

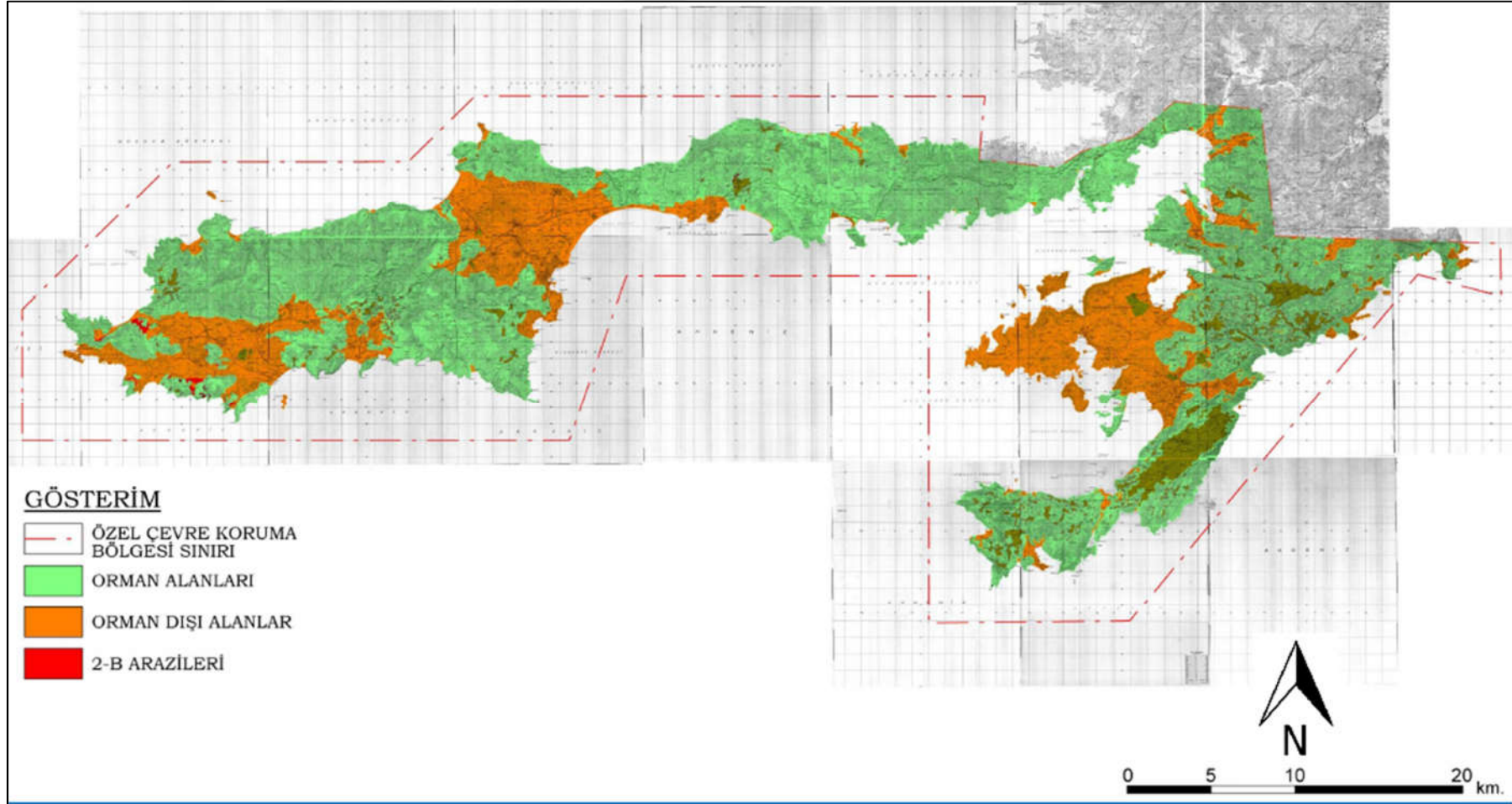
Bölgeye ekonomik değer katan ürünlerin yetiştiği dikili tarım arazileri ile zeytin dikili tarım arazilerinin bölgenin batısındaki güney kıyılarında yoğunlaştığı görülmektedir. Bölgenin doğu kısmında yer alan Hisarönü Körfezi ve Bozburun Yarımadasında ise arazilerin tarımsal vasıfları yoğun tarımsal üretim için yeterli verimliliğe sahip olmadığından tarım alanlarını korumak ve tarımsal faaliyetleri geliştirerek ekonomiye katkı sağlayabilmek için yeni politikalar geliştirilmesi gerekmektedir. Planın tarım alanlarına yönelik politikaları Bölüm 4.3’ te değerlendirilmiştir.

Bölgede sosyoekonomik yapının saptanması amacıyla yapılan çalışmalar, bölge halkının geçimini büyük çoğunlukla turizm ile sağladığını göstermektedir. Turizm, ticaret, ulaştırma, inşaat, küçük sanayi gibi diğer sektörlerin gelişmesinde de itici güç olmaktadır. Sırasıyla hayvancılık, balıkçılık ve tarım bunlardan sonra gelmektedir (Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.; ÖÇKKB,2010; TVKGM, 2014a).

Bölgenin nüfus yapısına bakıldığında, yerli halk dışındaki yerleşik nüfusun genellikle emekli ve yabancı uyruklu vatandaşlardan oluştuğu söylenebilir. Bölgenin turizm potansiyeli nedeniyle yaş kış nüfusu arasında ciddi bir fark bulunmaktadır (TVKGM, 2014a; Taşlıgil, 2008).

4.1.2 Datça Bozburun ÖÇKB’nin Ekolojik Değerler Açısından Değerlendirilmesi

Bölgenin ekosistemi değerlendirildiğinde, nadir görülen türlerce zengin bir flora ve fauna varlığı olduğu söylenebilir. Bölge florasının önemli bir kısmını oluşturan orman alanlarının genel bitki örtüsünü kızıl çam, sandal, sığla ağaçları ile bölgeye özgü endemik bir tür olan Datça hurması oluşturmaktadır. Şekil 4.3’de orman alanlarının bölge içerisindeki dağılımı verilmiştir (TVKGM, 2014a; Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

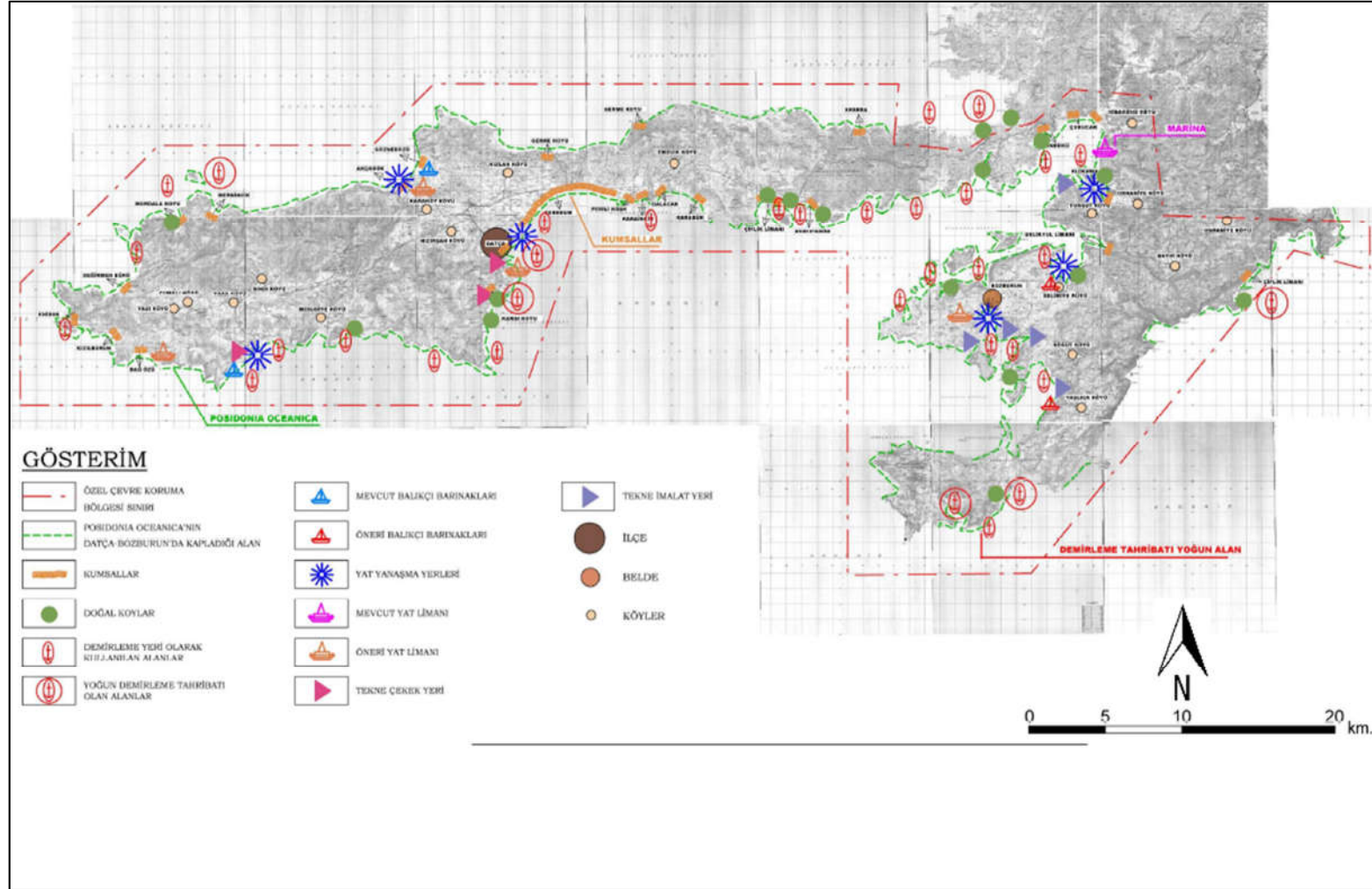
Şekil 4.3 Datça Bozburun ÖÇKB orman alanlarının dağılımı (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, 2014a)

Bölgenin fiziksel yapısına bakıldığında kıyı ve iç kesimlerin yoğunlukla orman alanları ile kaplı olduğu söylenebilir. Bölgedeki orman alanlarının dağılımı Şekil 4.2’de yer alan tarım alanlarının dağılımı ile birlikte değerlendirildiğinde bölgenin orman dışı alanlarının da büyük kısmının tarım alanları olduğu görülmektedir. Bu iki doğal eşğin bölgede yerleşim ve turizm alanlarının yayılmasını önlemede rol oynadığı söylenebilir. Planın orman alanlarına yönelik politikaları Bölüm 4.3’te değerlendirilmiştir.

Bölge faunası kuş türleri ve yaban hayvanları açısından zengindir. Önemli kuş türlerinin göç yollarında bulunması ve nesli tehlike altında bulunan Akdeniz foku ve su samurlarının yaşam alanlarını içermesi bölgenin özel önlemler ile korunmasını gerektirmektedir (Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.).

Türkiye’de deniz biyoçeşitlilik araştırmalarının yapıldığı ilk yer olma özelliğine sahip olan bölge, karasal biyoçeşitliliğin yanında denizel biyoçeşitlilik açısından da oldukça zengindir. Akdeniz’in en önemli oksijen kaynaklarından biri olan poseidon çayırıları bölge kıyılarında 763 km²’lik bir alan kaplamaktadır. Poseidon çayırıları deniz suyu oksidasyonunu sağlamanın yanında birçok omurgasız, balık türü ve larvaların da yaşam alanlarıdır. Bölgedeki turizm faaliyetlerinin yarattığı tahribat oldukça hassas bir habitat olan poseidon çayırılarına zarar vermektedir. Bu habitatların korunması yalnızca deniz ekosisteminin devamı için değil bölgenin tüm ekolojik dengesinin korunması açısından önemlidir (Okuş ve diğer., 2007).

Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünce 2014 yılında bölgenin kıyı alanlarına ilişkin yapılan analiz çalışması Şekil 4.4’de gösterilmiştir.

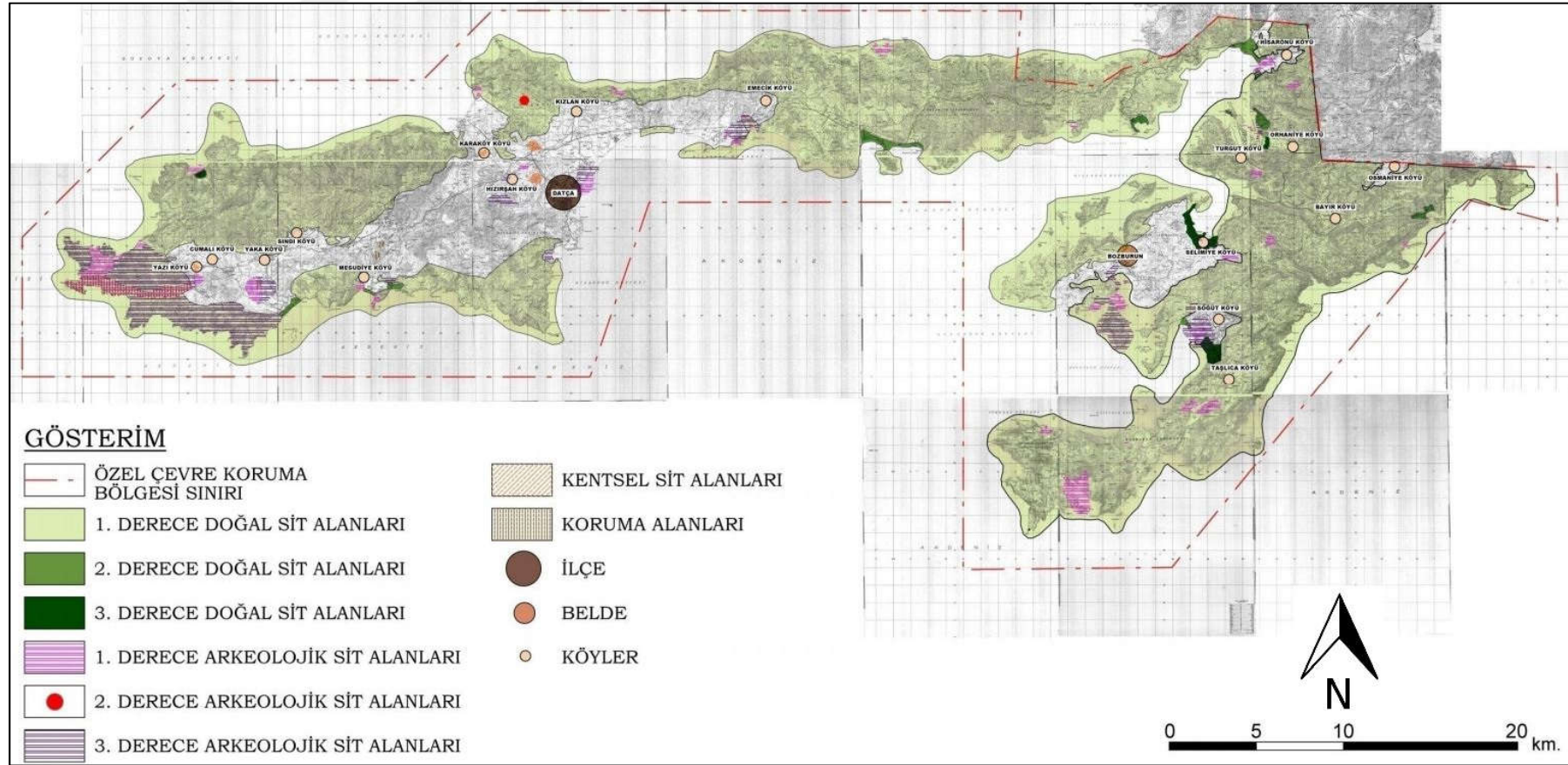

Şekil 4.4 Datça Bozburun ÖÇKB kıyı alanları analizi (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, 2014a)

Şekil 4.4’ te yer alan kıyı alanları analizi incelendiğinde, bölgenin Bozburun Yarımadası dışındaki kıyılarında doğal kumsal niteliğinde birçok koy bulunduğu görülmektedir. Bölgenin güney kıyı şeridinin tamamı demirleme yeri olarak kullanılan alanlar olarak işaretlenmiştir. Bu da kıyı şeridinin tamamı biyoçeşitlilik açısından önemli posadion çayırları ile kaplı olan bölgenin deniz turizminin yaratacağı tahribat tehdidi altında olduğunu göstermektedir.

4.1.3 Datça Bozburun ÖÇKB’nin Korunan Alanlar Açısından Değerlendirilmesi

ÖÇKB sınırları Bölüm İki’de verilen doğal, arkeolojik ve kentsel sit alanları ve tabiat parkları ile çakışmaktadır. Şekil 4.5’te Datça Bozburun ÖÇKB sınırları ile çakışan diğer koruma statüleri gösterilmektedir.

Şekil 4.5 Datça Bozburun ÖÇKB korunan alanlarının dağılımı (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, 2014a)

Yerleşim merkezi kabul edilen bölge ve yakın çevresindeki kırsal yerleşim alanları dışında, bölgenin tamamı doğal sit alanı olarak tescillidir. Bunun yanında, tarih boyunca çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapan bölgede, dönemin özelliklerini yansıtan farklı alanlar arkeolojik ve kentsel sit alanları olarak tescillenmiştir (TVKGM, 2014a; Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi, b.t.). Şekil 4.5’ de yer alan harita üzerinde de görüldüğü gibi bölgenin özellikle güneybatı kesiminde 1.Derece Doğal Sit ve 1. Derece Arkeolojik Sit Alanları çakışmaktadır.

Mevzuata göre, doğal sit alanlarına ilişkin yetki ve sorumluluk ÖÇKB’lerde olduğu gibi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğündedir. Arkeolojik, kentsel ve tarihi sit alanları ise Kültür ve Turizm Bakanlığının sorumluluk alanındadır.

4.2 Datça Bozburun ÖÇKB’de Planlama Yaklaşımı

Datça Bozburun ÖÇKB, bölgenin yapısı itibari ile devam eden kırsal yaşamı ve kritik ekolojik değerleri yanında turizm potansiyeli taşımaktadır. Bu potansiyel, ekolojik değerler ve kırsal yaşam üzerinde baskı oluşturmaktadır.

Barcelona Sözleşmesinin ÖÇKB’lerde yürütülecek faaliyetlere ilişkin getirdiği yükümlülükler doğrultusunda, günümüzde ÖÇKB’lerden sorumlu kuruluş olan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından 2014 yılında onaylanan Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP Revizyonu, geçirdiği revizyonlar ve güncel hali ile aşağıda incelenmiştir.

4.2.1 Datça Bozburun ÖÇKB İlanından Sonra Planlama Çalışmalarının Gelişimi Süreci

Alanın 1990 yılında ÖÇKB ilan edilmesinden sonra, 1994 yılında ÖÇKB tarafından Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı onaylanmıştır. 1998 yılında dönemin sorumlu kuruluşu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge

Komisyonunca tescil edilen doğal, arkeolojik ve kentsel sit sınırları doğrultusunda bu Plan revize edilmiştir.

Plan doğrultusunda, Datça İlçesi, Mesudiye Köyüne ait 1/5000 ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım ve Uygulama İmar Planı 2001 yılında; Datça İlçesi, Yakaköy Palamutbükü Mevkiine ait 1/5000 ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım ve Uygulama İmar Planı 2003 yılında; Marmaris İlçesi Orhaniye Köyüne ait 1/5000 ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım ve Uygulama İmar Planı 2001 yılında; Marmaris İlçesi, Turgut Köyüne ait 1/5000 ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım ve Uygulama İmar Planı 2001 yılında; Marmaris İlçesi Söğüt Köyüne ait 1/5000 ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım ve Uygulama İmar 2003 yılında ÖÇKKB tarafından onaylanmıştır (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, 2014a).

Şu an yürürlükte olan Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Revizyonu, plan hükümleri ile birlikte Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından 2014 yılında onaylanmış; plan hükümleri 2018 yılında revize edilerek yürürlükte bulunan plan son halini almıştır. Plan revizyonunun amacı, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü'nce;

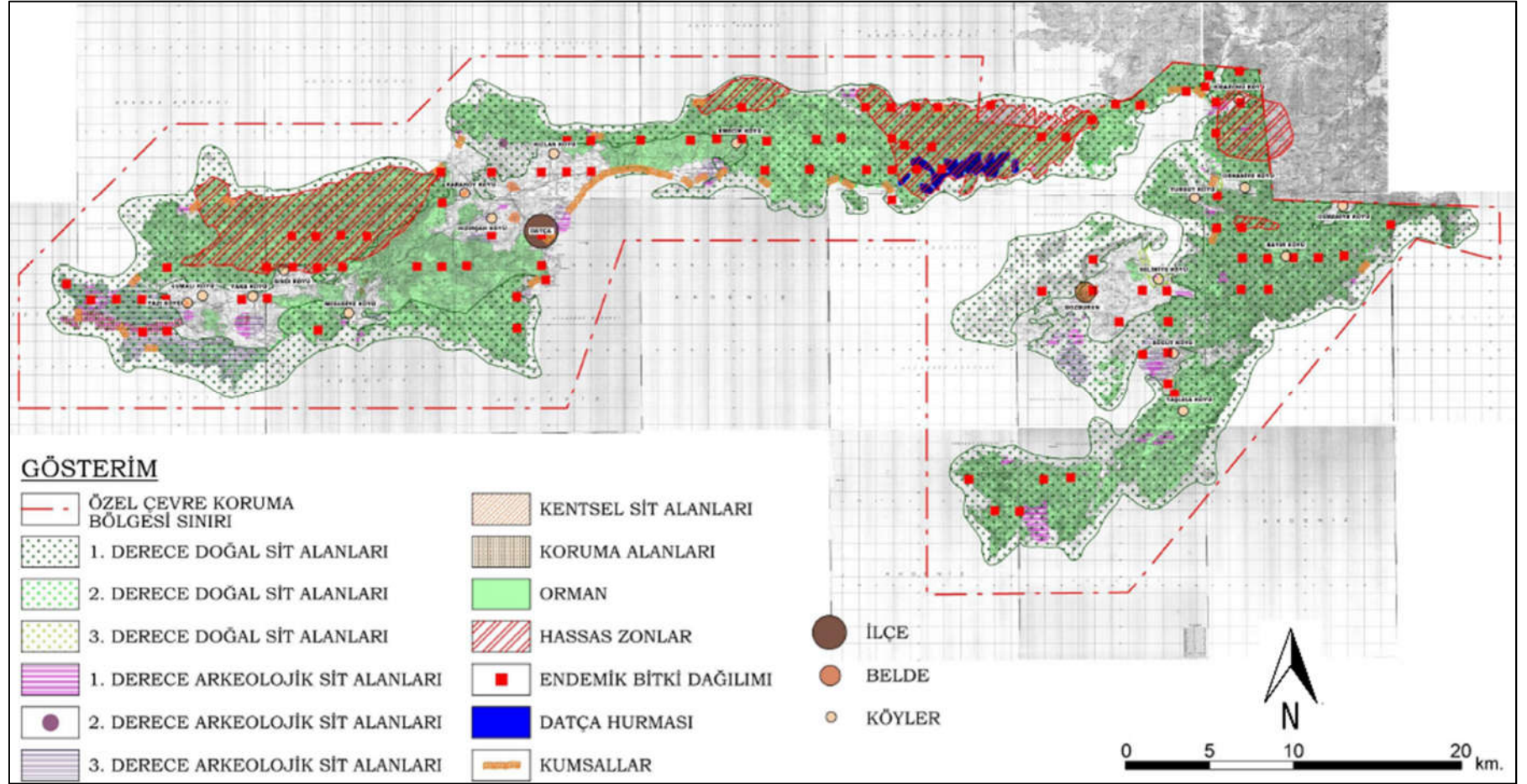
Datça-Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesinde CBS desteği ile veri tabanı oluşturulması; mülga Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığınca Datça-Bozburun *'Biyolojik Zenginliğinin Tespiti ve Yönetim Planının Hazırlanması Projesi'* ile *'Denizsel ve Kıyasal Alanlarının Biyolojik Çeşitliliğinin Tespiti Projesi'* sonuçlarının fiziksel planlara yansıtılması, 1/25000 Çevre Düzeni Planı kararları doğrultusunda hazırlanan kırsal yerleşimlere ait imar planlarında ilgili imar ve kıyı kanununa bağlı kalınmasından dolayı planlama yöntemlerinin ve uygulama biçimlerinin yöresel yaşamlara cevap vermemesi sebebiyle alt ölçek planların uygulanmasında ortaya çıkan sorunların giderilmesi, bölgenin var olan kapasitesinin ortaya konulması ve bunun geliştirilmesi, kaynakların rasyonel kullanılmasıyla hem kırsal kalkınmanın hem de bölgedeki tarihi, kültürel değerlerin, ekolojik dengenin ve eşsiz doğal güzelliklerinin korunması olarak belirlenmiştir. (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, 2014).

Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP revizyonuna yönelik belirlenen hedefler değerlendirildiğinde, bölgeye yönelik projelerin yalnızca araştırmada kalmayıp mekânsal kararlar ile bütünleştirilmesinin etkin bir koruma politikası olduğu söylenebilir. Bunun yanında bölgedeki kırsal alanlara yönelik sorunların saptanması ve buna yönelik çözüm önerilerinin hedeflenmesi yöre halkının ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran bir planlama anlayışı geliştirilmesi için önemlidir.

4.2.2 Planlama Sürecinde Yürütülen Çalışmalar

Datça Bozburun ÖÇKB'ye ait 1/25000 ölçekli ÇDP revizyon çalışmaları sırasında Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan Plan Araştırma Raporu doğrultusunda planlama sürecine altlık oluşturacak birçok çalışma yapılmıştır.

Planın uygulanabilirliğini sağlanabilmesi için doğru veriler ışığında analizler yapmanın önemi göz önünde bulundurularak öncelikle uydu görüntüsü alımları gerçekleştirilmiştir. Planlama alanı bütününde yapılan arazi çalışmaları ile bölge kırsallarında yer alan yapılara ilişkin saptamalar yapılmış ve bunlar coğrafi bilgi sistemi veri tabanı ile ilişkilendirilmiştir. Bunlara ek olarak plan revizyon sürecinde ilgili Kurumlardan alınan kurum görüşleri, Datça Bozburun ÖÇKB'ye ait Biyolojik Zenginliğin Tespiti ve Yönetim Planı Hazırlanması projesi ile Denizsel ve Kıyısız Alanlarının Biyolojik Çeşitlilik Tespit Projesi de coğrafi bilgi sistemi veri tabanına işlenerek plana altlık oluşturacak analiz çalışmaları yapılmıştır. Bu kapsamda hazırlanan sentez haritası Şekil 4.6'da verilmiştir. Planlama çalışmaları öncesi gerekli mekânsal analizlerin yapılarak plana altlık oluşturacak haritaların hazırlanması uygulamadaki sorunları azaltmak için önemli bir aşamadır (TVKGM, 2014a).

Şekil 4.6 Datça Bozburun ÖÇKB Sentez Haritası (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, 2014a)

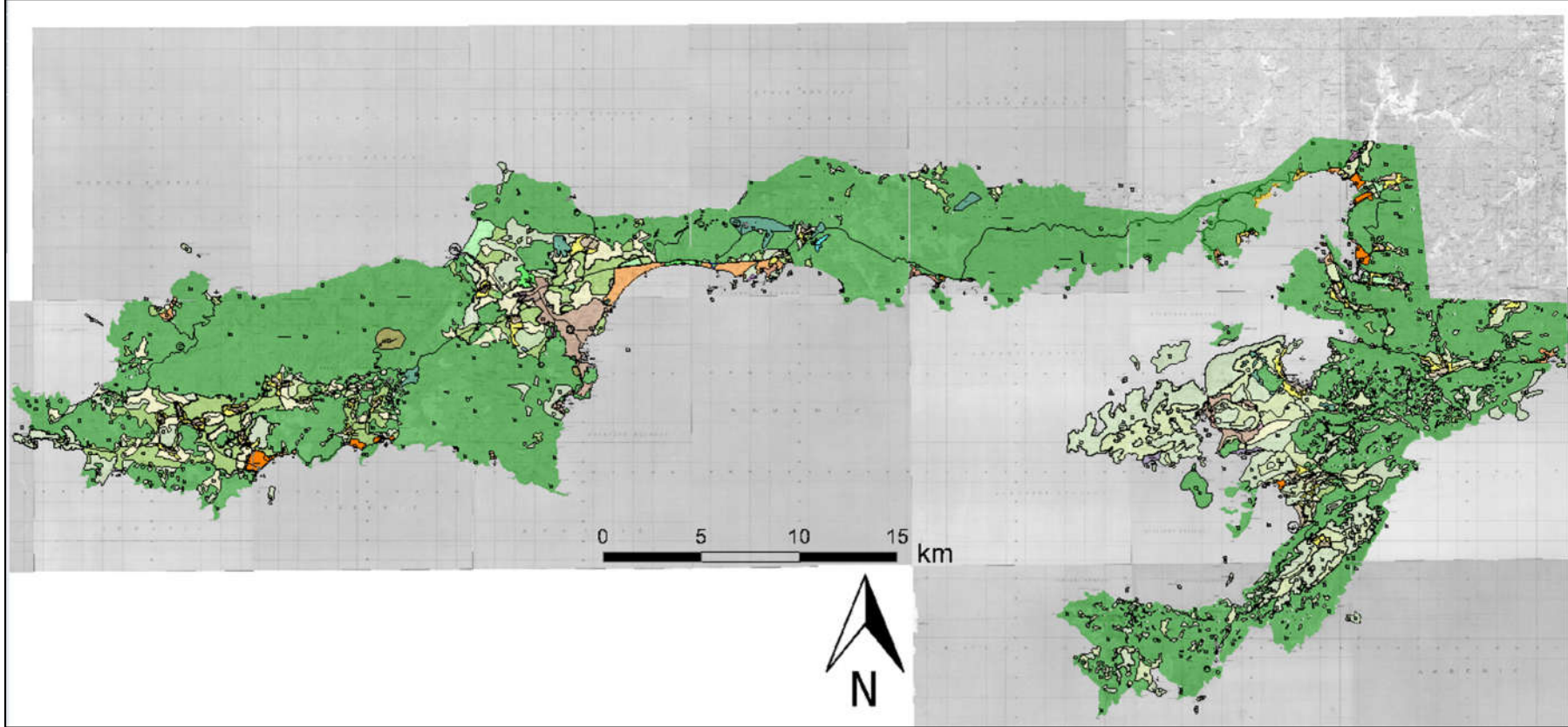
Plana altık oluşturacak tüm verilerin bir araya getirildiği sentez haritası incelendiğinde, bölgenin özellikle kuzey kesimlerinde farklı koruma alanlarının çakıştığı mutlak korunması gerekli alanların ortaya çıktığı görülmektedir. Bunun yanı sıra endemik bitki türlerinin oldukça fazla olduğu ve bölge geneline yayıldığı görülmektedir. Bölge bütününde doğal eşiklerin en az olduğu bölge, mevcut durumda da bölgenin yerleşim merkezi olarak kabul edilen İskele Mahallesi'dir.

Plan revizyonu çalışması kapsamında, sosyoekonomik yapı analizinde istatistiksel verilerin yanı sıra, kırsal yerleşim alanındaki hanelerin genel sosyoekonomik durumları, mekânsal kullanımları, çevre sorunları ve plana ilişkin görüş ve isteklerine yönelik verilerin toplanması amacıyla hane halkı anketi; kırsal yerleşim alanlarında ticaret, turizm, kamusal alanlar, sosyal donatı gibi kullanımlarda tesis sayısı ve toplam çalışan sayısı hakkında bilgi sağlanması amacıyla köy muhtarları ile merkez fonksiyonları tespit formu anketi; kırsal yerleşimlerin birbirleri ve diğer yerleşimler ile olan sosyoekonomik ilişkilerini, mal, insan ve iletişim ilişkilerini saptamak amacıyla yine köy muhtarları ile kırsal yerleşimlerin etki alanı saptanması anket çalışmaları yapılmıştır (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, 2014).

Plan kararlarının alınmasından önce bölgenin mevcut durumunun ortaya konulması kadar bölge halkının ihtiyaçlarının saptanması da korunan alanlarda etkin bir planlama yapılması açısından önemlidir. Ancak, yalnızca anket çalışmaları bunun için yeterli olmamaktadır. Özellikle kırsal alanlara yönelik plan kararlarının bölge halkının ve bölgede yer alan sivil toplum kuruluşları gibi toplulukların katılımı ile gerçekleştirilen halk katılım toplantılarında tartışılması uygulanabilir plan kararlarının ortaya çıkması açısından önemli ve gereklidir.

4.3 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı

Datça Bozburun ÖÇKB'ye ait 1/25000 ölçekli ÇDP Revizyonu Şekil 4.7'de verilmiştir. Plan revizyonu, bir önceki bölümde anlatılan çalışmalar ve Barselona Sözleşmesi'nin ÖÇKB'lere yönelik getirdiği yükümlülükler doğrultusunda bu çalışma kapsamında kırsal alanlara, kıyı ve denizel alanlara ve korunan alanlara ilişkin alınan mekânsal kararları ve plan hükümleri ile irdelenmiştir.

Şekil 4.7 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı bütüncül gösterimi (TVKGM, 2014b)

4.3.1 Planının İlkeleri

Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı hükümleri ile planın koruma, kırsal kalkınma ve planlamaya yönelik ilkeleri belirlenmiştir.

Datça Bozburun ÖÇKB sınırları içerisinde kalan duyarlı yöre ve ekosistemlerin, biyoçeşitliliğin, yaban hayatının ve nesli tehlike altındaki türlerin, doğal arkeolojik ve kentsel sit alanı olarak tescilli alanların, orman niteliğindeki alanların korunması planın koruma ile ilgili ilkeleri arasında yer almaktadır (TVKGM, 2014b).

Planın kırsal kalkınma ile ilgili ilkeleri, yörelerin kendine özgü yapılarını ve mevcut hammaddelerini, işgücü ve yatırım potansiyellerini kullanarak bölge halkını ekonomide aktif hale getirmek; bölgede ekonominin geliştirilmesi amacıyla bölgenin tarım potansiyeline odaklanarak ekonominin çeşitlendirilmesine olanak sağlamak; kırsal kesimde yaşayan insanların istikrarlı bir gelire sahip olmasını sağlamak; kaynakların sürdürülebilir kullanımının sağlanması için teknolojik gelişmelerden faydalanarak modern sistemler kurmak; bölgede turizmin geliştirilmesi amacıyla yerel potansiyelleri kullanarak yeni alternatifler yaratmak; tarım odaklı kırsal nitelikli turizmin gelişimine yönelik kararlar almak; balıkçılık ve yat turizmi gibi faaliyetleri ekolojik dengeyi bozmayacak şekilde geliştirerek sürdürmek; bölgede ekonomik faaliyetlerin kısıtlı olmasından kaynaklı yoksulluk, göç ve mülkiyetin el değişmesinin önlenmesi amacıyla tarım ve tarım dışı ekonomik faaliyetlerin desteklenmesiyle kırsal ekonomiye canlılık kazandırmak; tarım ve tarım dışı iş kollarında istihdam olanaklarının yaratılmasını sağlamak; kırsal kalkınma kapsamında kırsal yerleşimlerin yerel özelliklerine göre gelişmesine ve kırsal peyzajın korunmasına yönelik köy yerleşimlerinin yükleneceği fonksiyonları belirlemek ve var olan işlevlerini geliştirmektir (TVKGM, 2014b).

Planlamaya yönelik ilkeler ise doğal ve ekolojik eşiklerin göz önünde bulundurulduğu sektörel gelişme eğilimleri dikkate alınarak sürdürülebilir mekânsal kullanım kararları geliştirmek; bölge bütününde kırsal yerleşimlerin mevcut özellikleri dikkate alınarak hazırlanacak alt ölçekli köy gelişim planlarına yönelik plan kararları

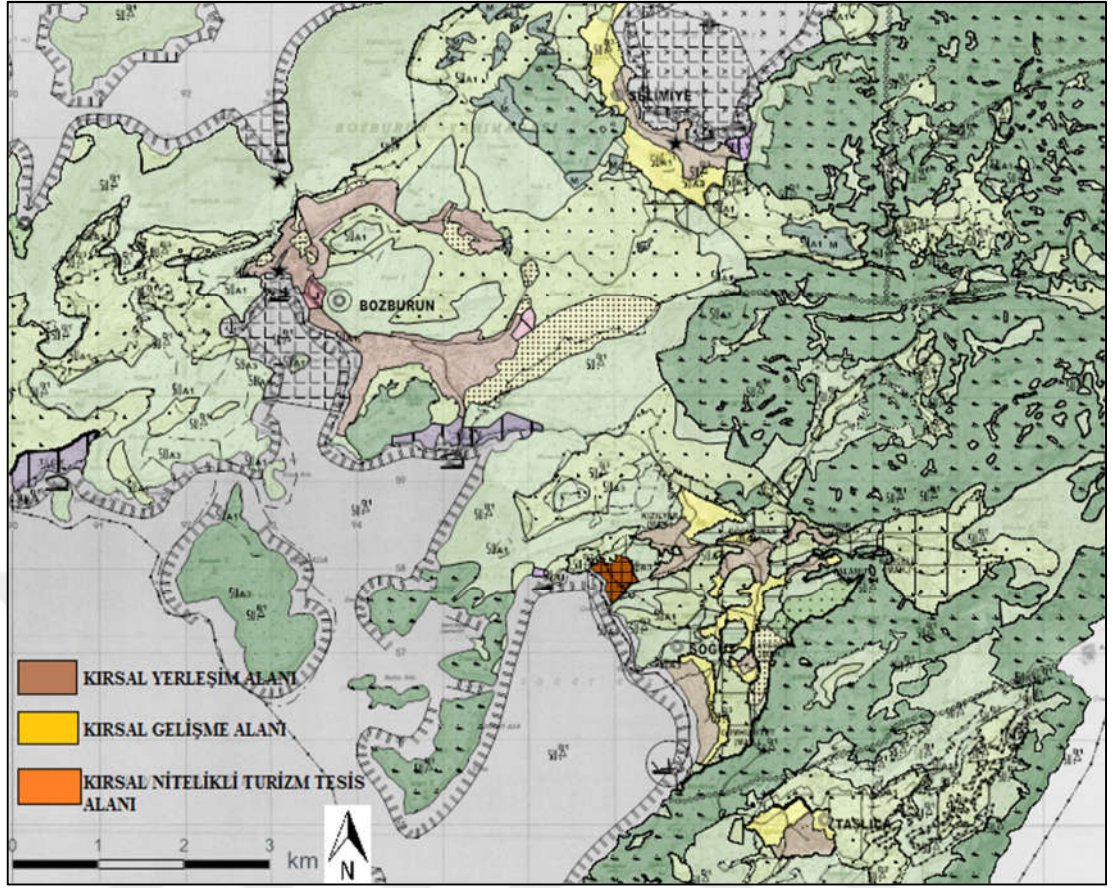
retmek ve bu planların uygulanabilirliğini sağlamak amacıyla kırsal kimliğin korunmasına ve kırsal ekonominin güçlendirilmesi için yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik halkın katılımını sağlayarak plan kararları oluşturmak; uygulanabilir planlar yapılabilmesi için alt ölçek planlama çalışmalarında her alan özelinde alanın ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik çalışmalar yapmak; köy kimliğinin korunmasına yönelik plan kararları üretmek; bölgede önemli potansiyel oluşturan alanların koruma kullanma dengesi çerçevesinde işletilmesi için plan kararları üretmek; kırsal yerleşim alanları ile bütünleşik alanlarda tarım odaklı kırsal nitelikli turizmin geliştirilmesine yönelik plan kararları üretmek; bölgenin denizel ve kıyısal alanlarının biyolojik çeşitliliği göz önünde bulundurularak deniz turizmi yatırımlarını ekolojik dengeye ve toplumsal hassasiyetlere duyarlı şekilde planlamaktır (TVKGM, 2014b).

4.3.2 Planının Kırsal Alanlara İlişkin Getirdiği Kararlar

Planın onaylandığı dönemde köy statüsünde olan kırsal alanlar 6360 sayılı yasa ile mahalle statüsüne geçmiştir. Plan bütününe bakıldığında kırsal alanlara ilişkin tarım odaklı turizmin geliştirilmesine yönelik plan kararları getirildiği söylenebilir.

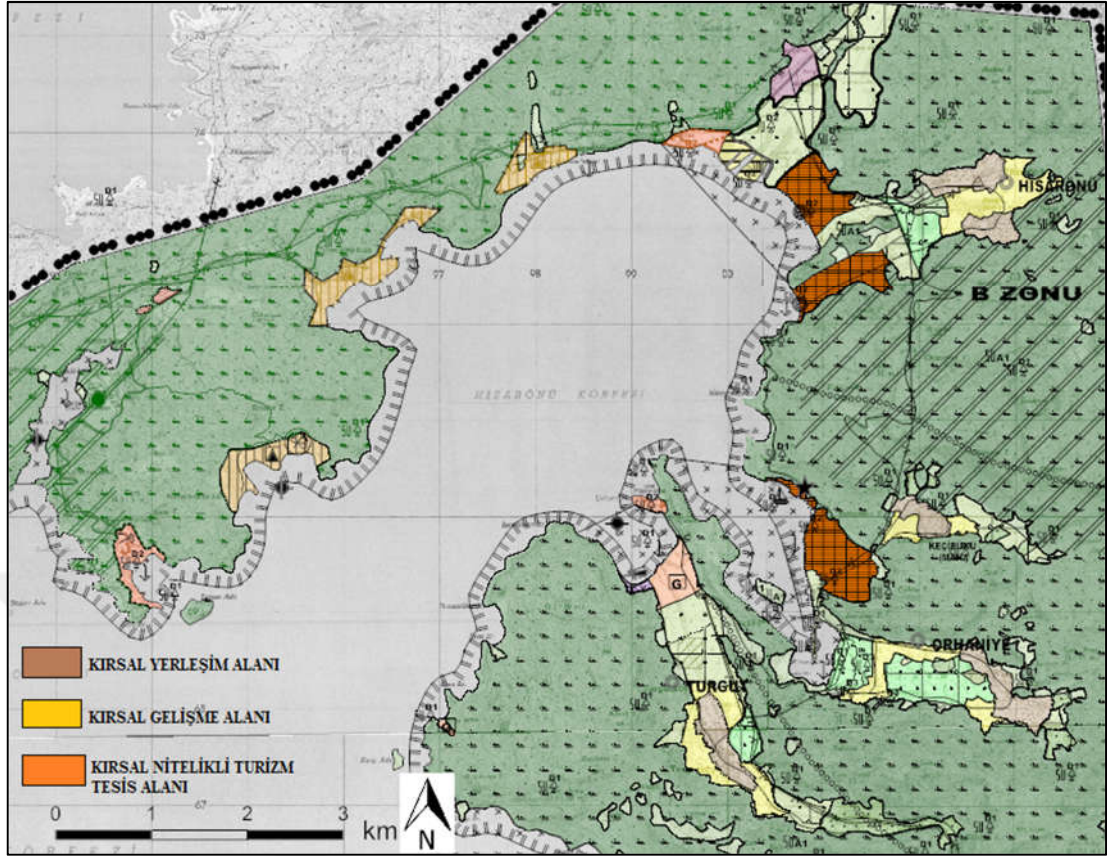
Planın kırsal alanlara ilişkin getirdiği kararların mekânsal özelliklerini ortaya koyabilmek amacıyla, Bozburun Yarımadası, Hisarönü Körfezi, Datça Yarımadası ve Datça yerleşik alanı olmak üzere 4 bölge oluşturularak plan paftaları üzerinde kırsal yerleşim ve gelişme alanları işaretlenerek kırsal yerleşim ve gelişme alanları analizi yapılmıştır.

Bozburun Yarımadası'na bakıldığında, bölge genelinde kırsal yerleşimlerin kırsal gelişme alanları ile sınırlandırıldığı; yalnızca denizle ilişkisi bulunan belli alanlarda kırsal nitelikli turizm tesis alanı kullanım kararı getirildiği görülmüştür. şekil 4.8'de Söğüt ve Taşlıca Mahalleleri kırsal alanlarına ilişkin plan paftası yer almaktadır.

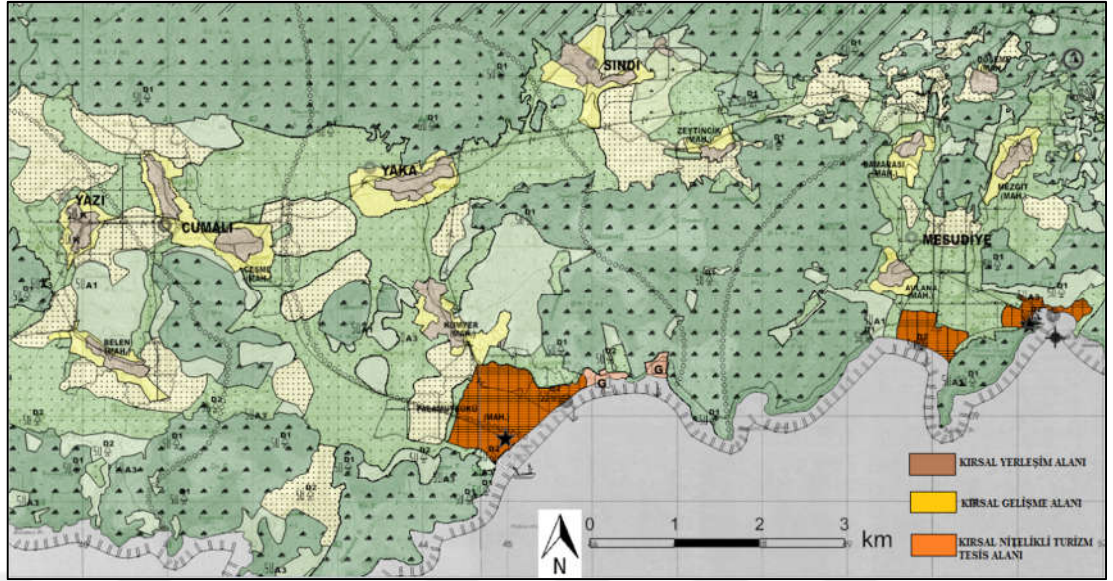
Şekil 4.8 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP Bozburun, Söğüt ve Taşlıca Mahalleleri kırsal alan karakteristiği (TVKGM, 2014b)'den düzenlenmiştir

Şekil 4.9'da verilen Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planının Hisarönü Körfezi'nde yer alan kırsal alanlara ilişkin plan paftasında görüldüğü gibi Hisarönü Körfezi'nde yer alan Turgut, Orhaniye ve Hisarönü Mahallelerinde mevcut kırsal yerleşim alanları, kırsal gelişme alanları ile genişletilmiş ve bu alanlar plan ile getirilen kırsal nitelikli turizm tesis alanları ile entegre edilmiştir. Kırsal yerleşim alanlarının karakteristiğine bakıldığında genelde orman alanları ile çevrelendiği söylenebilir.

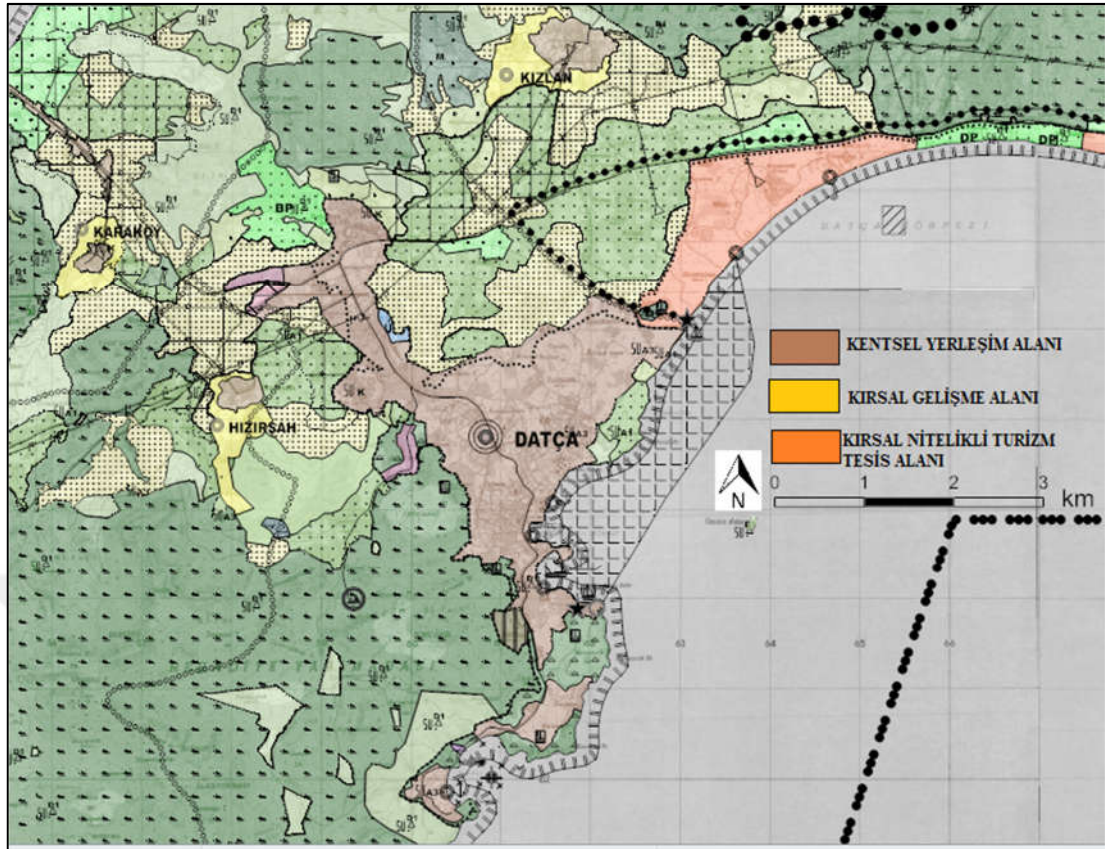
Şekil 4.9 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP Hisarönü Körfezi kırsal alan karakteristiği (TVKGM, 2014b)'den düzenlenmiştir

Datça Yarımadası bölgesinde denizden uzak tarım ve orman alanları içerisinde kalan kırsal alanlarda yalnızca gelişme alanları önerilmiştir. Yaka ve Mesudiye Mahallelerinde ise kıyı ile bağlantılı bulunan alanlara kırsal nitelikli turizm tesis alanı kararı getirilmiştir. Şekil 4.10'da Datça yarımadası bölgesinin kırsal alanlarına ilişkin plan kararları gösterilmektedir.

Şekil 4.10 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP Datça Yarımadası bölgesi kırsal alan karakteristiği (TVKGM, 2014b)'den düzenlenmiştir

Bölgenin yerleşim merkezi konumunda bulunan İskele Mahallesi'nde mevcut kentsel yerleşik alana ek gelişme alanı önerilmemiştir. İskele Mahallesi'nin kuzey bölümlerinde bulunan Emecik, Hızırşah, İskele, Karaköy ve Kızılan Mahallelerinde ise mevcut kırsal yerleşik alanlara yalnızca gelişme alanları önerilmiştir. Şekil 4.11'de Datça Bozburun ÖÇKB yerleşim merkezine ilişkin plan paftası verilmiştir.

Kırsal Alanlara Yönelik Plan Kararlarının Mekânsal Dağılımına İlişkin Değerlendirme:

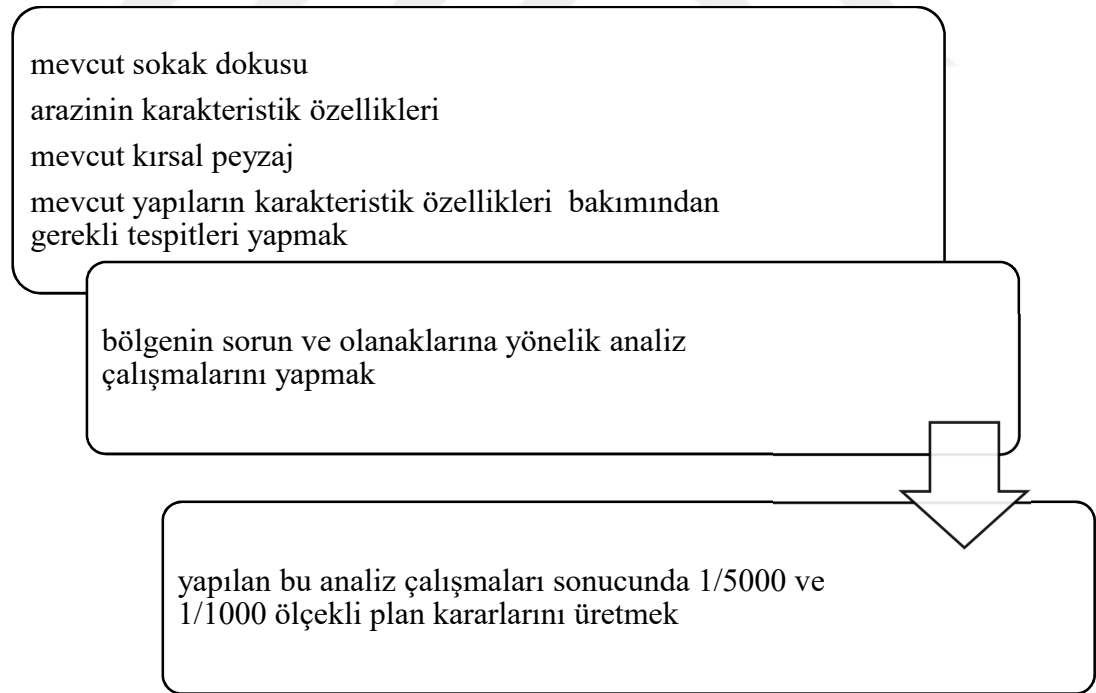
Plan bütününde önerilen kırsal yerleşim ve gelişme alanları ile kırsal nitelikli turizm alanları değerlendirildiğinde, mevcut kırsal ve kentsel yerleşim alanları ile entegre edilen kırsal gelişme alanları önerildiği görülmektedir. Bu yaklaşım, yerleşim alanlarının parçacı gelişiminin önlenmesi açısından önemlidir. Bunun yanında kırsal yerleşim alanlarının genellikle tarım ve orman alanları gibi doğal eşikler ile sınırlandırıldığı görülmektedir. Bu alanlarda önerilen kırsal gelişim alanlarında yerel halkın ekonomik varlığını devam ettirecek faaliyetleri doğa ile uyumlu bir şekilde yapmasına yönelik politikaların teşvik edilmesi gerekmektedir.

Plan kapsamında özellikle kıyı bölgelerde kırsal nitelikli turizm tesis alanları önerilmiştir. Bu plan kararı ile yöre halkı için kısıtlayıcı olarak kabul edilen doğal

eşikler turizm ile entegre edilerek sürdürülebilir ekonomik faaliyetleri geliştirmenin önü açılmıştır. Bu da planın kırsal kalkınmaya ilişkin hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik mekânsal kararlar getirildiğini göstermektedir. Bu kararın bölge halkını bölgenin ekolojik değerlerinin korunması yönünde teşvik edeceği söylenebilir. Bunun yanında kıyı alanlarında önerilen kırsal nitelikli turizm tesis alanları ile bölgedeki turizm potansiyelinin bölgenin mevcut kimliği ile entegre edilerek geliştirilmeye çalışılması da turizm baskısının bölgenin ekolojik yapısı ve doğal dokusu üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak açısından önemli bir plan kararıdır.

Kırsal Alanlara Yönelik Plan Hükümlerine İlişkin Değerlendirme:

Kırsal yerleşme ve gelişme alanlarında yapılacak uygulamalara ilişkin plan hükümleri (Bkz. Ek 3, Plan kararı 6.30) incelendiğinde öncelikle planlama döneminde köy statüsünde olan mahallelere yönelik imar planlarının yapılmasına esas olmak üzere izlenmesi gereken yöntem Şekil 4.12’de şematik olarak gösterilmiştir.

Şekil 4.12 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP kırsal alanlara ilişkin imar planlarının yapımına ilişkin esaslar (TVKGM, 2018)

Şekil 4.12’de tanımlanan süreç ile yapılan çalışmalar sonucunda kırsal alanlarda saptanan özelliklerin korunmasının hedeflendiği söylenebilir. Plan hükümleri ile imar planlarının yapımına esas olacak üst ölçekli plan niteliğindeki çevre düzeni planı ile kırsal gelişme alanlarının sınırları ve yoğunlukları belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, kırsal alana ait dokunun korunmasına ve yerel malzemenin kullanıldığı, bölge halkının yaşam biçimine uygun, yöresel mimari özellikleri dikkate alan mimari projelerin üretimi ile yapı kültürünün devamlılığının sağlanmasına yönelik plan kararları üretilmiştir.

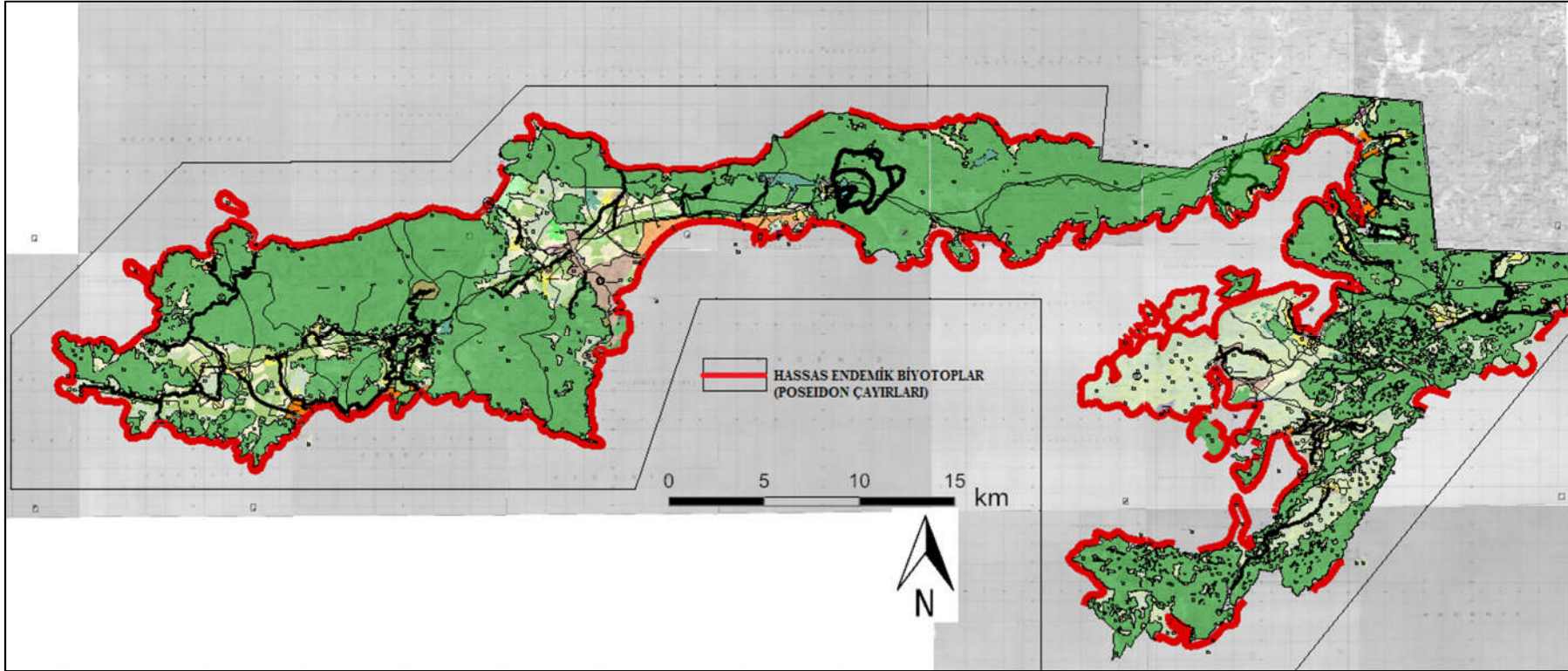
Kırsal nitelikli turizm tesis alanlarında yapılacak uygulamalara ilişkin plan hükümleri (Bkz. Ek 3, Plan kararı 7.3) incelendiğinde ise kırsal nitelikli turizm tesis alanlarında yapılabilecek tesislerin ve yapılaşma koşullarının belirlendiği görülmektedir. Kırsal gelişme alanlarında olduğu gibi kırsal nitelikli turizm tesis alanlarında da alt ölçekli planların yapılması koşulu bulunmaktadır.

Kırsal alanlara ilişkin bu plan kararları, ÖÇKB’lerde koruma kullanma dengesinin sağlanması hedefi kapsamında, bölge halkının ihtiyaçlarını karşılarken aynı zamanda bölgenin özelliklerinin korunmasının sağlanmasına yönelik bir politika olarak değerlendirilebilir

5.3.3 Planın Denizel Alanlara ve Kıyı Alanlarına İlişkin Getirdiği Kararlar

Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP kapsamında getirilen bazı kullanım kararları ve bölgelemeler ile kıyı ve deniz alanlarının korunması ve kıyı alanlarında koruma ağırlıklı kullanım hedeflenmiştir.

Datça Bozburun ÖÇKB’nin denizel alanlarının neredeyse tamamı bölgenin en önemli ekolojik değerlerinden biri olan poseidon çayırlarının yaşam alanlarıdır. Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP kararları da bu ekosistemin korunmasına yönelik önlemleri içeren plan kararları içermektedir. Şekil 4.13’de hassas endemik biyotoplar tanımı ile korunması hedeflenen posedion çayırlarının mekânsal dağılımı verilmiştir.

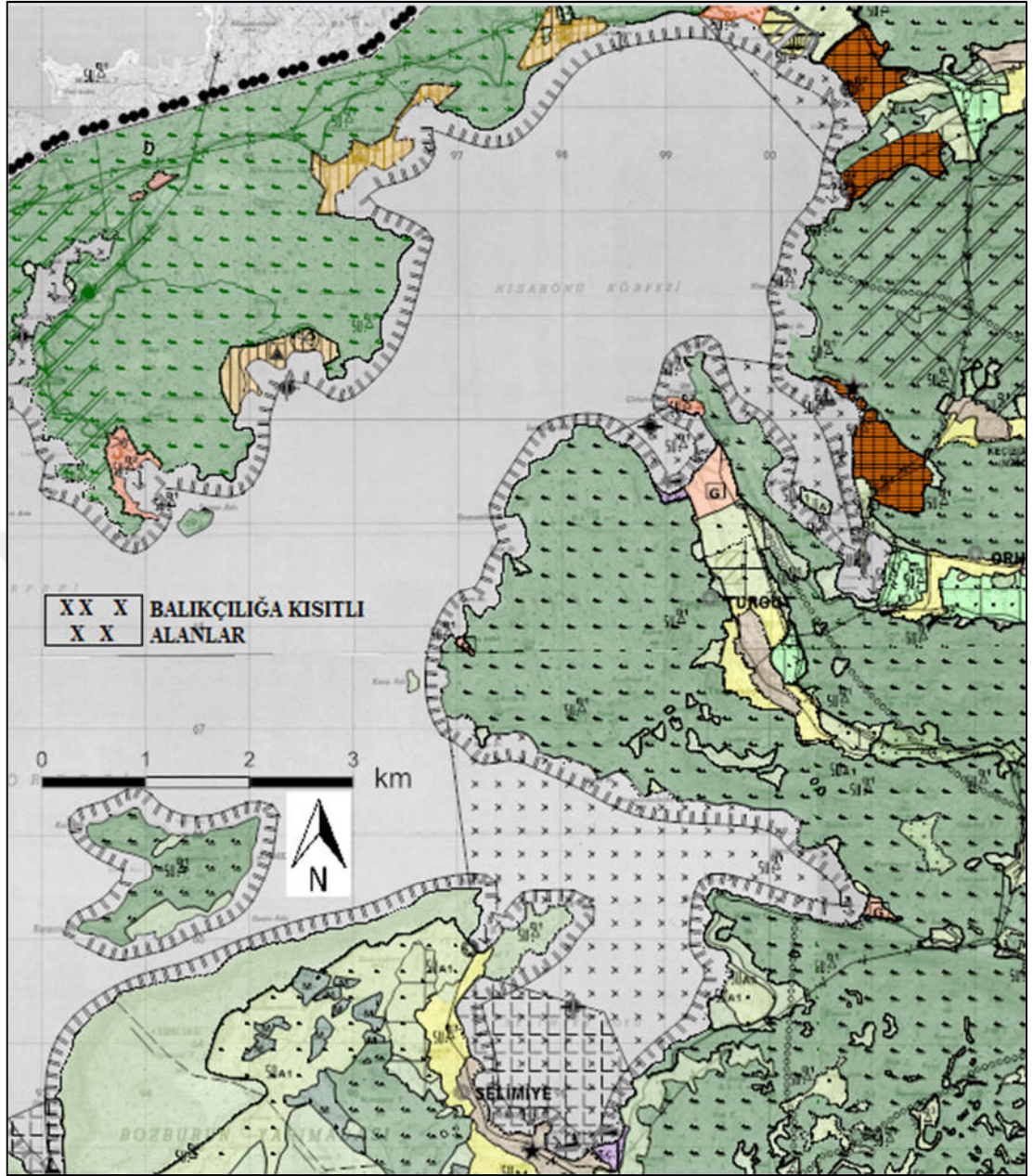

Şekil 4.13 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP poseidon çayırlarının mekânsal dağılımı (TVKGM, 2014b)'den düzenlenmiştir

Poseidon ayırklarının mekânsal dağılımında bölge kıyıların neredeyse tamamının bu hassas tür için koruma hattı olarak belirlendiği görölmektedir. Kıyı şeridinin tamamına yakın bir kısmının bölgenin denizel ve karasal ekosisteminin korunmasının önemli bileşeni olan poseidon ayırklarının yaşam alanı olması, bölge bütününde biyoçeşitliliğin ve ekosistem bütünlüğünün korunabilmesi için bu alanların korunmasını zorunlu kılmaktadır. Özellikle deniz turizmi baskısı altında bulunan bölgede kıyı hattının ciddi politikalar ile korunması gerekmektedir.

Küresel Çevre Fonu tarafından mali desteği sağlanan Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın uygulayıcı ortaklığında yürütölen Türkiye'nin Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Sistemi'nin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında Datça-Bozburun ÖÇKB içerisinde belirlenen 4 adet balıkçılığa kısıtlı alan da plan ile mekâna yansıtılmıştır (TVKGM, 2014a).

Planın balıkçılığa kısıtlı alanlara ilişkin getirdiği kararların mekânsal özelliklerini ortaya koyabilmek amacıyla plan paftaları üzerinde balıkçılığa kısıtlı alanlar işaretlenerek analizi yapılmıştır.

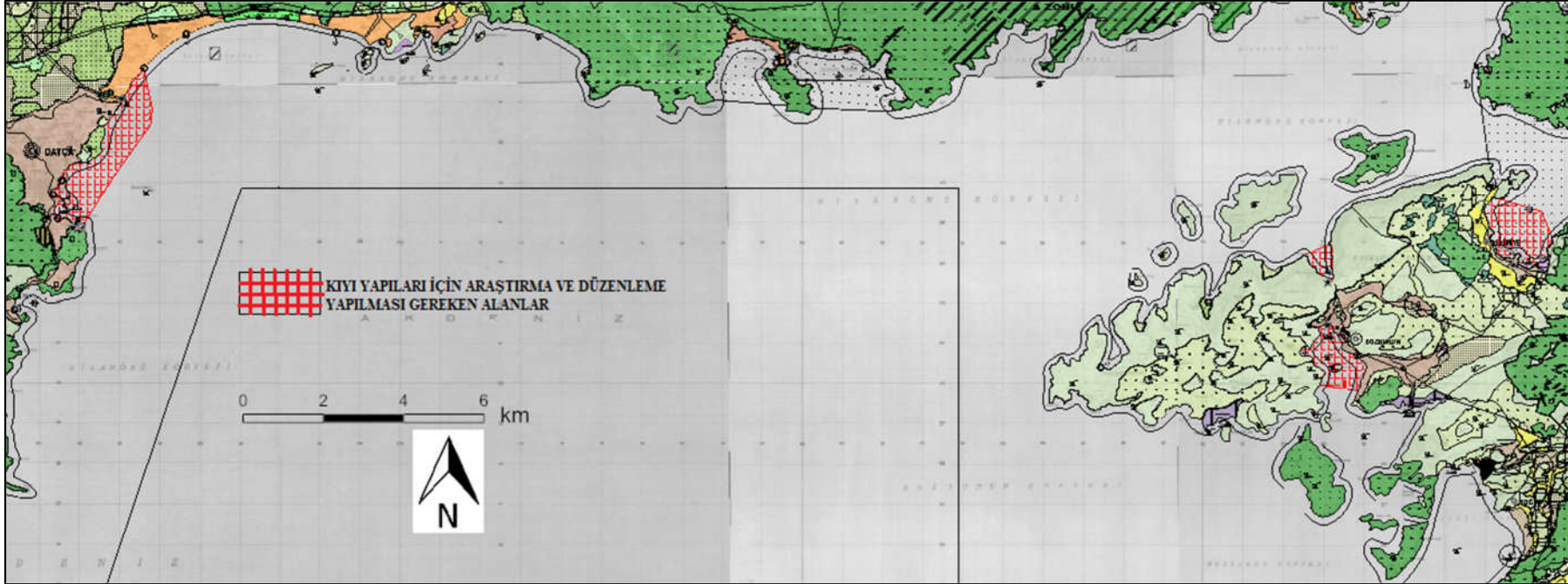
Şekil 4.14 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı balıkçılığa kısıtlı alanlar (TVKGM, 2014b)'den düzenlenmiştir

Şekil 4.14'de gösterilen Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planında balıkçılığa kısıtlı alanlar olarak belirlenen Hisarönü Körfezi ve Bozburun Yarımadası'nda bulunan kıyılarda belirlenen bu alanlar, jeomorfolojik özellikleri bakımından kapalı koy konumunda bulunan alanlardır. Bu plan kararı, denizel ekosistemler üzerinde kontrolsüz insan müdahalelerinin önlenmesine yönelik önemli bir politikadır.

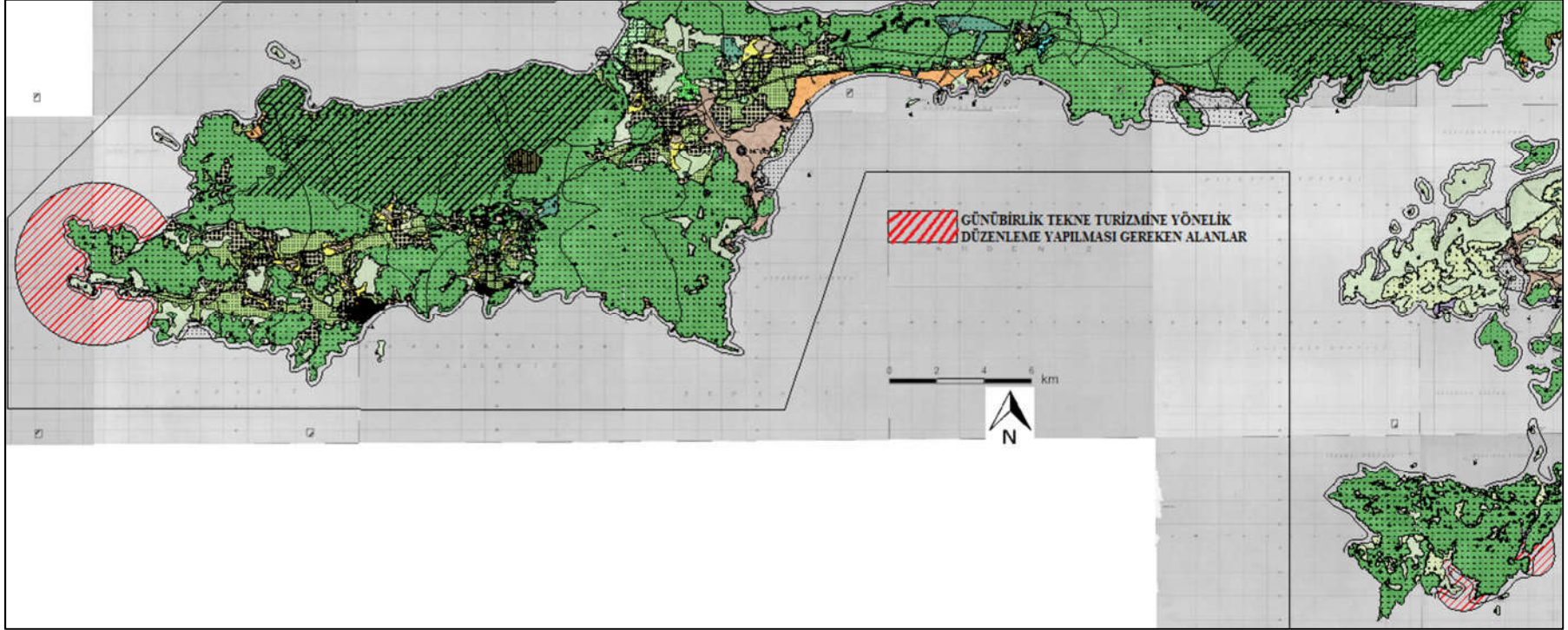
Datça Bozburun ÖÇKB'nin jeomorfolojik özellikleriyle yatların demirlemesine uygun ve yapılaşmadan uzak koyları, yat turizminin odak noktalarından biri olmasına sebep olmaktadır.

Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı ile deniz turizminin kontrolsüz gelişiminin ekosistem üzerindeki etkilerini kontrol altına almaya yönelik plan kararları alınmıştır. Bu kapsamda şekil 4.15'de mekânsal dağılımı gösterilen alanlar planda kıyı yapıları için araştırma ve düzenleme yapılması gereken alanlar; şekil 4.16'da mekânsal dağılımı gösterilen alanlar ise günübirlik tekne bağlama için düzenleme yapılması gereken alanlar olarak tanımlanmıştır.

Planın deniz turizmine ilişkin getirdiği kararların mekânsal özelliklerini ortaya koyabilmek amacıyla plan paftaları üzerinde kıyı yapıları için araştırma ve düzenleme yapılması gereken alanlar ile günübirlik tekne turizmine yönelik düzenleme yapılması gereken alanlar işaretlenerek analizi yapılmıştır

Şekil 4.15 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP kapsamında belirlenen kıyı yapıları için araştırma ve düzenleme yapılması gereken alanlar (TVKGM, 2014b)’den düzenlenmiştir

Şekil 4.16 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP kapsamında belirlenen günübirlik tekne turizmine yönelik düzenleme yapılması gereken alanlar (TVKGM, 2014b)'den düzenlenmiştir

Şekil 4.15 ve Şekil 4.16’da belirlenen alanlar, plan araştırma çalışmaları sırasında yoğun demirleme tahribatı bulunan alanlar olarak saptanmıştır. Bu alanlardaki tahribatın bölgenin deniz turizmi açısından sahip olduğu potansiyelin kontrolsüz gelişimi ile ilgili olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda analiz çalışmaları dikkate alınarak deniz turizmine ilişkin faaliyetlerin bölge üzerinde yaratacağı baskılara ilişkin önlemlere yönelik politikalar geliştirilmesi denizel ekosistemlerin korunması için önemli bir plan kararıdır.

Denizel Alanlar ve Kıyı Alanlarına Yönelik Plan Hükümlerine İlişkin Değerlendirme:

Yukarıda mekânsal dağılımları gösterilen kıyı ve deniz yüzeylerine ilişkin plan hükümleri (Bkz. Ek 3, Plan kararı 7.24) Tablo 4.1’de özetlenmiştir.

Tablo 4.1 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP deniz ve kıyı alanlarına ilişkin plan hükümleri (TVKGM, 2018)

Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP Kıyı ve Deniz Yüzeylerine İlişkin Kullanımlar	Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP Kıyı ve Deniz Yüzeylerine İlişkin Kullanımlara İlişkin Plan Hükümleri
Poseidon Çayırları	Planda posidonya çayırlarının dağılım gösterdiği kıyı ve koylarda kesinlikle demirleme yapılamaz.
Balıkçılığa Kısıtlı Alanlar	Bu alanlarda kıyidan olta takımları ile yapılan avcılık yönetimi hariç her türlü istihsal vasıtası ile amatör (sportif) ve ticari amaçlı su ürünleri avcılığı yapılamaz
Kıyı Yapıları için Araştırma ve Düzenleme Yapılması Gereken Alanlar	Bölgenin tekne trafiğinde açısından oldukça önemli yer tutan bu alanlarda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığınca eşgüdümlü olarak yürütülecek özel proje çalışmaları kapsamında kıyı yapılarına yönelik düzenlemeler yapılacaktır. Alt ölçek planlarda, bu alanlarda demirleme faaliyetlerinin kontrol altına alınmasına yönelik sahanın kapasitesine ve günün şartlarına uygun yat yanaşma yerleri ve modern marina faaliyetleri oluşturulacaktır. Bu alanlarda artan tekne sayısından kaynaklanan deniz kirliliğinin önlenmesine yönelik teknelerden katı ve sıvı atık alım tesisi kurulması zorunludur.
Tonoz Konulması Önerilen Alanlar	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığınca eşgüdümlü olarak planda tonoz konulması önerilen koylardaki kapasite ve yerleri belirlenecektir.
Günübirlik tekne bağlama için düzenleme yapılması gereken alanlar:	Bu bölgelerde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığınca eşgüdümlü olarak alt ölçekli planlarda tüm unsurlar dikkate alınarak bütüncül bir planlamanın yapılması ve acil çözümlerin oluşturulması, bölgenin biyolojik yapısına uygun demirlemeye ihtiyaç duyulmadan kısa süreli bağlama iskeleleri oluşturulması ve yakında sahada teknelere yönelik hizmetler için altyapı oluşturulması gerekmektedir

Tablo 4.1’de yer alan plan hükümleri ile bölgenin denizel alanlarında yapılacak tüm faaliyetlerin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı denetiminde yapılması zorunlu tutulmuştur. Bölgede deniz turizminin yarattığı baskıyı azaltmaya yönelik önlemler içeren plan hükümleri, aynı zamanda deniz ve kıyı alanlarındaki uygulamaların ilgili kurumların eşgüdümünde ilerlemesine ilişkin kararlar da içermektedir. Plan hükümleri kırsal

alanlarda olduğu gibi denizel alanlarda kıyı yapılarına ilişkin uygulamalardan önce alt ölçekli planların yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

Datça Bozburun ÖÇKB’de yer alan denizel alanlar ekolojik ve tarihi açıdan önemli değerleri barındırmakla birlikte Türkiye’nin turizm potansiyeli yüksek bölgelerinden biridir. Bu doğrultuda uluslararası sözleşmelerin ÖÇKB’lere ilişkin getirdiğı yükümlölükler doğrultusunda yalnızca plan üzerinde yapılan bölgelemeler ve bunlara ilişkin önlem niteliğindeki plan hükümleri yeterli değildir. Deniz ve kıyı alanlarında plan kararlarının ne ölçüde uygulandığının denetlenmesi ve özellikle denizel ekosistemlere müdahalelerin saptandığı noktalarda cezai yaptırımlar uygulanması, plan kararlarının uygulanabilirliğinin arttırılmasına yönelik kontrol mekanizmalarının güçlendirilmesi, yöre halkının ve bölgeye gelen turistlerin alınması gereken önlemler hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bölgedeki denizel ekosistemin bölgenin bütünü açısından önemi konusunda toplantı ve sunumlarla bölge halkının bilgilendirilmesi de önemlidir.

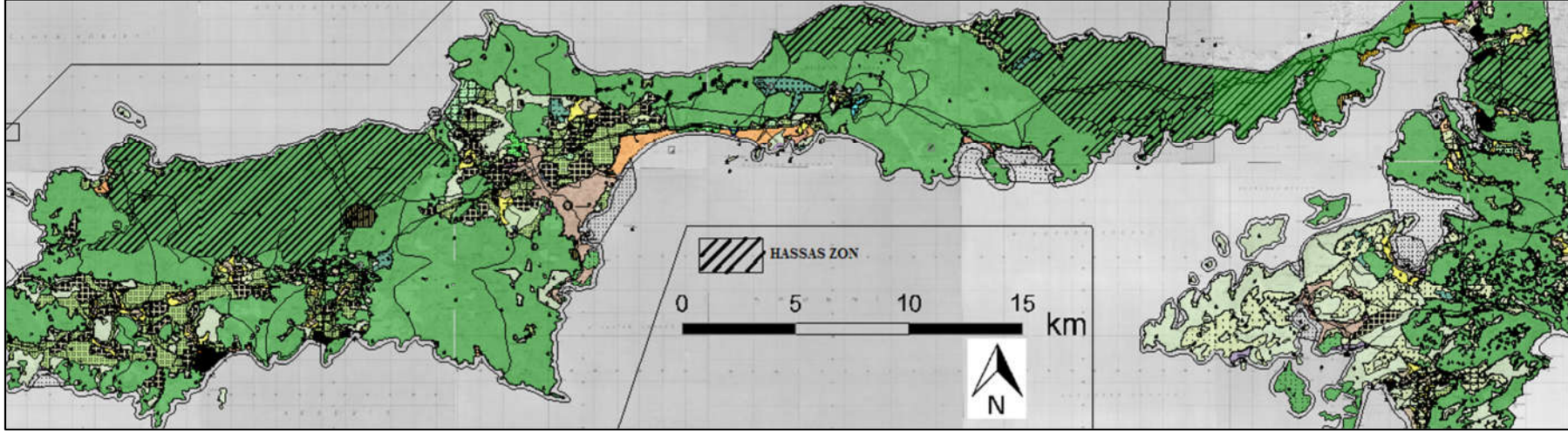
5.3.4 Planın Korunması Gerekli Alanlara İlişkin Getirdiğı Kararlar

Yukarıda da açıklandığı gibi bölge yalnızca ÖÇKB olarak koruma altında değildir. Plan onama sınırı içerisinde, orman alanları, tarım alanları, hassas zon olarak belirlenen alanlar ve diğer koruma statüleri ile korunan doğal arkeolojik ve kentsel sitler ile tabiat parkları bulunmaktadır.

Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP plan hükümlerinde, Özel Çevre Koruma Bölgesi içerisinde yer alan ve mülga Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığınca düzenlenen planlarda özel işaretlerle gösterilen hassas zon niteliğine sahip zaman, mekân ve faaliyet türleri açısından ancak çok kısıtlı kullanımlara izin verilen ve gerekli sayı ve nitelikte özel personel tarafından kontrol edilen doğal rezerv alanları (TVKGM, 2018) olarak tanımlanan hassas zonlar IUCN kategorileri göz önünde bulundurularak belirlenmiş ve sınıflandırılmıştır.

Planın hassas zon olarak tanımladığı alanların mekânsal özelliklerini ortaya koyabilmek amacıyla, plan paftaları üzerinde hassas A zonu ve hassas B zonu olarak tanımlı alanlar işaretlenerek analizi yapılmıştır.

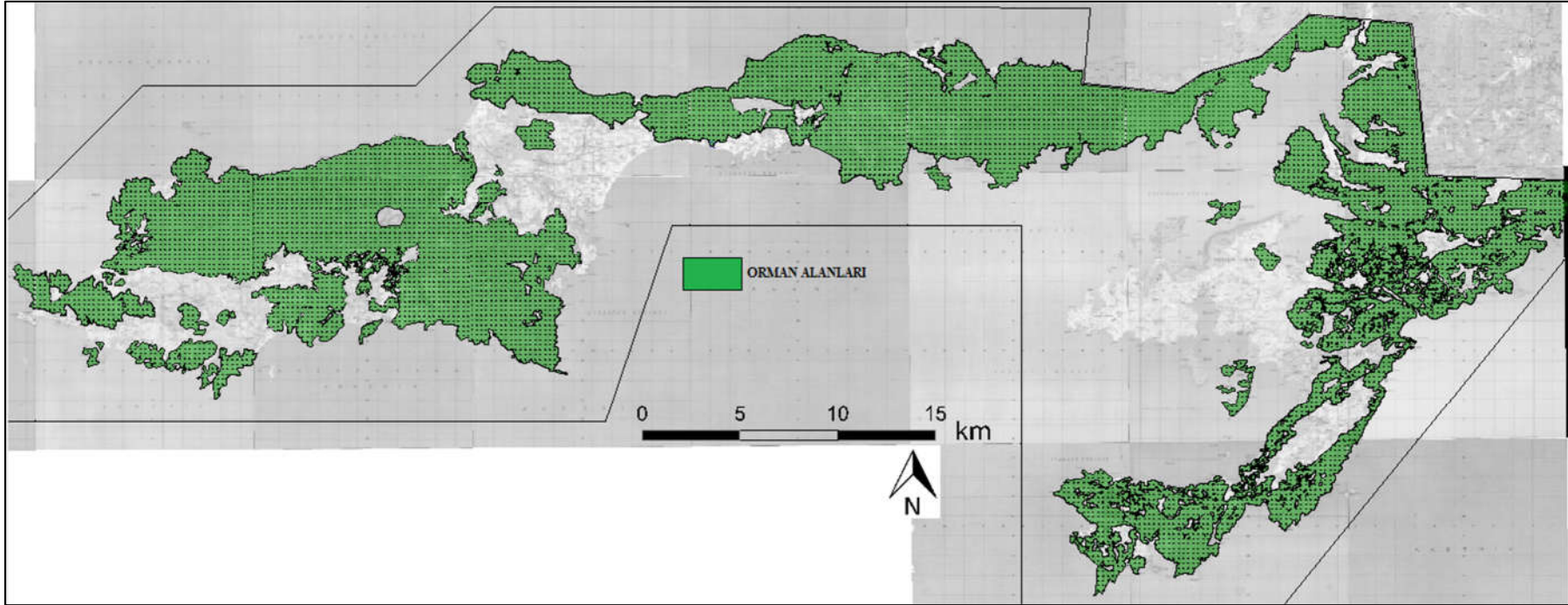

Şekil 4.17 Hassas zon olarak belirlenen alanların Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP’de mekânsal dağılımı (TVKGM, 2014b)’den düzenlenmiştir

Küresel koruma statüleri doğrultusunda Datça Bozburun ÖÇKB sınırları içerisinde koruma alanlarının belirlenmesi ve bu alanlara ilişkin müdahalelerin üst ölçek plan kararları ile kısıtlanması Türkiye’de çevre koruma konusunda yürütülen politikaların küresel süreçler ile entegre edilmesi noktasında önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte, Şekil 4.17’de mekânsal sınırları gösterilen Hassas Zonlar, aynı zamanda planda orman alanı olarak tanımlıdır. Bu alanlara başka kullanım kararlarının önerilmemiş olması bu bölgelerin korunmasına yönelik önemli bir politikadır.

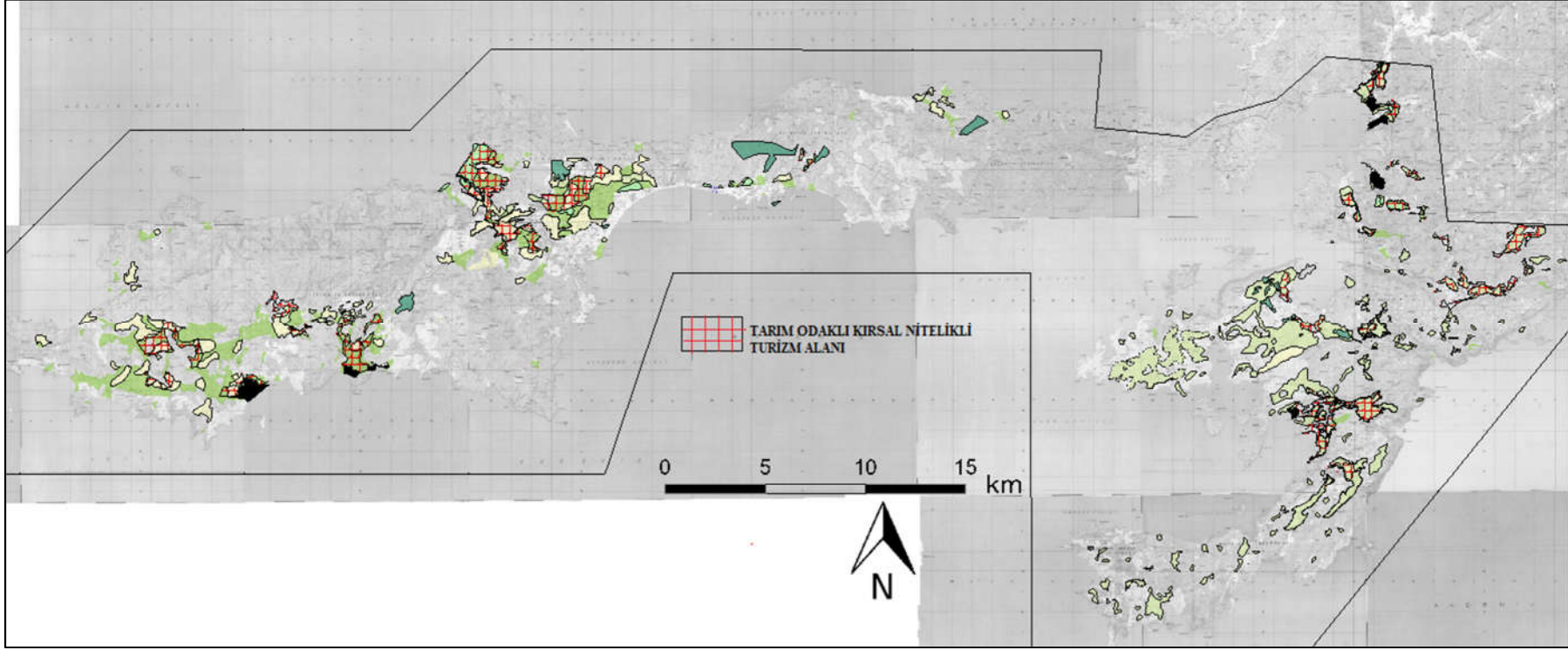
Datça Bozburun ÖÇKB sınırları içerisinde yer alan orman alanlarına orman statüsü ile Orman Kanunu kapsamında korunmasının yanında yine plan hükümleri ile ÖÇKB statüsü kapsamında koruma kararları getirilmiştir.

Şekil 4.18 Orman alanlarının Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP’de mekânsal dağılımı (TVKGM, 2014b)’den düzenlenmiştir

Şekil 4.18’de görüldüğü gibi Datça Bozburun ÖÇKB, ormanlık alanlar ile kaplı bir fiziksel yapıya sahiptir ve plan kapsamında orman alanlarının mevcut hali ile korunduğu görülmektedir. Bölgede yer alan orman alanları da bölgenin yoğun yapılaşma baskısından korunması açısından olumlu değerlendirilebilir.

Tarım ve Orman Bakanlığı görüşleri doğrultusunda Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planına aktarılan tarım alanlarının bir kısmına, tarım odaklı kırsal nitelikli turizm alanları kullanım kararı getirilerek kırsal yerleşim ve gelişme alanları ile entegre edilmiştir. Şekil 4.19’da bu planda yer alan tarım alanları vasıfları ve bu alanlara getirilen kararlar verilmiştir. Planın tarım alanlarına ilişkin kararlarının mekânsal özelliklerini ortaya koyabilmek amacıyla, plan paftaları üzerinde tarım alanlarında tarım odaklı kırsal nitelikli turizm alanları işaretlenerek analizi yapılmıştır.

Şekil 4.19 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP kapsamında tarım alanlarına ilişkin getirilen kullanım kararları (TVKGM, 2014b)

Bölgede mutlak tarım alanları dışında kalan marjinal, dikili ve özel ürün tarım alanlarında mekânsal sınırları plan üzerinde belirlenen bazı alanlara tarım odaklı kırsal nitelikli turizm alanı kullanım kararı getirilmiştir. Bu plan kararının kırsal nitelikli turizm tesis alanları ile benzer politikalar sonucunda ortaya çıktığı değerlendirilebilir. Tarım alanlarında turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi, bölge halkını tarımsal üretimi devam ettirmeye teşvik etmek ve kırsal kalkınmayı sağlamak açısından önemlidir.

Korunan Alanlara Yönelik Plan Hükümlerine İlişkin Değerlendirme:

Yukarıda mekânsal dağılımları gösterilen korunan alanlara ilişkin plan hükümleri (Bkz. Ek 3, Plan kararları 4. 5.6 ve 7.Maddeler) Tablo 4.2’de özetlenmiştir.

Tablo 4.2 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP korunan alanlara ilişkin plan hükümleri (TVKGM, 2018)

Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP Kararı ile Korunan Alanlar	Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP Korunan Alanlara İlişkin Plan Hükümleri
Hassas A Zonu	Çeşitli habitatların korunması için tarımsal, rekreasyon, turizm kullanımları, bitkilerin sökülmesi, kesilmesi, toplanması ve bir başka yere dikilmek suretiyle dahi taşınması, geçici, veya daimi sığınma, barınma üniteleri, ulaşım araçları (motersuz taşıtlar bile), her türlü atık maddenin çevreye atılması, ticari ve sportif balıkçılık, tarım ve rekreasyonel amaçlı avlanma, kum çakıl alınması, bu alanların doğal yapılarının bozulması, madencilik yapılması gibi) her türlü insan faaliyetleri yasaklanmıştır. Ancak; yerel ekonomiye katkıda bulunulması amacıyla bu alanlarda tescilli meralar olması halinde, 4342 sayılı Mera Kanunu geçerlidir. Bu alanlarda sadece Çevre ve Şehircilik Bakanlığından izin almış araştırmacılara giriş izni verilebilir.
Hassas B Zonu	Çevre koruma amaçlarına uygun olmak kaydıyla rehberli ve belirlenecek rotalar üzerinde olmak üzere turistik geziler (kuş gözleme, şnorkel), Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile iş birliğine dayalı bilimsel araştırma, ekolojiye uygun önlemler alınarak ve geliştirilerek geleneksel ticari balıkçılık, tarım ve hayvancılık gibi bazı insan faaliyetlere ve bu amaç doğrultusunda kullanılacak yapılara Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca izin verilebilir
Orman Alanları	Bu alanlarda 6831 sayılı Orman Kanunu'nda belirtilen ormanların bakımı, korunması geliştirilmesi ve işletilmesi amaçlı tesisler dışında hiçbir tesis yapılamaz. Planda 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ve 6831 sayılı Orman Kanununa göre mesire alanı olarak belirlenmiş/belirlenecek alanlarda; (A) ve (B) tipi mesire alanı yapılmak istenilmesi halinde Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak hazırlanan/hazırlanacak gelişme planları doğrultusunda mesire alanlarının büyüklüğüne göre hazırlanacak alt ölçekli (1/5000 ölçekli nazım veya 1/1000 ölçekli uygulama imar planı) planları Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca onaylanacak ve yapılara ilişkin ruhsatlandırmalar ilgili idaresince yapılacaktır. (C) ve (D) tipi mesire alanlarında ise Orman ve Su İşleri Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü/Orman Bölge Müdürlüklerince hazırlanan/hazırlanacak ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca onaylanacak vaziyet planları doğrultusunda uygulama yapılır.
Tarım Alanları	Gıda, Tarım Ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından parsel özelinde tarım arazileri sınıflamasına ilişkin görüş alınmadan uygulama yapılamaz, Mutlak Özel Ürün ve Dikili Tarım Arazilerinde 0,05 emsal ile, Marjinal Tarım Arazilerinde ise 0,20 emsal ile Hmax 6,50'yi geçmeyen tarımsal amaçlı yapılar (su deposu, ahır v.b.); planda tanımlanan tüm tarım alanlarında, kadastral yola en az 12 metre cepheli parsellerde, her tarım sınıfı özelinde tarımsal amaçlı yapı için belirlenmiş emsal dahilinde taban alanı 45m ² den küçük olmayan, yüksekliği iki katı (h=6,50 m.), toplam inşaat alanı 150 m ² 'yi aşmayan, çiftçinin barınması amaçlı tek yapı yapılabilir.

Tablo 4.2 devamı

	Doğal kaynakların sürdürülebilirliğini güvence altına alan, yerel halkın ve bölgenin coğrafi, kültürel, geleneksel özelliklerine dayanan, tarım ve tarım dışı sektörlerin birlikte değerlendirildiği, kırsal alanda yöre halkının ekonomik kalkınmasına destek olan alternatif turizm faaliyetleridir. Bütün tarım alanlarında ve tarım odaklı kırsal nitelikli turizm (ekolojik tarım turizmi/agroturizm) alanı sınırı içinde kalan yerlerde yapılacak tüm yapılarda toplam inşaat alanı 5.000 m²'yi geçemez Planda kırsal yerleşim alanları ile bütünleşik alanlarında belirlenen tarım odaklı kırsal nitelikli turizm (ekolojik tarım turizmi/agroturizm) alanı sınırı içinde kalan marjinal tarım arazilerinde ise, belirlenmiş emsal (e=0,20) dahilinde; bu emsalin en fazla %25'ini kullanarak taban alanı 45m² den küçük olmayan, yüksekliği iki katı (h=6,50 m.), toplam inşaat alanı 150 m²'yi aşmayan 4.34 maddesinde tanımlanan tarım odaklı kırsal nitelikli en fazla 10 adet turizm yapısı yapılabilir. Bu alanlarda duvarlar dahil 30m² yi geçmeyen ve bir tane yüzme havuzu yapılabilir. Bu alanlarda 7.6.1.6 maddesinde tanımlanan açık alan düzenlemeleri ile yapıların taban alanları toplamı parselin % 25' ini geçemez.
--	--

Tablo 4.2'de özetlenen plan hükümleri kapsamında korunan alanlara ilişkin değerlendirme yapıldığında, orman alanlarında yapılacak her türlü uygulama öncesi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ndan görüş alınması şartı ile bu bölgelerde kontrol politikası benimsenmiştir. Özel mülkiyete konu olmuş orman vasfındaki araziler için ise yine yapılaşma koşulları belirlenerek yoğunluk kısıtlaması getirilmiştir. Orman Kanunu kapsamında yapılacak uygulamaların bile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın onayı ve belirlediği koşullar doğrultusunda yapılacak olması korunan alanlarda yaşanan yetki karmaşalarının bir örneğidir. Plan bütününde benimsenen bir yaklaşım olarak değerlendirilebilecek olan uygulamalar öncesi alt ölçek planların yapılması şartı orman alanlarında Orman Kanunu kapsamında yapılacak uygulamalarda da geçerlidir.

Yerel halkın ihtiyaçlarının karşılanmasının sağlanmasına yönelik politikaların geliştirilmesi zorunluluğu göz önünde bulundurulduğunda tarım alanlarında yerel halkın ihtiyaçlarına yönelik yapılara izin verilmesi koruma kullanma dengesi kapsamında olumlu bir politika olarak değerlendirilebilir. Ek olarak, bölgede yer alan kırsal yerleşim ve gelişim alanları ile entegre edilerek tarım alanlarında tarımsal odaklı turizm faaliyetlerinin desteklenmesi, tarım alanlarında üretimi teşvik eden bir politikadır. Datça Bozburun ÖÇKB genelinde benimsenen kırsal alanların geliştirilmesine yönelik politikalarla, tarım alanlarının belirlenen koşullar doğrultusunda doğru bir şekilde yönetilmesinin bölge için hem ekonomik hem de ekolojik bir değer yaratacağı söylenebilir.

4.4 Değerlendirme

Datça Bozburun bölgesinin ÖÇKB olarak ilan edilmesinin ve bölge bütününe kapsayan Çevre Düzeni Planının bulunmasının bölgenin doğal yapısının korunmasında oldukça etkili olduğu söylenebilir. Şekil 4.20’de verilen Datça Bozburun ÖÇKB’nin ilan tarihi olan 1990 yılındaki uydu görüntüsü ile Şekil 4.21’de verilen 2016 yılındaki uydu görüntüsü karşılaştırıldığında bölgenin fiziksel yapısını kısmen koruduğu söylenebilir.

Şekil 4.20 Datça Bozburun ÖÇKB 1990 yılı uydu görüntüsü (Google Earth, 2019)

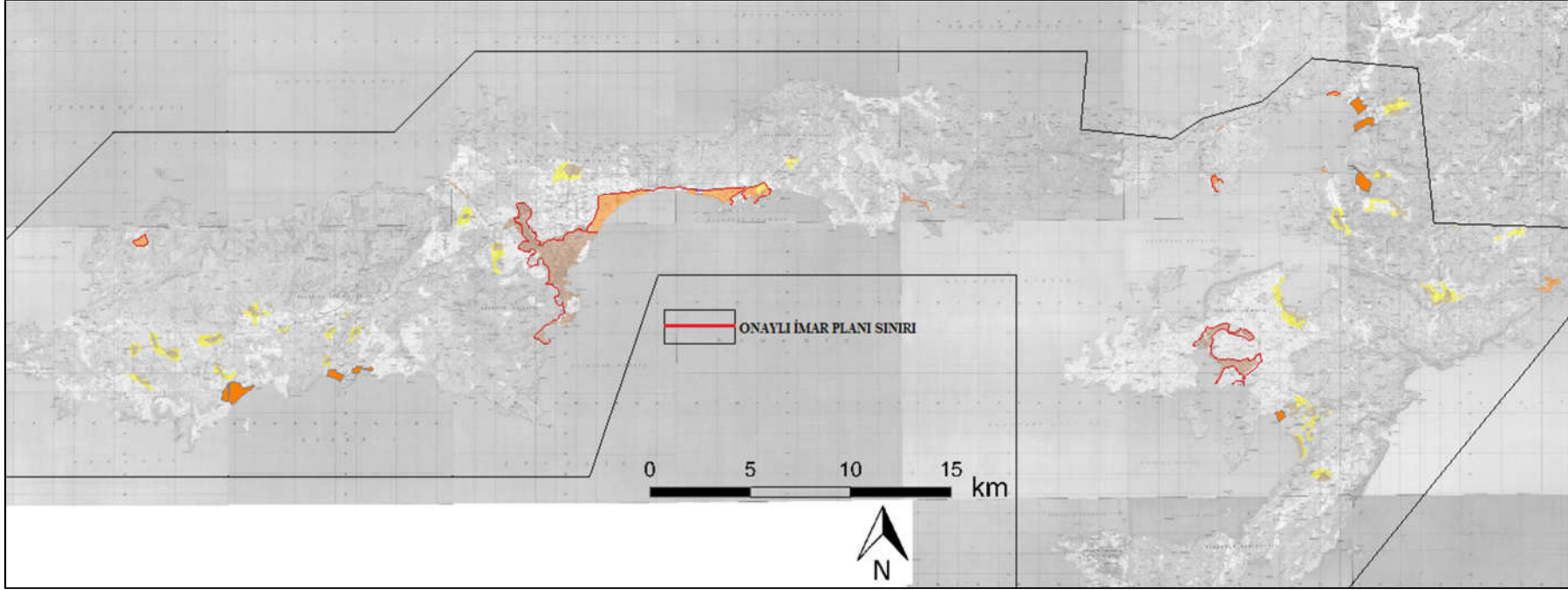
Şekil 4.21 Datça Bozburun ÖÇKB 2016 yılı uydu görüntüsü (Google Earth, 2019)

ÖÇKB’lerde yürütülen çalışmalar kapsamında seçilen Datça Bozburun ÖÇKB’de, uluslararası sözleşmelerin getirdiği yükümlülükler göz önünde bulundurularak projeler yürütülmüş ve bu projelerin sonuçları doğrultusunda bölgeye yönelik 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı revize edilmiştir.

Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli ÇDP ile özel olarak korunan alanlar oluşturulmuş, tehdit altındaki ekolojik değerlere yönelik plan kararları ile politikalar üretilmiştir.

Yalnızca ÖÇKB özelinde değil tüm korunan alanlar için önemli bir küresel politika olan sürdürülebilir kullanım ve koruma kullanma dengesi kavramları çerçevesinde kırsal ve denizel alanlara yönelik plan kararları geliştirilerek bölge halkının etkinliğinin artırıldığı ekonomik gelişim modeli benimsenmiştir.

Ancak, Türkiye’de korunan alan yönetimine ilişkin bütüncül bir yaklaşım oluşturulamamış olmasının etkisi ile tüm bu plan kararlarının uygulanması noktasında aksaklıklar meydana gelmesi kaçınılmazdır. Örneğin 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planının en önemli politikalarından olan alt ölçek plan çalışmalarının etkin bir şekilde yürütülemediği söylenebilir. Şekil 4.22’de Datça Bozburun ÖÇKB içerisinde yer alan yerleşim bölgeleri ve alt ölçek planı bulunan alanlara ilişkin mekânsal veriler gösterilmektedir. Bu planın en önemli politikalarından biri olan kırsal kalkınmanın planlama ilkeleri çerçevesinde geliştirilebilmesinin önemli aracı olan alt ölçek planlama çalışmalarının bölgenin büyük çoğunluğunda yapılmamıştır. Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Revizyonunun onaylandığı 2014 yılından günümüze kadar da kırsal alanlara ilişkin alt ölçek plan çalışmalarının tamamlanmamıştır.

Şekil 4.22 Datça Bozburun ÖÇKB 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı onaylı alt ölçek plan sınırları (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2019)

Datça Bozburun ÖÇKB içerisinde farklı Kurumların yetkili olduğu korunan alan statülerinin bulunması, bölgede yürütülecek çalışmalarda aksaklıklara neden olmaktadır. Kurumlar arası eşgüdümlü çalışmaların etkin bir şekilde yürütülmemesi kâğıt üzerinde alınan kararların Bölgenin korunması için ne derece etkili olabildiğini tartışma konusu haline getirmektedir.

BÖLÜM BEŞ

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Küreselleşme süreci, günümüzde en çok tartışılan; hem savunucuları hem de karşısında duranlar tarafından birçok farklı boyutu ile irdelenen bir konudur. Küreselleşme sürecinin yarattığı ekolojik çöküntüler bu çalışma kapsamında ele alınmış ve farklı bir bakış açısı ile yorumlanmaya çalışılmıştır.

20. Yüzyılda etkileri yoğun bir şekilde hissedilmeye başlanan küreselleşme süreci, doğal kaynaklar ve ekosistemler üzerinde baskılar yaratmaya başlamış ve çevre tahribatları ile sonuçlanmıştır. Yerkürenin ekolojik dengesi üzerinde ciddi sonuçlar yaratması muhtemel olan bu tahribatlar çevre koruma bilincinin gelişmesini zorunlu hale getirmiştir. Dolayısıyla 1980'lerden sonra Dünya genelinde çevre bilinci oluşmaya başlamış ve sürdürülebilir çevre ve doğal değerlerin korunması konuları tartışılmaya başlamıştır. Çevre konusunda küresel düzeyde önlemler alınmasının zorunlu olduğu fikri ile birlikte başlayan süreç ve çevre konusunda ortaya çıkan küresel davranış biçimleri Dünya ülkelerinin çevre konusundaki politikalarını belirlemiştir. Bir başka deyişle, küreselleşme süreci ekolojik bütünlük bakış açısının oluşmasını sağlamıştır.

Çalışma kapsamında anlatılan küresel koruma örgütlenmeleri ile çevre koruma konusunda önemli kararlar alınmış ve ciddi politikalar belirlenmiştir ancak, WWF-2018 yaşayan gezegen raporu, 1970-2014 arasında insan eylemlerinin hâlâ doğal ve ekolojik yapıya ciddi zararlar vermeye devam ettiğini söylemektedir. Rapora göre 1970'lerden bugüne (Grooten ve Almond, 2018):

- Ormanlık alanların %70'i yok olmuştur.
- Yabani tür popülasyonunun %60'ı yok olmuştur.
- Tatlı su popülasyonları %83 oranında azalmıştır.
- Orta ve Güney Amerika'da türler %83; Hint Pasifik Bölgesinde yaşayan türler %67; Afrika tropik bölgesinde yaşayan türler ise %19 oranında azalmıştır.
- Atmosferdeki CO₂ seviyesi 410 ppm'e ulaşmıştır.
- Amazon yağmur ormanlarının %20'si yok olmuştur.

- Sulak alanların %87'si yok olmuştur.
- Toplam deniz alanının %29'u kaybolmuştur.
- Okyanusların verimliliğini destekleyen mercanların yaklaşık yarısı yok olmuştur ve mevcut eğilimler yüzyılın ortalarına kadar yaklaşık %90'ının yok olacağını göstermektedir.
- Kapasitesinin üstünde tarımsal üretim nedeniyle tüm sürüngen kuş ve memeli türlerinin %75'i zarar görmüştür.
- Doğal kaynak tüketiminin bir ölçüsü olan ekolojik ayak izi %190 oranında artmıştır. Devam eden bu sorunlar, ekolojik küreselleşme sürecinde örgütlenmelerin küresel çevre sorunlarının önlenmesinde yeterli olamadığını ve politikaların küreselleşme sürecinin yarattığı nüfus artışı ve ekonomik gelişmeler karşısında yetersiz kaldığını göstermektedir. Kâğıt üzerinde yaşanan gelişmeler oldukça fazladır ve Dünya için umut verici görünmektedir ancak alınan kararların uygulanabilirliği noktasında ciddi eksiklikler bulunmaktadır.

Ekolojik küreselleşme sürecinde yaşanan gelişmeler Türkiye açısından değerlendirildiğinde Türkiye'nin özellikle 1980'li yıllardan itibaren doğa koruma ve ekolojik çeşitliliğin korunması konularında küresel ve bölgesel düzeydeki çalışmalarda yer almaya başladığı ve 1992-Rio Dünya Zirvesi'ni takip eden süreçte uluslararası düzeydeki etkinliğini artırdığı söylenebilir.

Türkiye'nin etkin olduğu bu küresel koruma çalışmalarının Türkiye'de koruma yaklaşımı üzerinde ne derece etkili olduğu ve uluslararası sözleşme hükümlerinin koruma mevzuatına nasıl yansıdığı Özel Çevre Koruma Bölgeleri üzerinden irdelendiğinde, IUCN tarafından hazırlanan korunan alan sınıflamaları kapsamında, Fethiye Göcek, Gökova, Köyceğiz Dalyan, Göksu Deltası, Belek, Foça, Gölbaşı, Datça Bozburun, İhlara Vadisi, Patara, Kaş Kekova, Saros Körfezi, Finike Deniz Altı Dağları, Salda ve Karaburun Ildır ÖÇKB'leri kategori-4 "habitat türler yönetim alanları" kapsamında değerlendirilebilir. Pamukkale ÖÇKB ise UNESCO Sözleşmesi kapsamında Türkiye'de yer alan kültürel miraslardan biridir. Tuzgölü ve Uzungöl ÖÇKB'lerinin ise uluslararası bir koruma kategorisine sahip olmadığı söylenebilir.

Türkiye’de korunan alanların yönetimi açısından bir değerlendirme yapıldığında, Özel Çevre Koruma Bölgelerinin ilanı, Türkiye’de koruma kullanma dengesinin kurulması ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması noktalarında çevre koruma hareketinin en önemli adımlarından biri olarak kabul edilebilir. Bunun önemli bir nedeni, Özel Çevre Koruma Bölgelerinin yalnızca mutlak koruma alanlarını kapsayan alanlar olmamasıdır. Özel Çevre Koruma Bölgelerinin sınırlarına bakıldığında, mutlak korunması gereken alanlar ile ekolojik değerlere sahip hassas alanları yerleşim ve turizm alanları ile entegre etmektedir. Çalışmanın örnek alanı olarak seçilen Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi, Türkiye’de doğal yapısına çok fazla müdahale edilmemiş nadir bölgelerden biridir. Yapılan incelemeler ile alanın bu haliyle korunmasına yönelik planlama çabaları anlatılmıştır.

Korumanın önemli araçlarından biri, korunan alanların doğru ve etkin bir şekilde planlanmasıdır. Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı korunan alanlara bütüncül yaklaşan bir planlama anlayışı ile koruma kullanma dengesinin kurularak sürdürülebilir gelişim sağlanabileceği düşüncesinden yola çıkılarak incelendiğinde, bölgenin ekolojik değerlerine yönelik tehditlere plan kararları ile çözüm önerileri getirildiği görülmektedir. Bunun yanında yerel halkın refah düzeyinin yükseltilmesi de planın önemli kaygılarından biridir. Bölgenin ekonomisinin gelişimine yönelik politikaların yerel halkın faaliyetlerine yönelik hedefler içermesi de önemlidir. Küresel koruma politikaları kapsamında değerlendirildiğinde, bölgede IUCN kategorileri doğrultusunda belirlenen mutlak koruma alanlarına yönelik kararlar getirilmesi ve plan bütününde plan kararlarının Barselona Sözleşmesi’nin Özel Çevre Koruma Bölgeleri’ne yönelik getirdiği yükümlülöklere uygun bir şekilde düzenlenmesi Türkiye’de küresel koruma çalışmalarının etkin olmaya başladığı anlamına gelmektedir.

Bu doğrultuda, Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planının plan kararları ile Bölgenin sorunlarına yönelik çözüm önerileri getirerek korumaya yönelik ciddi politikalar belirlediği söylenebilir. Ancak, revize edilen hali ile 2014 yılında yürürlöğe giren bu planın en önemli eksikliğinin plan

kararlarının ve koruma politikalarının birçoğunun kâğıt üzerinde kalması olduğu söylenebilir.

Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planının uygulanmasındaylaşanan bu aksaklıklar, ekolojik değerler üzerinde tehditlerin devam etmesine neden olmaktadır. Planın uygulanabilmesi için önemli bir şart olan alt ölçek planlarının yapılmamış olması plan ile öngörülen kırsal kalkınmanın sağlanamamasına nedenolmakta ve yerel halkın ihtiyaçlarının karşılanamaması Bölgeyi öngörülen kullanımlardan uzak kaçak yapılaşma tehdidi ile karşı karşıya bırakmaktadır.

Ancak Türkiye’de korunan alanların küresel politikalar açısından değerlendirilmesini tek bir bölge üzerinden yapmak mümkün değildir. Çalışma yalnızca küresel çevre politikalarının Türkiye’de çevre koruma konusunda bazı gelişmelere öncü olabileceğini göstermektedir.

Türkiye’de korunan alanlara ilişkin genel bir değerlendirme yapıldığında, boyutları artan çevre sorunları Türkiye’de koruma çalışmalarının çözüm noktasına ulaşmadığını göstermektedir. Oysaki Türkiye, ekolojinin küreselleşmesi sürecinde yaşanan gelişmelerin büyük bölümünde yer almıştır. Ancak hem küresel örgüt ve sözleşmelerin birçoğuna sonradan dahil olması hem de yalnızca uygulayıcı konumunda olması küresel ölçekli çalışmaların Türkiye’deki mevcut koruma yaklaşımı ile tam olarak entegre olamamasına neden olmuştur. Örneğin koruma statüleri IUCN uluslararası koruma statüleri ile uyumlaştırılamamıştır. Ek olarak Bern, Ramsar, Cities, Barselona gibi türlerin ve özel alanların korunmasına yönelik sözleşmeler kapsamında özel alanlar belirlenmiş ve kanunlar çıkarılmış ancak uygulamada küresel çalışmalar ile eşgüdümlü ilerleme sağlanamamıştır. Dolayısıyla Türkiye’de korunan alanlara ilişkin politikaların kâğıt üzerinde kaldığı; uygulama aşamasında etkinliğinin bulunmadığı söylenebilir. Türkiye içinde bulunduğu küresel örgütlenmelerde yalnızca uygulayıcı olarak taahhütlerde bulunmaktadır.

Ülke dinamikleri göz önünde bulundurularak karar mekanizmalarında da yer almak, küresel politikaların Türkiye’de uygulanabilirliğinin artırılması açısından önemlidir. Türkiye’nin gelişmekte olan ülkeler arasında olması koruma politikalarına Ülkenin kalkınmasına yönelik politikalar yanında gerekli önem verilmemesine neden olmuştur. Türkiye’de birçok farklı statü ile korunan alan bulunmaktadır. Ancak nicel çokluktan daha önemli olan nitelikli korunan alanlar yaratmak; korunan alanların yönetiminde bütüncül kararlar alabilmektir. Korunan alan kavramı yalnızca alanların ilanı ile sınırlı tutulmamalıdır. Korunan alanların ülkenin ekonomik gelişimi, doğal ve ekolojik yapısının korunmasında önemli araçlardan biri olduğunun kabul edilmesiyle “sürdürülebilir kalkınma” politikaları belirlenebilecektir. Dolayısıyla, korunan alanlar için gerekli çalışmalarda siyasi aktörler, sivil toplum kuruluşları ve yerel halkın katılımı konularında politikalar belirlenmelidir.

Yapılan değerlendirmeler ve ortaya çıkan sorun alanları kapsamında;

- **Korunan alanlarda yapılacak uygulamalar açısından:** Tüm korunan alanlarda planlama açısından uygulama süreçlerinde yaşanan problemlerin çözümü için denetim, karar alma ve uygulamada yetkiler siyasi aktörler, uzmanlar ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin etkin görev aldığı tek bir kurumda toplanmalıdır. Bu sayede korunan alanlarda araştırma, koruma izleme, planlama gibi tüm yetkiler bu yeni kurumda toplanacak ve devlet kurumları, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları gibi çok aktörlü bir kurumsal yapılanma oluşturularak korunan alanlardaki yetki karmaşası sorunu da ortadan kalkacaktır. Yetki karmaşasının çözülmesi daha etkin ve hızlı bir koruma anlayışını getirecektir.

- **Korunan alanlara yönelik mevzuat açısından:** Uluslararası koruma statüleri dikkate alınarak ortak bir dil ile belirlenecek yeni koruma statüleri ile farklı statülerinin çakışması sorunu ortadan kalkacaktır. Bu nedenle doğa koruma konusunda çerçeve bir mevzuat oluşturulması önerilmektedir. Bu mevzuat ile mevcut koruma mevzuatının eksik ve koruma anlayışı ile çelişen noktaları ortadan kaldırılacak ve korunan alanlar ortak bir koruma mevzuatı çerçevesinde şekillenecektir. Sonuçta, korunan alanların etkinliği ve Türkiye’deki koruma politikalarının uygulanabilirliği artacaktır.

• **Korunan alanlarda planlama yaklaşımı açısından:** Yeni kurumsal yapılanma içerisinde yer alan ve farklı disiplinlerden uzman kişilerden oluşacak planlama ekibi ve korunan alanların doğasına uygun yeni bir planlama dili önerilmektedir. Bu öneri ile korunan alanlara yönelik en belirgin küresel politika olan sürdürülebilir kalkınma kavramı çerçevesinde, sosyo ekonomik ve ekolojik yaklaşımı bir arada ele alan bütüncül bir planlama yaklaşımı geliştirilecektir. Önerilecek bu yeni kurumsal yapılanma eliyle, plan hiyerarşisi göz önünde bulundurularak tüm korunan alanlar için bölgesel ölçekten başlayan araştırmalar yapılarak bunların sonucunda getirilecek bölgesel ölçekli kararların alınacağı üst ölçekli planlar yapılacaktır. Bu planlar doğrultusunda uygulamaya yönelik alt ölçek planların da hazırlanması korunan alanların sürdürülebilir kullanımının sağlanmasında önemli bir rol oynayacaktır.

KAYNAKLAR

- Arat, G. ve Türkes, M. (2002). Uluslararası sözleşmeler ön rapor. *Vizyon 2023: Bilim ve Teknoloji Stratejileri Teknoloji Öngörü Projesi Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Paneli*, 1-29.
- Arda, S. S. (2003). *Türkiye’de doğa koruma alanı uygulamaları Avrupa Birliği mevzuatı ile karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Atmaca, M. (2006). Korunan Alanlar ve Koruma Statüleri. Y. Ergün, (Ed.), *Hatay’da On Sıcak Gün* içinde (16-20). Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Avrupa Konseyi*, (b.t.). 6 Mart 2019, http://www.mfa.gov.tr/avrupa-konseyi_.tr.mfa.
- Bakır, S., Efe Güney, M. (2019) Özel Çevre Koruma Bölgelerinin küresel koruma pratiği kapsamında değerlendirilmesi. L. Uğur (Ed.), *ERASMUS Fen, Mühendislik ve Mimarlık Bilimlerinde Uluslararası Akademik Çalışmalar Sempozyumu (5-6 Nisan 2019, İzmir, Türkiye) Tam Metin Bildiri Kitabı* içinde (717-733). Elazığ: Asos Yayınevi.
- Balcı, V. ve Koçak, F. (2014). Spor ve rekreasyon alanlarının tasarımında ve kullanımında çevresel sürdürülebilirlik. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 5 (2), 46-58.
- Barselona Sözleşmesi*, (b.t.) 20 Şubat 2019, <http://www.mfa.gov.tr/barselona-sozlesmesi.tr.mfa>.
- Bayar, F. (2008). Küreselleşme kavramı ve küreselleşme sürecinde Türkiye. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, (32), 25-34.
- Belek Özel Çevre Koruma Bölgesi*, (b.t.). 7 Mart 2019, <https://tvk.csb.gov.tr/belek-i-388>.

BIA Haber Merkezi, (2019). Turkey now the only G20 Country not ratifying Paris Agreement. 1 Kasım 2019, <https://bianet.org/english/world/213533-turkey-now-the-only-g20-country-not-ratifying-paris-agreement>.

BM Çevre Programı (UNEP) ve BM Çevre Asamblesi (UNEA), (b.t.) 21 Şubat 2019, http://www.mfa.gov.tr/bm-cevre-programi-_unep_-ve-bm-cevre-asamblesi--_unea_.tr.mfa.

Bonn Sözleşmesi, (2003). 1 Mart 2019, <http://did.ormansu.gov.tr/did/Files/BONN%20CONVENTION.pdf>.

Buluk, B. ve Özkök, F. (2016) Küreselleşme hareketlerinin turizm endüstrisine etkileri. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, (54) 37-53. 23 Haziran 2019, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/383301>.

CITES Sözleşmesi nedir?, (b.t.). 12 Mart 2019, <https://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/CITES/00-CITES%20Nedir.pdf>.

CITES Türkiye, (b.t.). 1 Mart 2019, <http://cites.ormansu.gov.tr/cites/AnaSayfa.aspx?sflang=tr>.

Coşkun B., Ak D. ve Yıldırım, Ç. P. (2018). Mevzuatta son dönemlerde meydana gelen gelişmeler bağlamında çevresel açıdan korunan alan yönetiminin değerlendirilmesi. Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi, 10 (4), 29-44.

Çamur, D. ve Vaizoğlu, S. A. (2007). Çevreye ilişkin önemli toplantı ve belgeler. TSK Korumucu Hekimlik Bülteni, 6 (4), 297-306.

Çelik, M. (2012) Boyutları ve farklı algılarıyla küreselleşme. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 32 (2), 57-74.

Çevre Kanunu, (1983). 3 Mayıs 2019,
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2872.pdf>.

Çoban A. ve Kılıç S. (2009). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin çevreye yönelik politikaları: Konya Selçuklu Belediyesi SELKAP örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22), 117-130.

Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi, (b.t.). 8 Mart 2019,
<https://tvk.csb.gov.tr/datca-bozburun-i-390>.

Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi. (21 Kasım 1990). *Resmî Gazete* (Sayı:20702). <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20702.pdf>.

Deguignet M., Bingham H.C., Burgess N.D., Kingston N. (Ed.) (2018) *2018 United Nations List of Protected Areas Supplement on protected area management effectiveness*. Cambridge: UNEP-WCMC.

Demirayak, F. (2006). *Türkiye’de korunan alanlar için yeni bir yaklaşım: ortaklaşa yönetim*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Dudley N. (Ed.). (2008). *Guidelines for applying protected area management categories*. İsviçre: IUCN.

Dünya miras listesi, (b.t.). 27 Şubat 2019, <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-44423/dunya-miras-listesi.html>.

Dünyada korunan alanlar, (b.t.). 7 Mart 2019, <https://ockb.csb.gov.tr/korunan-alanlar-i-56>.

Efe, M., (2009). *Sosyo ekonomik ve ekolojik temelli bölgeleme: olanak ve sınırlar*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Efe, M., (2010). Doğa koruma odaklı sınır önerisi. M. Artar (Ed.), *Peyzaj Mimarlığı 4.Kongresi-Bildiriler Kitabı* içinde (147-159). Ankara: Korza Yayıncılık Basım San. Tic. Ltd. Şti.

Efe Güney M., Bakır S., (2019). ekolojik küreselleşme sürecinde uluslararası ve ulusal örgütlenmeler açısından Türkiye'nin yeterliği. B. C. Ataman, G. Taşkiran (Ed.) *Recent Evaluations on Humanities and Social Sciences* içinde (179-193) Londra: IJOPEC Publication Limited

Emerton, L., Bishop, J., ve Thomas, L. (2010). *Korunan alanların sürdürülebilir finansmanı: güçlükler ve seçenekler üzerine kapsamlı bir değerlendirme*. (Ö. Kayakutlu, Çev.) İstanbul: Desen Ofset A.Ş. (Orjinal çalışma basım tarihi:2006).

Eroğlu, S. (2014). Milli Parklar Kanunu'nda belirlenen korunan alan metodolojisi. *Denetişim*, (13), 85-90.

European Environment Agency (b.t.). *The Future We Want–Declaration of the UN Conference on sustainable development, Rio (2012)*. 20 Şubat 2019, <https://www.eea.europa.eu/policy-documents/the-future-we-want-2013declaration>.

Fethiye Göcek Özel Çevre Koruma Bölgesi, (b.t.). 7 Mart 2019, <https://tvk.csb.gov.tr/fethiye-gocek-i-391>.

Finike Denizaltı Dağları Özel Çevre Koruma Bölgesi, (b.t.). 7 Mart 2019, <https://tvk.csb.gov.tr/finike-denizalti-daglari-i-4747>.

Fischer, S. (2003). Globalization and its challenges. *American Economic Review*, 93 (2), 1-30.

Foça Özel Çevre Koruma Bölgesi, (b.t.). 7 Mart 2019, <https://tvk.csb.gov.tr/foca-i-389>.

Geleceğe Dair: Paris İklim Anlaşması, 2016. 1 Kasım 2019, <https://www.avrupa.info.tr/tr/Paris%20%C4%B0klim%20Anla%C5%9Fmas%C4%B1>.

Gençay,G. ve Türker,Y.Ö., (2011). Yaban hayvanlarının korunması konusunda uluslararası mevzuat ile türk mevzuatının karşılaştırılması. *2023'e Doğru 1. Doğa ve Ormancılık Sempozyumu*. 1-13.

Gökova Özel Çevre Koruma Bölgesi, (b.t.). 7 Mart 2019, <https://tvk.csb.gov.tr/gokova-i-392>.

Göksu Deltası Özel Çevre Koruma Bölgesi, (b.t.) 8 Mart 2019, <https://tvk.csb.gov.tr/goksu-deltas-i-393>.

Gölbaşı Özel Çevre Koruma Bölgesi, (b.t.). 8 Mart 2019, <https://tvk.csb.gov.tr/golbasi-i-394>.

Grooten M. ve Almond R. (Ed.). (2018). *Living planet report 2018: aiming higher*. WWF. İsviçre: WWF International.

Güneş, G. (2011). Korunan alanların yönetiminde yeni bir yaklaşım: Katılımcı yönetim planları. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 3 (1), 47-57. 30 Nisan 2019, https://www.researchgate.net/publication/277018459_Korunan_Alanlarin_Yoneti_minde_Yeni_Bir_Yaklasim_Katilimci_Yonetim_Planlari.

Ihlara Özel Çevre Koruma Bölgesi, (b.t.). 10 Mart 2019, <https://tvk.csb.gov.tr/ihlara-i-395>.

IUCN World Commission on Protected Areas. (2005). *WCPA Strategic Plan 2005-2012*. İsviçre: IUCN.

İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, Kyoto Protokolü ve Türkiye, (b.t.). 3 Mart 2019, http://www.dsi.gov.tr/docs/iklimdegisikligi/iklim_degisikligi_cerceve_sozlesmesi_ve_turkiye.pdf?sfvrsn=2.

Jen, S. (1999) *The convention on the conservation of european wildlife and natural habitats Bern, 1979*. 1 Mart 2019, [http:// did.ormansu.gov.tr/ did/Files/ Belgeler/AvrupaBirligi/AvrupaBirligiCevreMevzuati/DogaKoruma/BERNSozlesmesi.pdf](http://did.ormansu.gov.tr/did/Files/Belgeler/AvrupaBirligi/AvrupaBirligiCevreMevzuati/DogaKoruma/BERNSozlesmesi.pdf).

Kan, E. (2003). *Özel Çevre Koruma Bölgeleri ve uygulamaları*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Kaplan, F. N. ve Kaplan, N. F. (2018). Ekonomik siyasi ve kültürel açıdan küreselleşme olgusu *Journal of Strategic Research in Social Science*, 8 (2) 23-34. 25 Haziran 2019, http://jocress.com/Makaleler/1935830934_8-2-3-kaplan-kaplan.pdf.

Kara Avcılığı Kanunu, (2003). 4 Mayıs 2019, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4915.pdf>.

Karaburun Ildır Körfezi Özel Çevre Koruma Bölgesi, (b.t.). 9 Mart 2019, <https://tvk.csb.gov.tr/karaburun-ildir-korfezi-i-91579>.

Kaş Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi, (b.t.). 11 Mart 2019, <https://tvk.csb.gov.tr/kas-kekova-i-396>.

Kayhan, A. (2013). Birleşmiş Milletler Çevre Programı üzerine bir inceleme. *Public and Private International Law Review*, 33 (1), 61-90.

Kaypak, Ş. (2013) Küreselleşme sürecinde kentlerin markalaşması ve marka kentler. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14 (1) 335-355.

Kıvılcım, F. (2013). Küreselleşme olgusu ve çokuluslu şirketlerin küreselleşme süreci üzerindeki rolü. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 5 (2) 1-16. 1 Temmuz 2019, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ebd/issue/4862/66865>.

Kiper, P. (2004). *Küreselleşme sürecinde kentlerin tarihsel-kültürel değerlerin korunması Türkiye Bodrum örneği*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Korunan alan istatistikleri, (b.t.). 2 Mart 2019, <https://www.says.gov.tr/istatistik>.

Köyceğiz Dalyan Özel Çevre Koruma Bölgesi, (b.t.). 7 Mart 2019, <https://tvk.csb.gov.tr/koycegiz-dalyan-i-397>.

Kurdoğlu, O. (2007). Dünyada doğayı koruma hareketinin tarihsel gelişimi ve güncel boyutu. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* 8 (1) 59-76.

Kuvan Y. (2013) “Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu tasarısı” ile ilgili bir değerlendirme. *Orman ve Av Dergisi* 90 (2) 38-41.

Kuvan, Y. (1999). Korunan alan yönetiminin genel esasları ile ülkemizdeki Bolu yöresindeki korunan alanları bir değerlendirmesi. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 49 (1-2-3-4), 65-76.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, (1983). 3 Mayıs 2019, mevzuat.gov.tr/Metin1.Asp?MevzuatKod=1.5.2863&MevzuatIliski=0&sourceXMLSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=2863.

Küresel Çevre Fonu (GEF), (b.t.) 1 Mart 2019, <http://did.ormansu.gov.tr/did/Files/GEF%20TANITIMI.pdf>.

Küreselleşmenin boyutları ve etkileri, (2006). 01 Temmuz 2019, https://tasam.org/tr-TR/Icerik/211/kuresellesmenin_boyutlari_ve_etkileri.

Kürkçü Dumanlı, D. (2013) Küreselleşme kavramı ve küreselleşmeye yönelik yaklaşımlar. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 3 (2) 1-11. 30 Haziran 2019, http://www.tojdac.org/tojdac/VOLUME3-ISSUE2_files/tojdac_v03i2.pdf.

Martin, R. Ve Tyler, P. ve StorpeR, M. ve Evenhuis, E. Ve Glasmeier, A., (2018) Globalization at a critical conjuncture?. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 11 (1) 3-16.

Mazlum, S. C. (2007). Yerel politikadan yeryüzü politikasına: küresel çevre yönetiminde çevre örgütleri. *Sivil Toplum: Düşünce & Araştırma Dergisi*, 5 (20), 91-108.

Mesire Yerleri Yönetmeliği, (2013). 3 Mayıs 2019, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.17173&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Mesire%20Yerleri>.

Milli Parklar Kanunu, (1983). 3 Mayıs 2019, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2873.pdf>.

Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü arşivi, (2008). Özel Çevre Koruma Kurum Başkanlığı. *İl durum raporu*.

Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü arşivi, (2014). Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi Çevre Düzeni Planı Revizyonu.

Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü arşivi, (2018). Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi Çevre Düzeni Planı Revizyonu plan hükümleri.

Natura 2000, (b.t.). 24 Şubat 2019, <http://natura2000.ormansu.gov.tr>.

Okuş, E., Yüksek, A., Yılmaz, İ.N., Aslan Yılmaz, A., Karhan, S.., z, M.İ., Demirel, N., Taş, S., Demir, V., Zeki, S., Koç, E.M., Tural, U., Yokeş, B., Kalkan, E., Deniz, N., Çaylarbaşı, Z., Savut, E. ve Murat, E. (2007). Marine biodiversity of Datça-Bozburun specially protected area (Southeastern Aegean Sea, Turkey). *Journal Black Sea/Mediterranean Environment*, 13, 39-49.

Orman Kanunu, (1956). 05 Mayıs 2019, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.6831.pdf>.

Ornat, A.L., Gkan S., Kalem S., Tural U., Akça N., Araç N., Oruç, A., WWF Türkiye (Ed.). (2014). *Kaş-Kekova zel Çevre Koruma Bölgesi denizel yönetim planı 2014 – 2017*. Ankara: T.C. Çevre ve şehircilik Bakanlığı.

ÇK Bölgeleri harita, (b.t.). 7 Mart 2019, <https://tvk.csb.gov.tr/ock-bolgeleri-harita-i-85716>.

Özel Çevre Koruma Kurum Başkanlığı, (2008). İl Durum Raporu. (1-91).

Özel Çevre Koruma Kurum Başkanlığı, (2010). Datça-Bozburun zel Çevre Koruma Bölgesi sosyo-ekonomik, tarihi ve kültürel değerler araştırması kesin rapor. 30 Haziran 2019, https://webdosya.csb.gov.tr/db/destek/editordosya/Datca_Bozburun_Sosyoekonomik_Kesin_Rapor.pdf.

Özel Çevre Koruma Kurum Başkanlığı, (2011). *zel Çevre Koruma Bölgeleri Biyoçeşitlilik İzleme ve Koruma Sempozyumu*, 1-57.

Öztürk, S. ve zyakışır, D. (2005). Türkiye ekonomisinde 1980 sonrası yaşanan yapısal dönüşümlerin GSMH, dış ticaret ve dış borçlar bağlamında teorik bir değerlendirmesi. *Mevzuat Dergisi*, 94 (8), 2-18.

Pamukkale Özel Çevre Koruma Bölgesi, (b.t.). 11 Mart 2019, <https://tvk.csb.gov.tr/pamukkale-i-398>.

Parsel sorgulama uygulaması, (b.t.). 1 Temmuz 2019, <https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/>.

Paris Anlaşması, (b.t.) 1 Kasım 2019, <http://www.mfa.gov.tr/paris-anlasmasi.tr.mfa>.

Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi, (b.t.). 7 Mart 2019, <https://tvk.csb.gov.tr/patara-i-399>.

Peters, D. P. (2011). Globalization: Ecological consequences of global-scale connectivity in people, resources, and information. P. Pachura, (Ed.), *The systemic dimension of globalization* in 201-222. Intech Open.

Ramsar alanları, (b.t.). 5 Mart 2019, <http://www.tukcev.org.tr/ramsar-alanlari>.

Ramsar sites information service, (b.t.). 20 Şubat 2019, <https://rsis.ramsar.org/>.

Resmi istatistikler, (b.t.). 2 Mart 2019, <http://www.milliparklar.gov.tr/resmiistatistikleryeni>.

Reyhan, H. (2010). Ekolojik emperyalizm kuramına giriş, biyolojik bir kavramsallaştırma. *Memleket Siyaset Yönetim* 5 (14), 64-103.

Salda Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesi, (b.t.). 9 Mart 2019, <https://tvk.csb.gov.tr/salda-golu-i-91578>.

Saros Körfezi Özel Çevre Koruma Bölgesi, (b.t.). 9 Mart 2019, <https://tvk.csb.gov.tr/saros-korfezi-i-402>.

Sezer, Ö. (2007) Küresel Konferanslar ve çevre sorunları: çevre kalkınma ve etik açısından eleştirel bir değerlendirme. *Uluslararası Asya Ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, (38) 761-780.

Sit Alanları Yönetim Bilgi Sistemi (b.t.) 10 Temmuz 2019, <http://kurumsal.says.gov.tr/>.

Sönmez, S. (2008). *1980 sonrası Türkiye’deki sosyo-politik ve ekonomik değişimlerin 2000’li yıllara yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.

Steger, M. B. (2017). The ecological dimension of globalizaiton. *Globalization: A very short introduction* in (87-103). Birleşik Krallık: Oxford University Press.

Su Ürünleri Kanunu, (1971). 3 Mayıs 2019, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1380.pdf>.

T.C Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, (b.t.) *Tuz Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesi Yönetim Planı 2014-2018*. Ankara: T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.

Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü (2014b). Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi Çevre Düzeni Planı Revizyonu plan açıklama raporu. Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü arşivinden erişildi.

Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, (2014a). Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi Çevre Düzeni Planı araştırma raporu. Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü arşivinden erişildi.

Tanımlar, (b.t.). 1 Mayıs 2019, <http://www.milliparklar.gov.tr/tanimlar>.

Tarihçemiz, (b.t.). 8 Mart 2019, <https://csb.gov.tr/tarihcemiz-i-7012>.

Taşlıgil, N. (2008). Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi ve turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 17 (1-2), 73-83.

Turner, B. S. ve Holton, R. J. (2016) Theories of globalization: issues and origins. B.S Turner, R. J. Holton, (Ed) *The Routledge international handbook of globalization studies* (2) içinde (1-23).

Tuz Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesi, (b.t.). 7 Mart 2019, <https://tvk.csb.gov.tr/tuz-golu-i-400>.

Tür izleme projeleri, (b.t.) 11 Mart 2019, <https://tvk.csb.gov.tr/tur-izleme-projeleri-i-412>.

Türkiye geneli sit alanları istatistikleri, (b.t.). 2 Mart 2019, <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44973/turkiye-geneli-sit-alanlari-istatistikleri.html>.

United Nations Environment Programme Mediterranean Action Plan, (2005). Protocol concerning Specially Protected Areas and Biological Diversity in the Mediterranean. *Convention for the protection of the Marine Environment and the Coastal Region of the Mediterranean and its Protocols* içinde (73-105). Atina, UNEP, MAP Coordinating Unit,

Uzungöl Özel Çevre Koruma Bölgesi, (b.t.). 7 Mart 2019, <https://tvk.csb.gov.tr/uzungol-i-401>.

WWF, (b.t.) 20 Mart 2019, <https://www.worldwildlife.org/#>.

Yeşil, M. (2016). Doğa koruma yaklaşımlarındaki değişimlerin Dünyada ve Türkiye'deki tarihsel süreci. *Türk Tarım- Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 4 (10), 867-876.

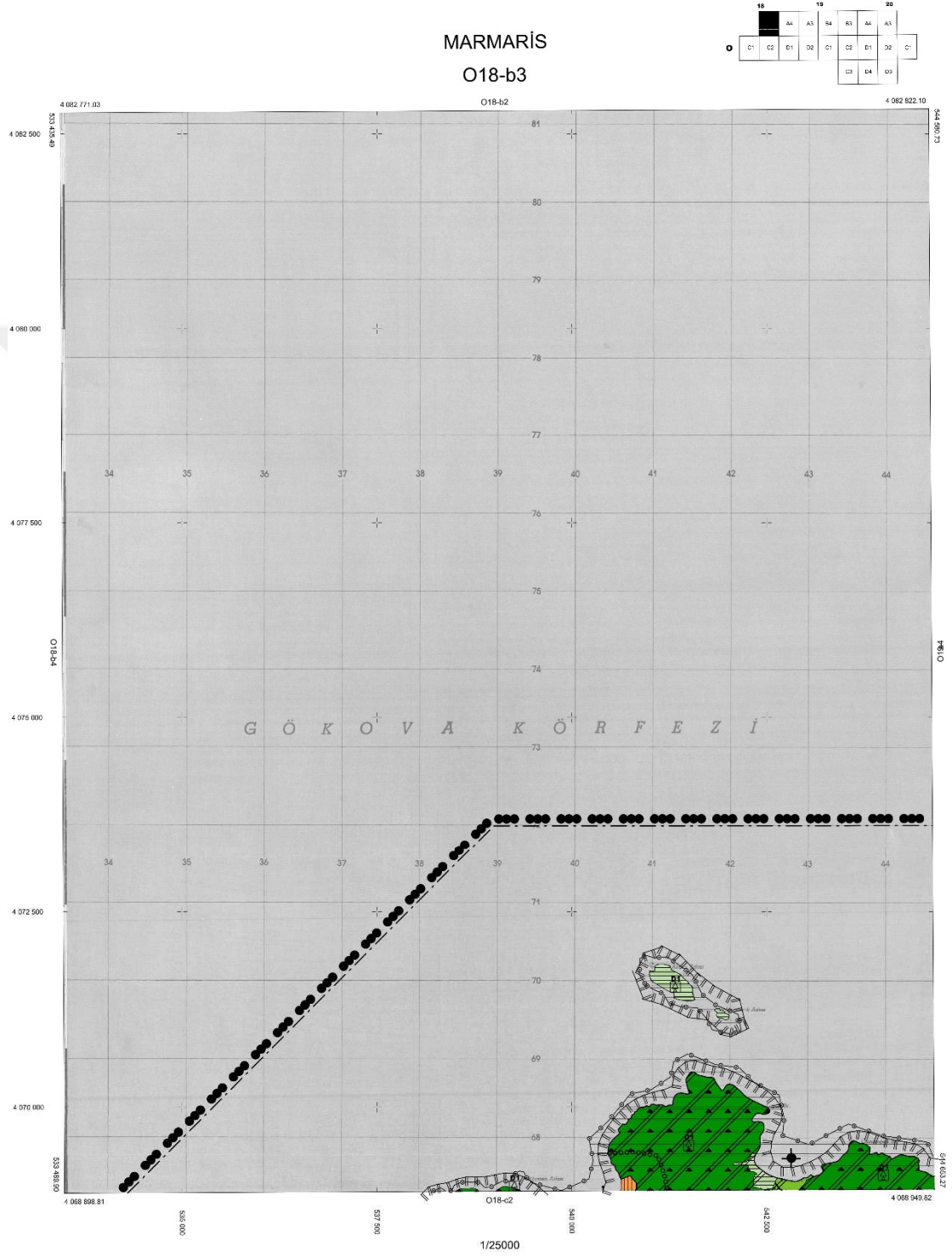
Yılmaz, M. (2010). *Özel Çevre Koruma Bölgeleri yönetimi ve sürdürülebilir çevre koruma anlayışının oluşumuna etkisi: Datça-Bozburun örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Yücel, M. ve Babuş, D. (2005). Doğa korumanın tarihçesi ve Türkiye'deki gelişmeler. *Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü DOA Dergisi*, 11, 151-175.

Zimmerer, K. S., Galt, R. E., ve Buck, M. V. (2004). Globalization and multi-spatial trends in the coverage of protected-area conservation (1980–2000). *Ambio: A Journal of the Human Environment*, 33 (8), 520-530.

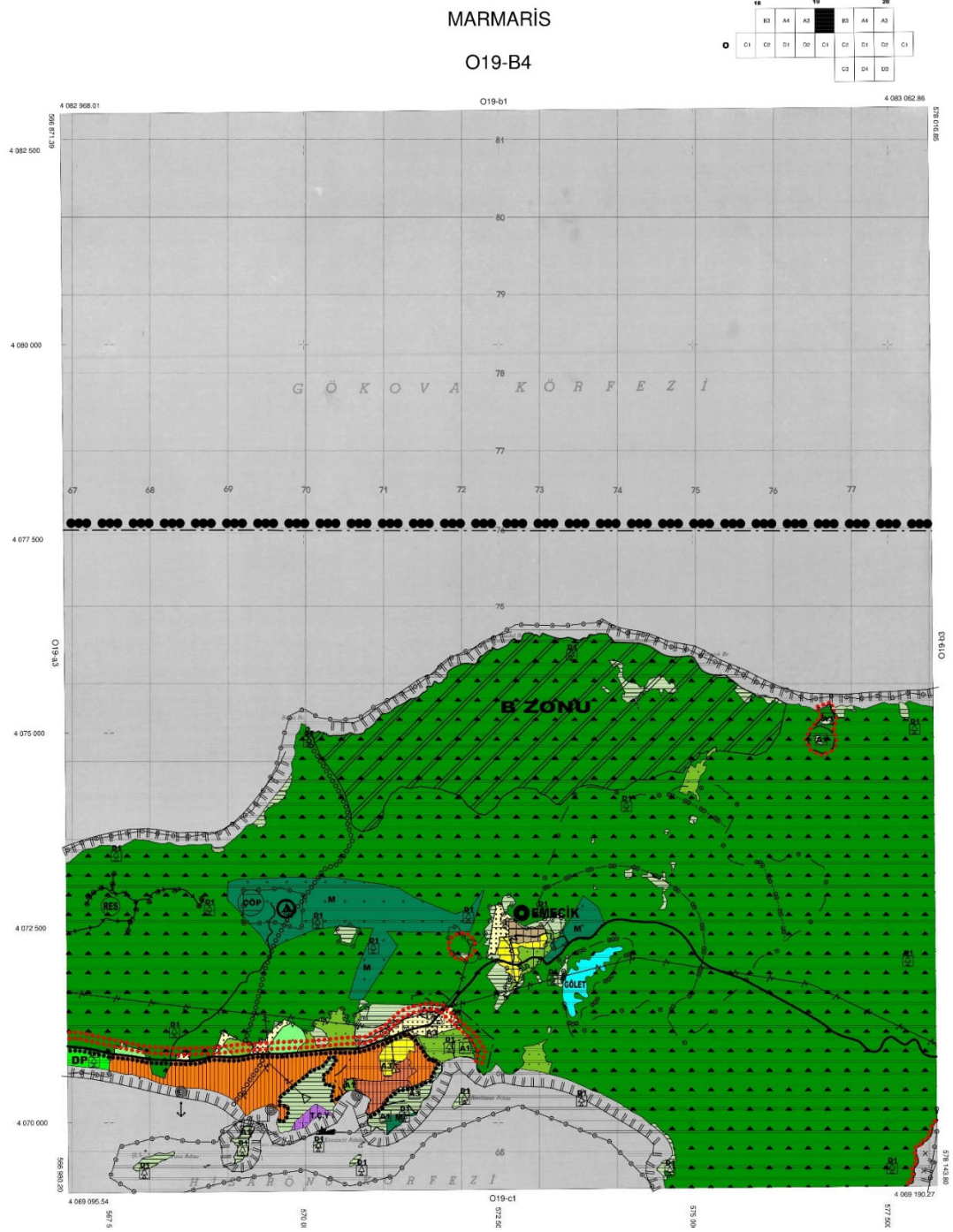
EKLER

EK-1:

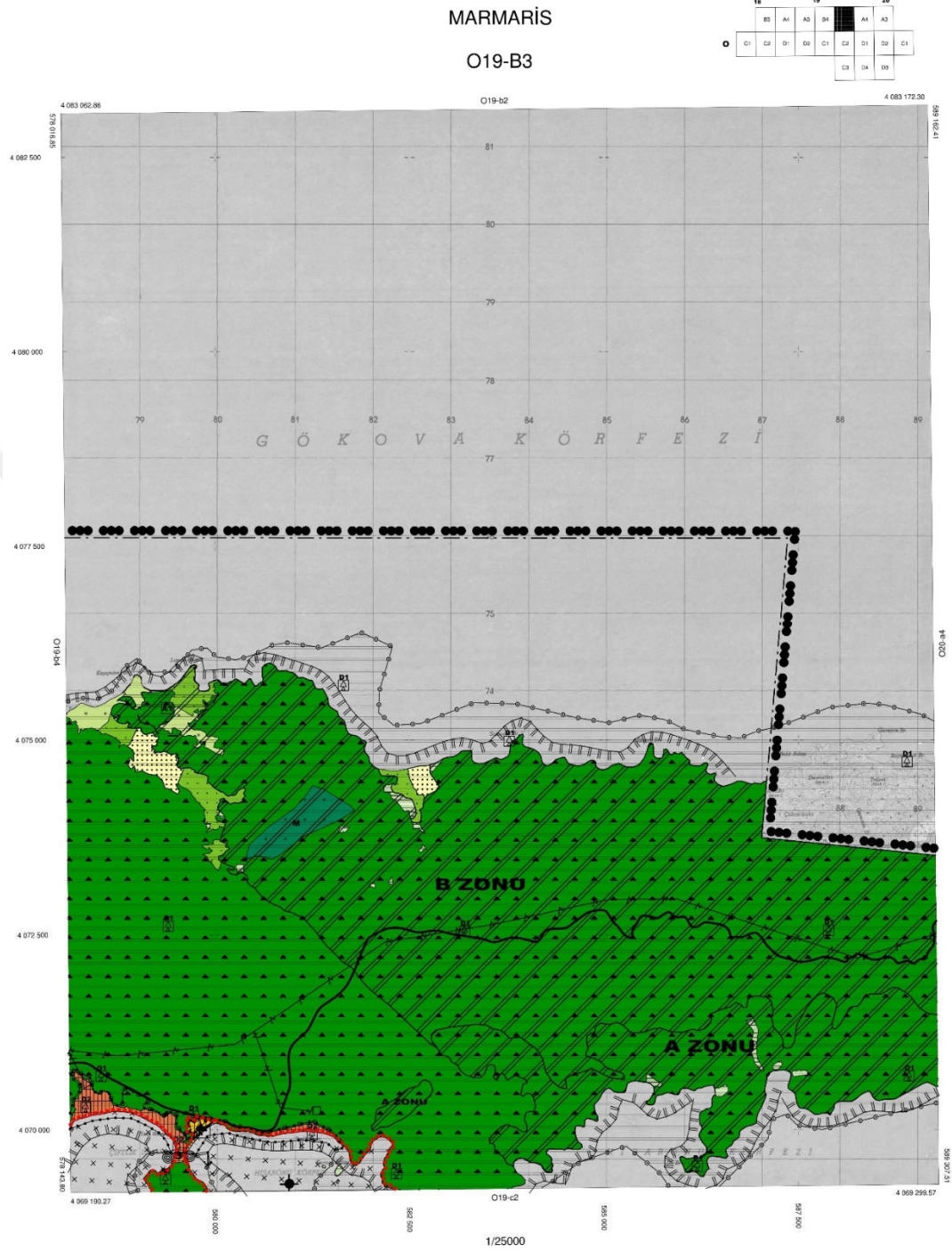
Şekil A.1 Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (TVKGM, 2014)

EK-1 devamı

Şekil A.2 Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (TVKGM, 2014)

EK-1 devamı

Şekil A.3 Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (TVKGM, 2014)

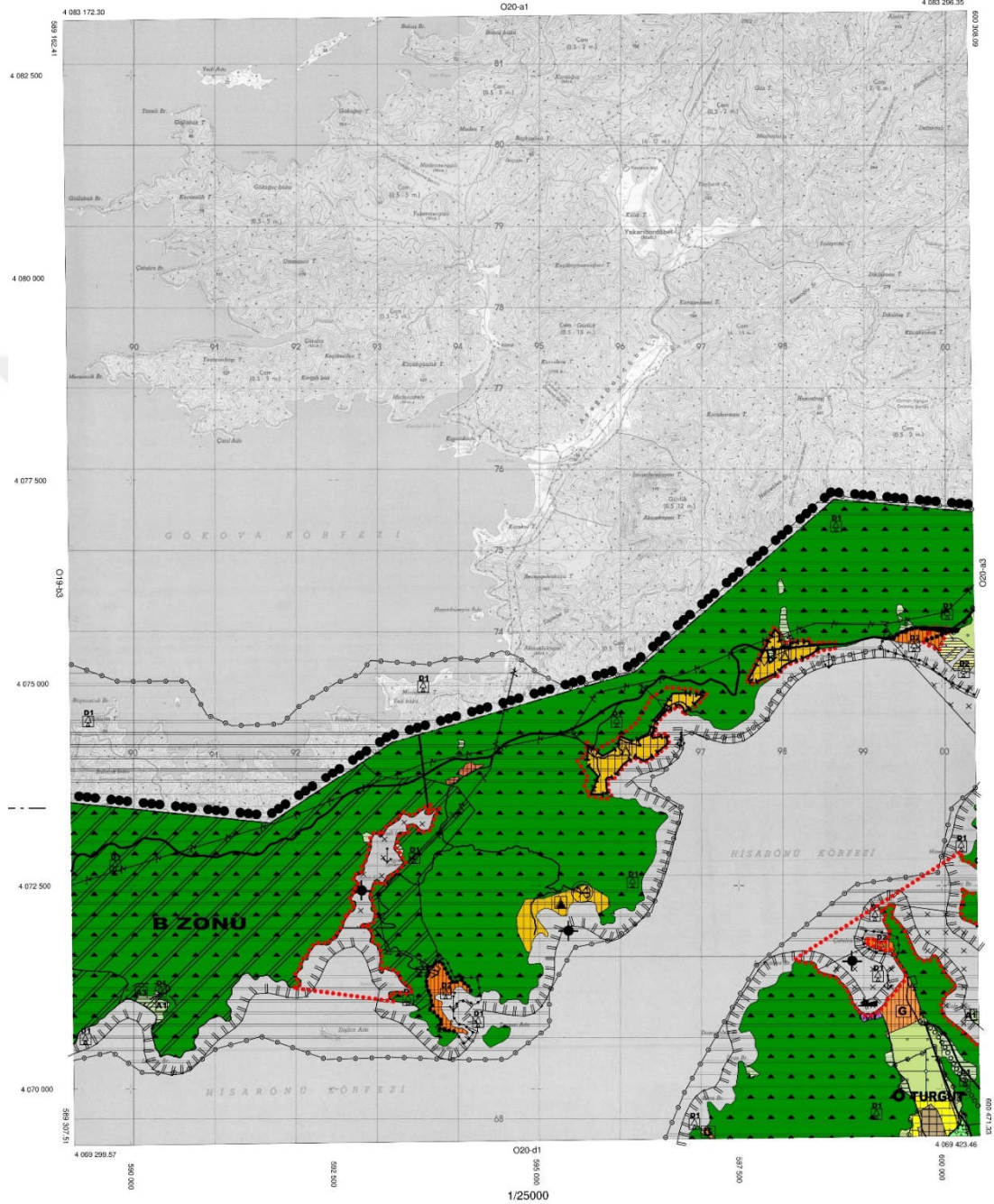
EK-1 devamı

MARMARIS

O20-A4

18 19 20

	B3	A4	A3	B4	B3		A3	
C1	C2	D1	D2	C1	C2	D1	D2	C1
					C3	D4	D3	

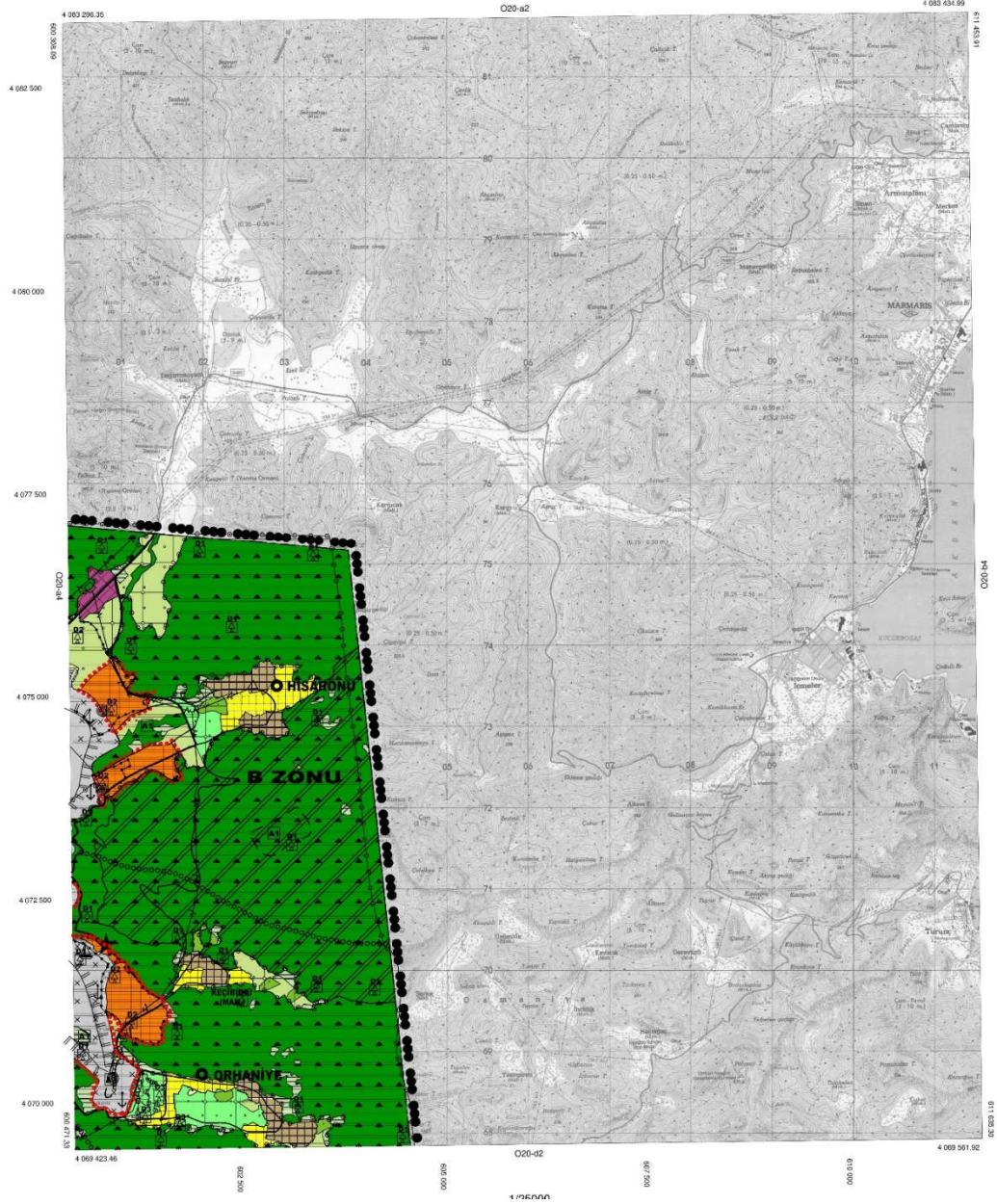
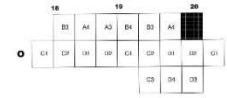

Şekil A.4 Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (TVKGM, 2014)

EK-1 devamı

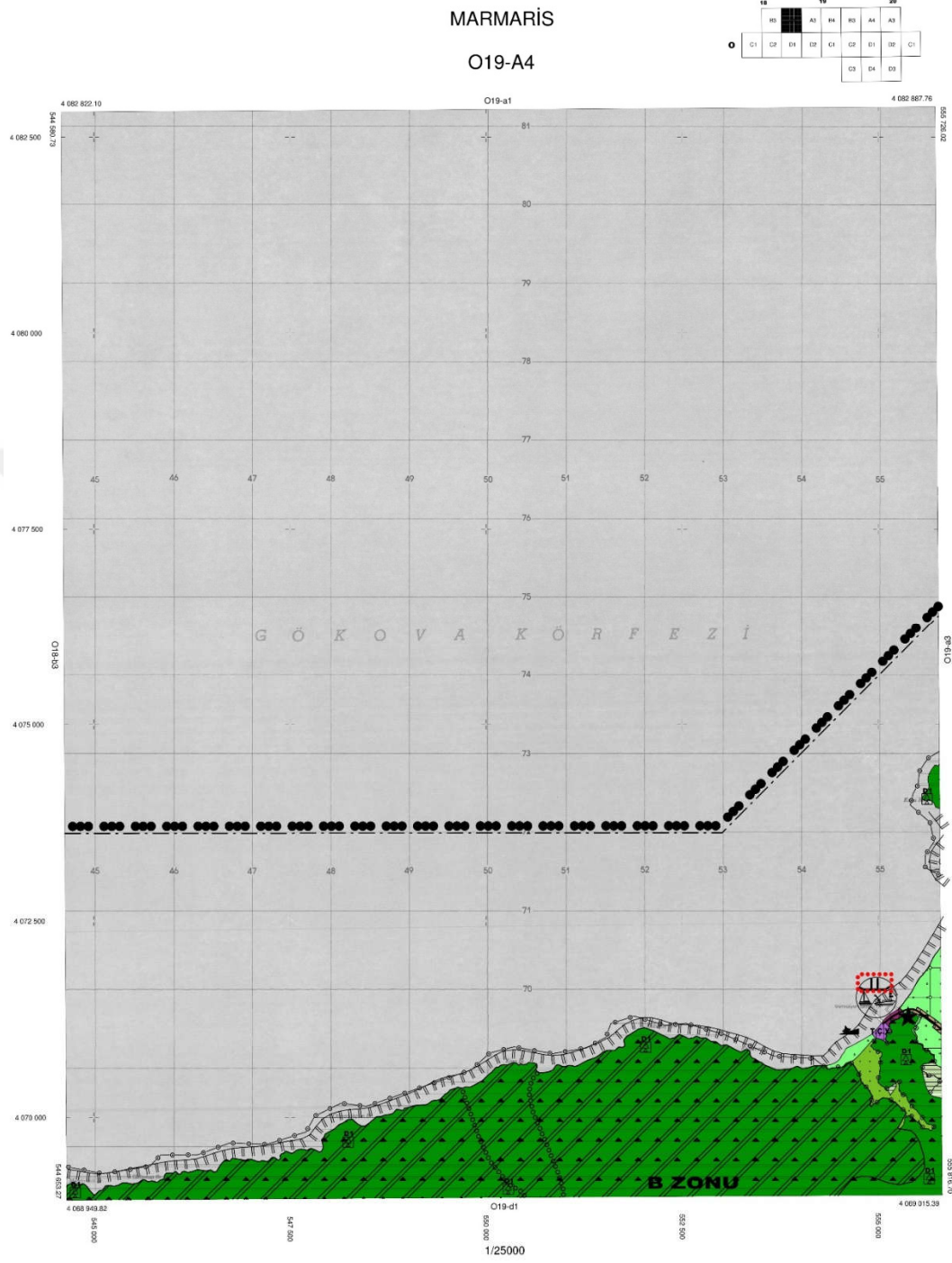
MARMARIS

O20-A3

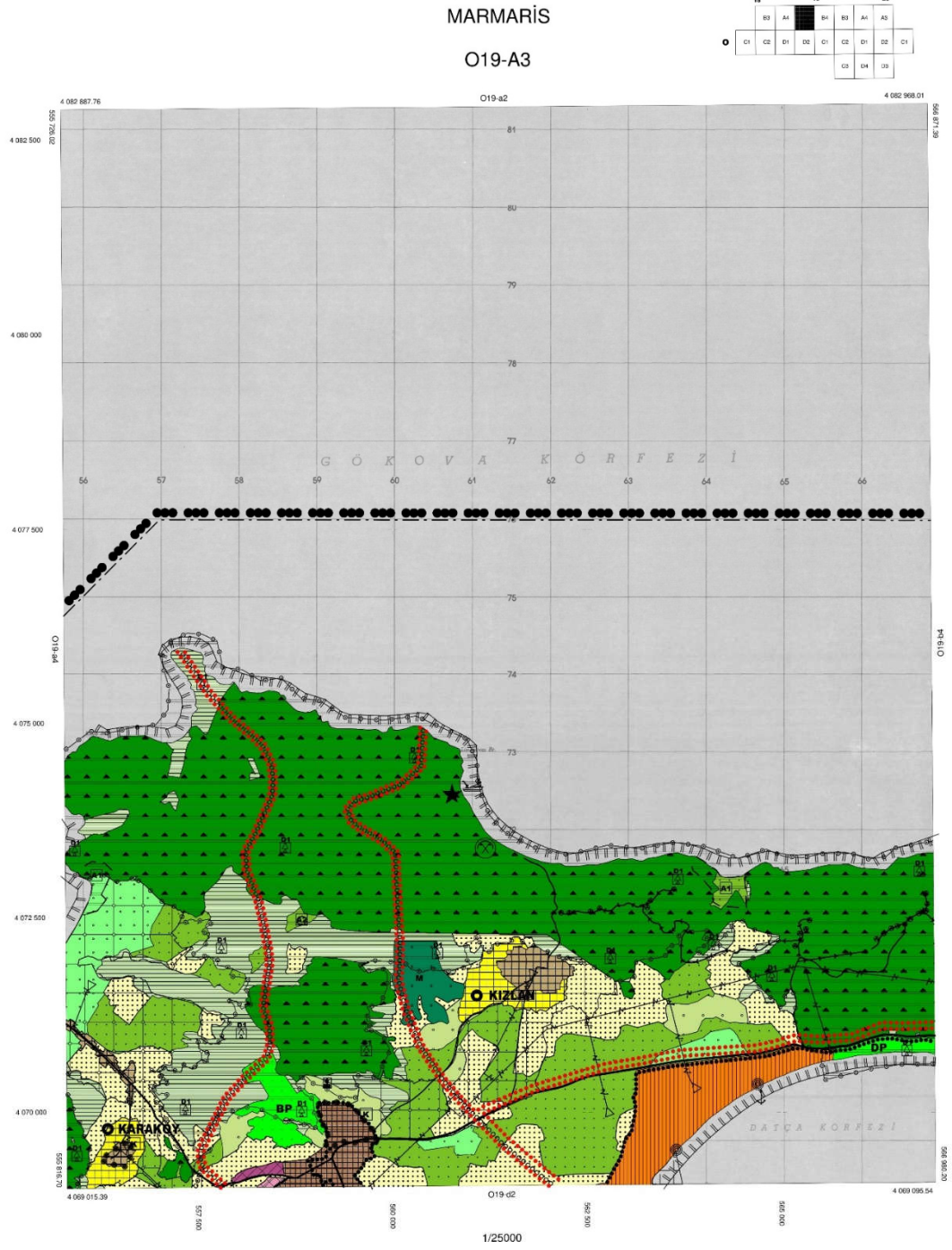
Şekil A.5 Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (TVKGM, 2014)

EK-1 devamı

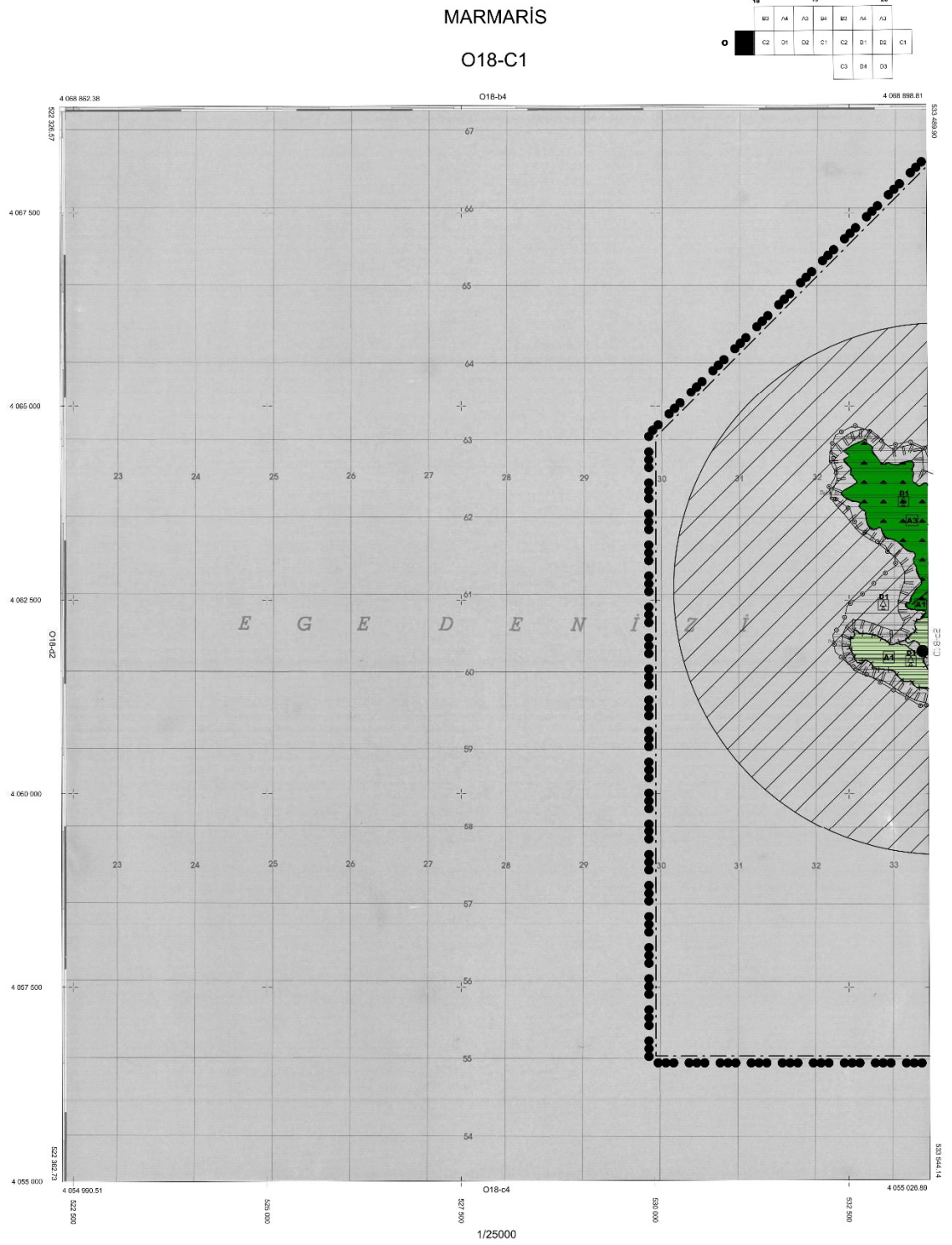
Şekil A.6 Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (TVKGM, 2014)

EK-1 devamı

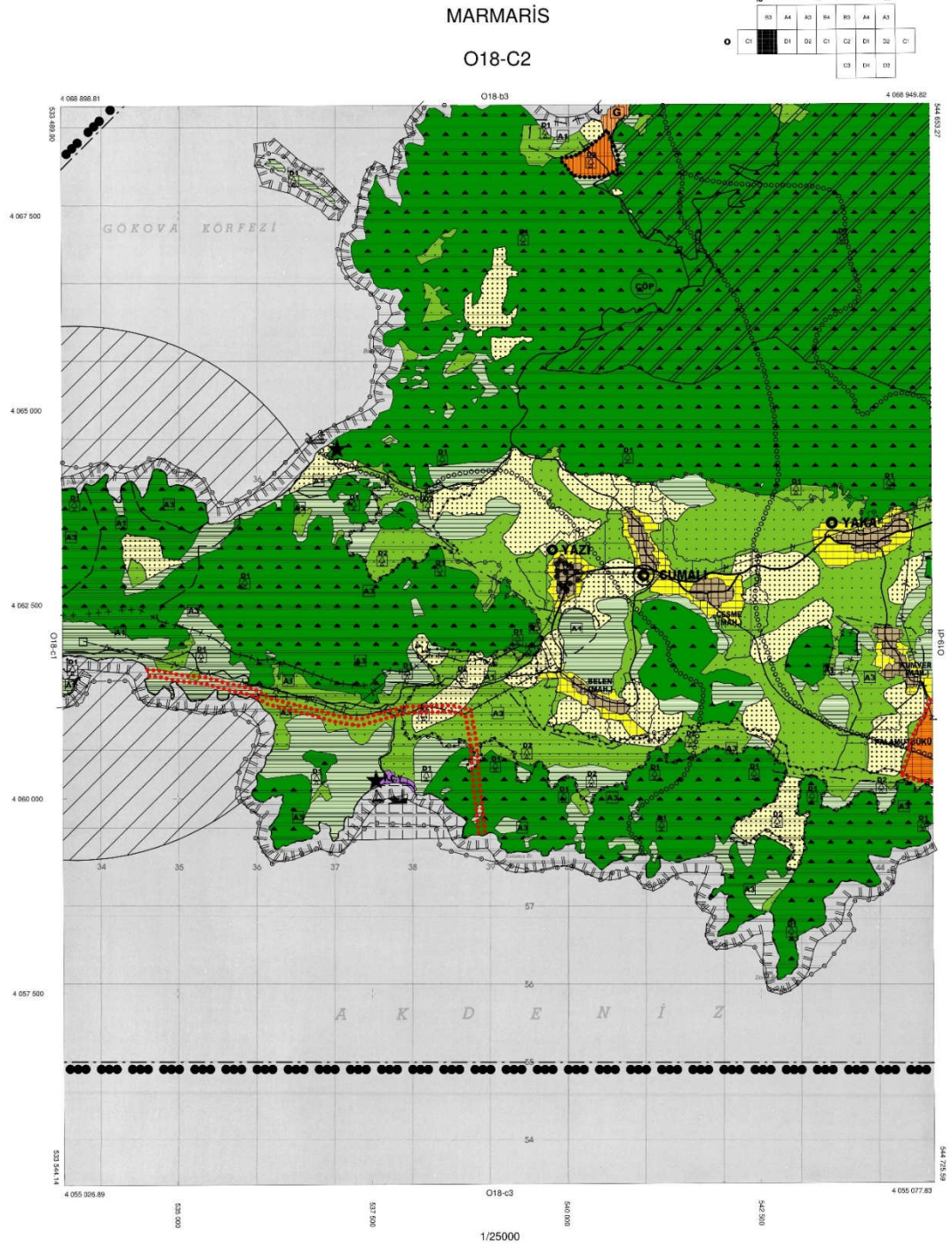
Şekil A.7 Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (TVKGM, 2014)

EK-1 devamı

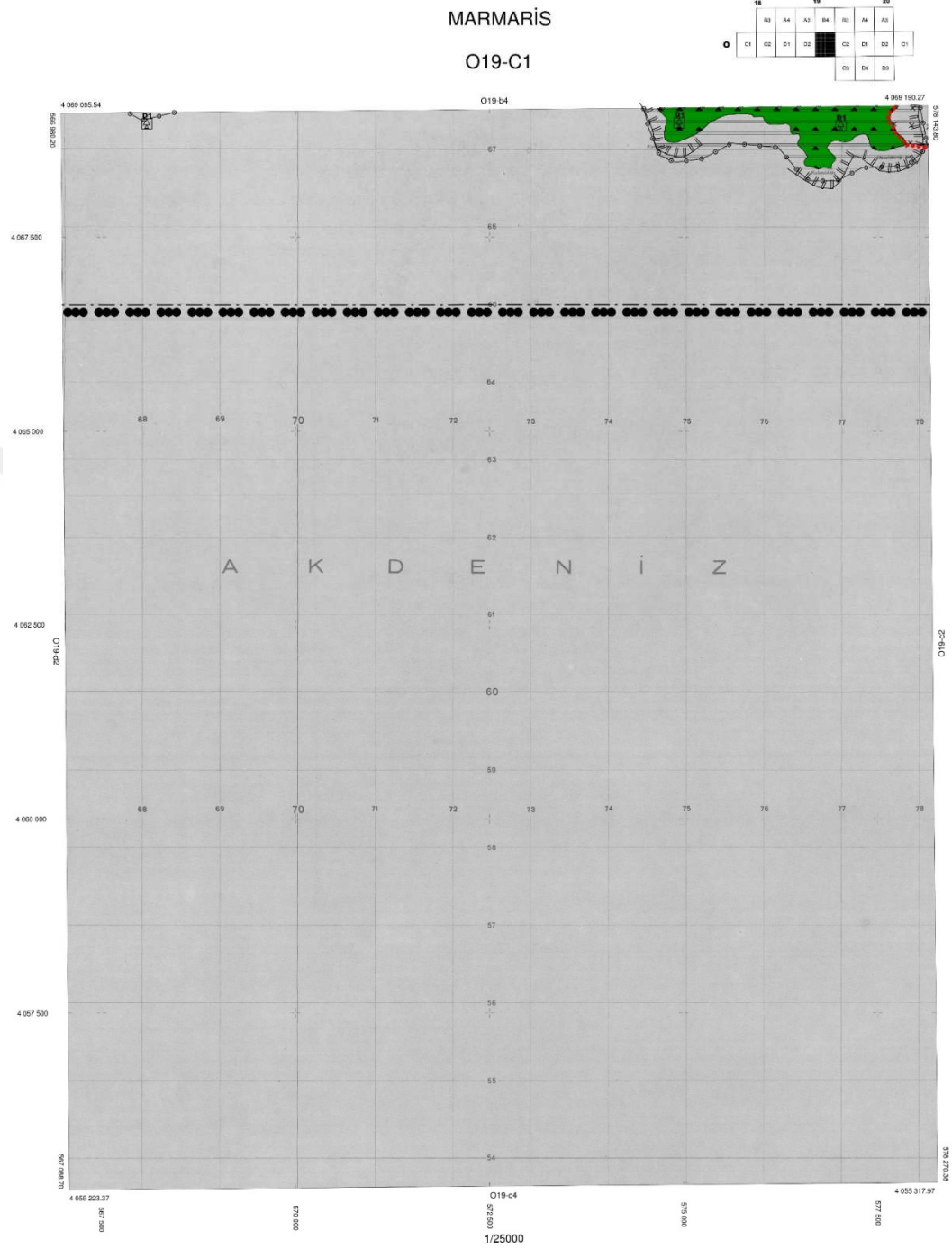
Şekil A.8 Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (TVKGM, 2014)

EK-1 devamı

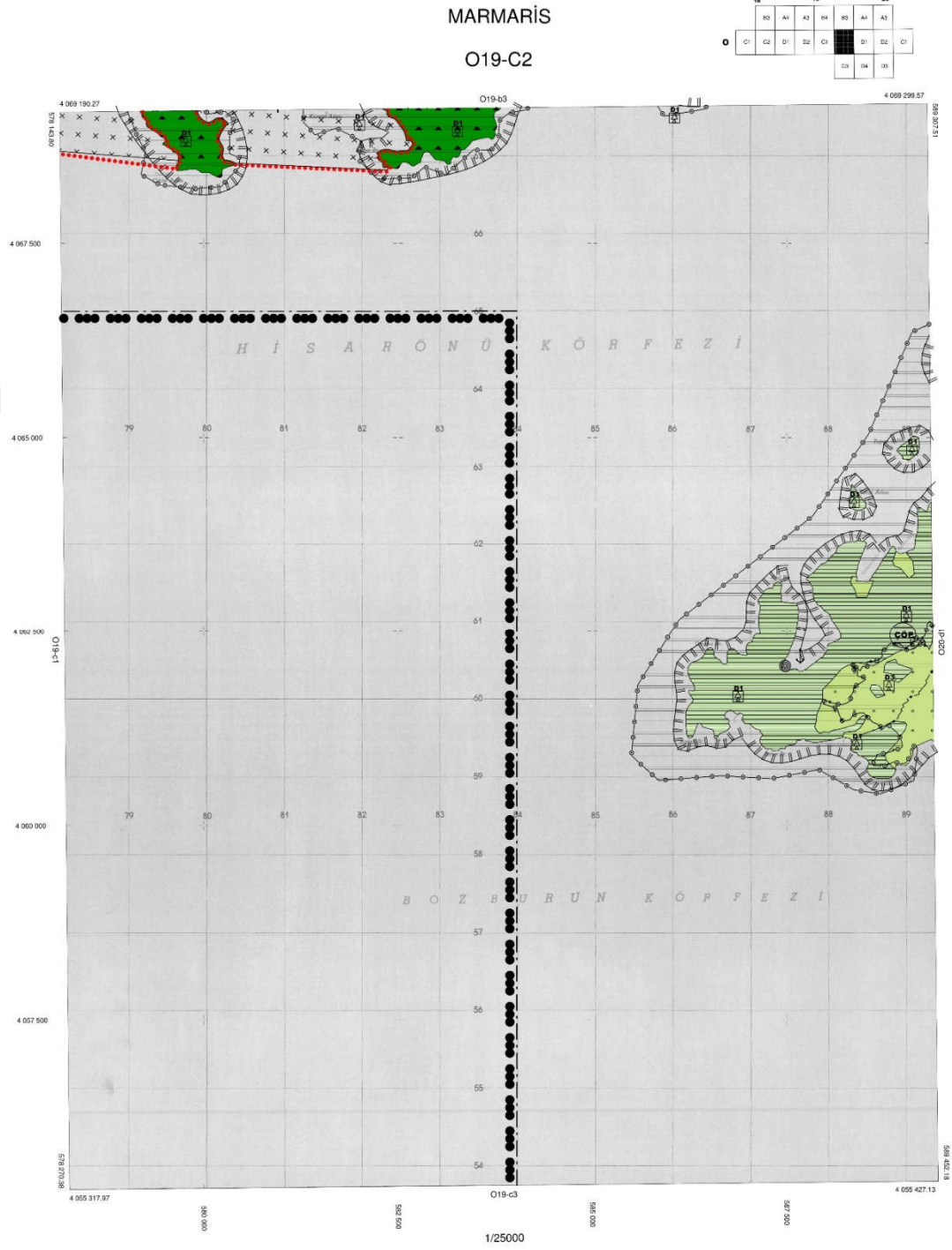
Şekil A.9 Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (TVKGM, 2014)

EK-1 devamı

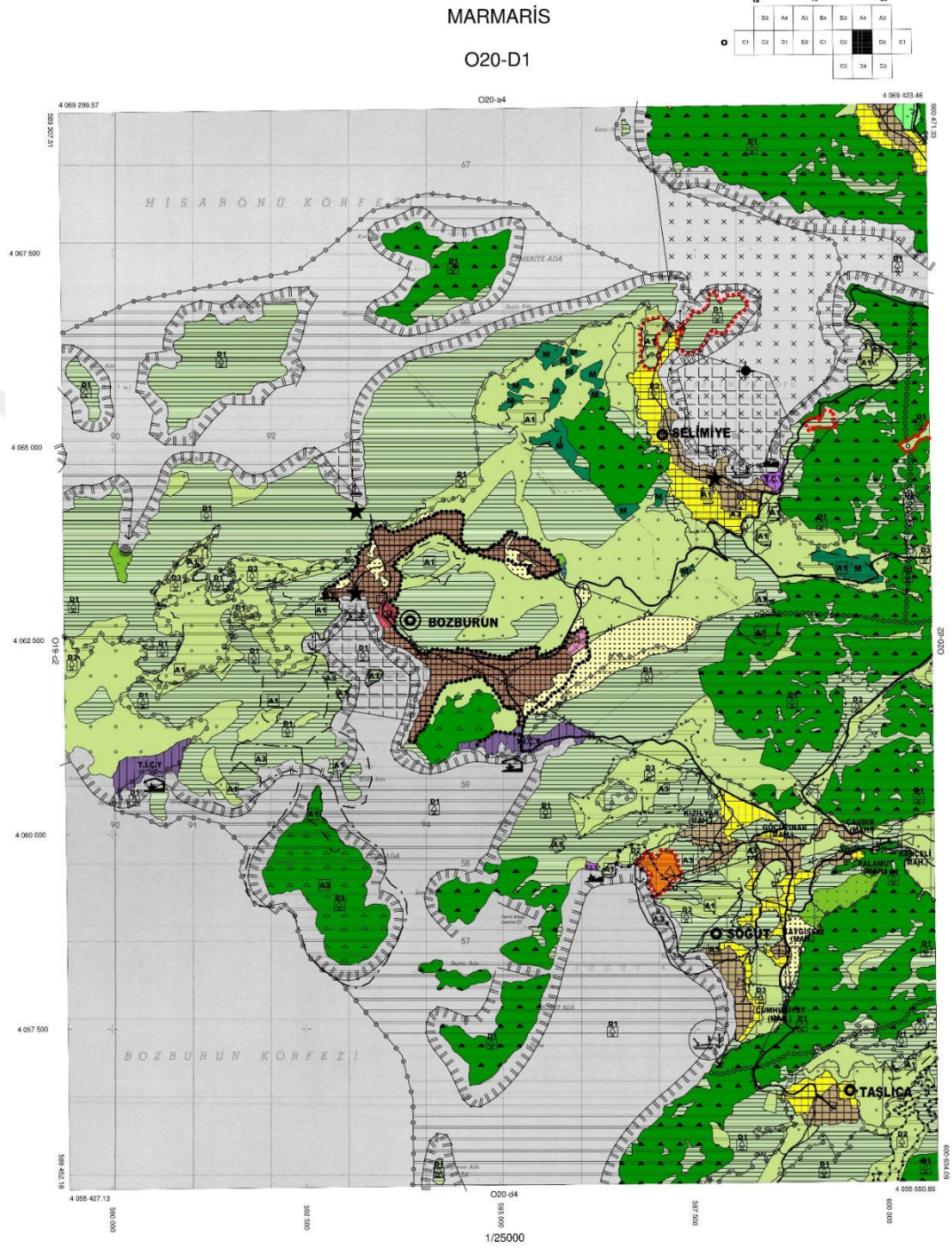
Şekil A.10 Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (TVKGM, 2014)

EK-1 devamı

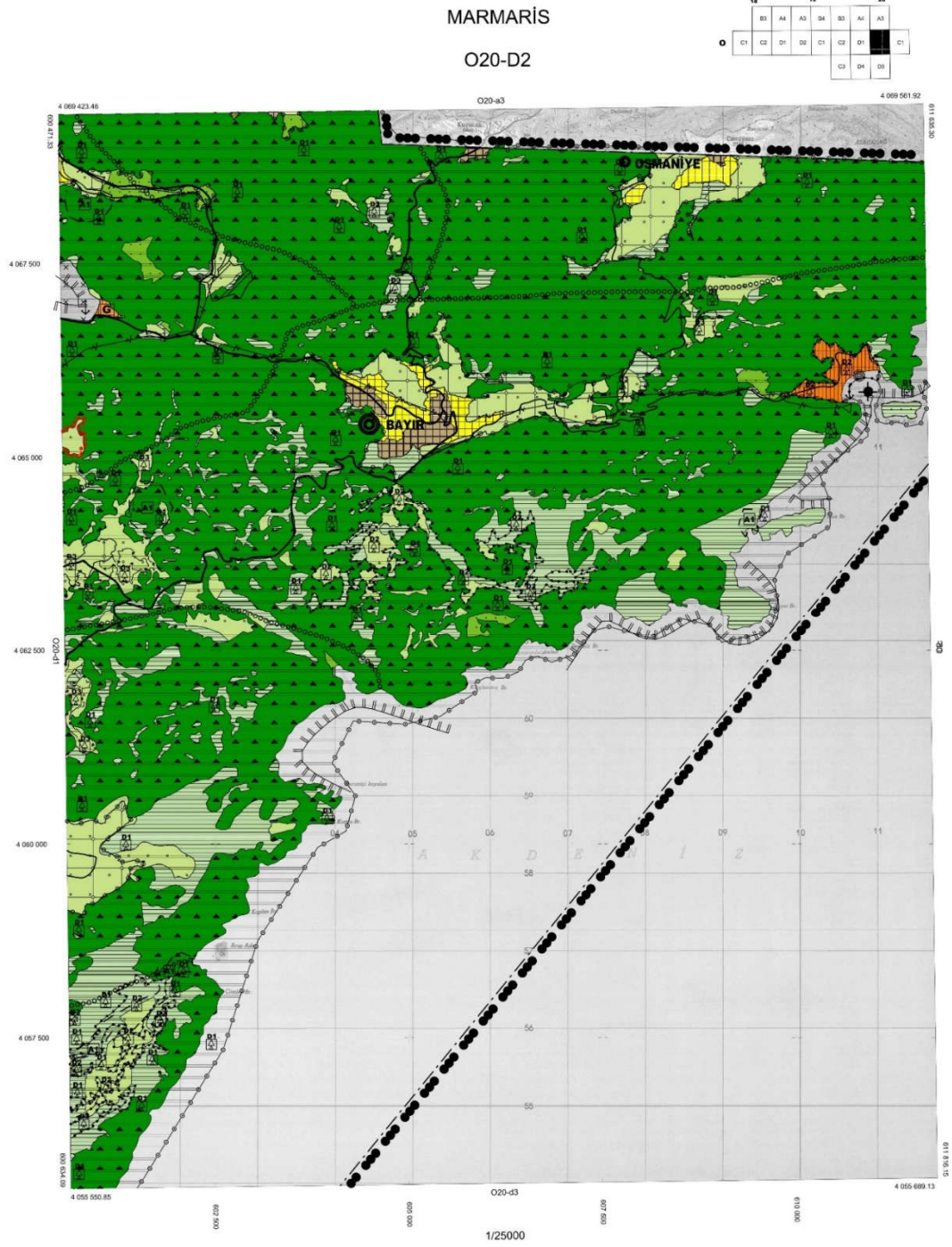
Şekil A.11 Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (TVKGM, 2014)

EK-1 devamı

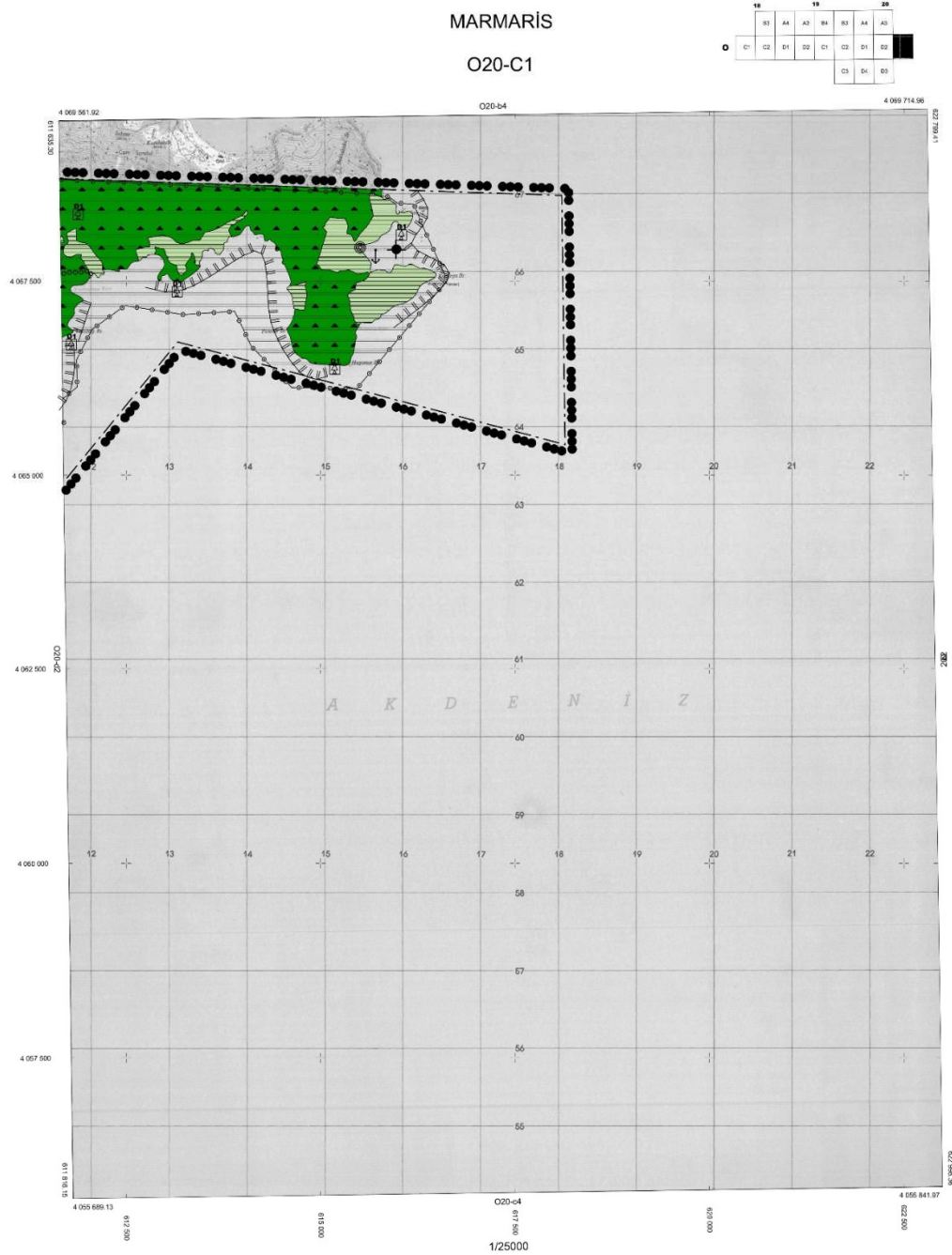

Şekil A.12 Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (TVKGM, 2014)

EK-1 devamı

Şekil A.13 Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (TVKGM, 2014)

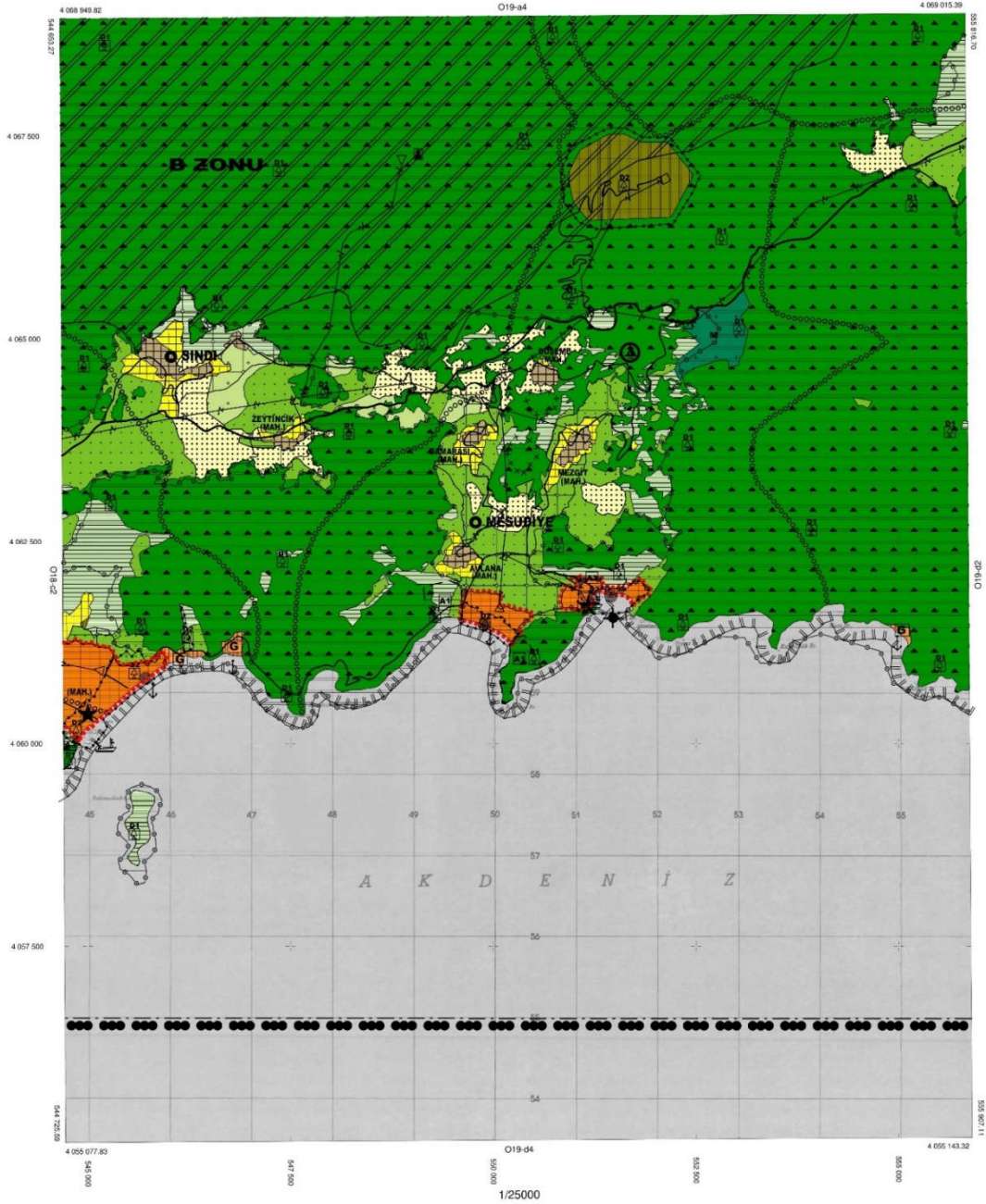
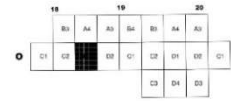
EK-1 devamı

Şekil A.14 Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (TVKGM, 2014)

EK-1 devamı

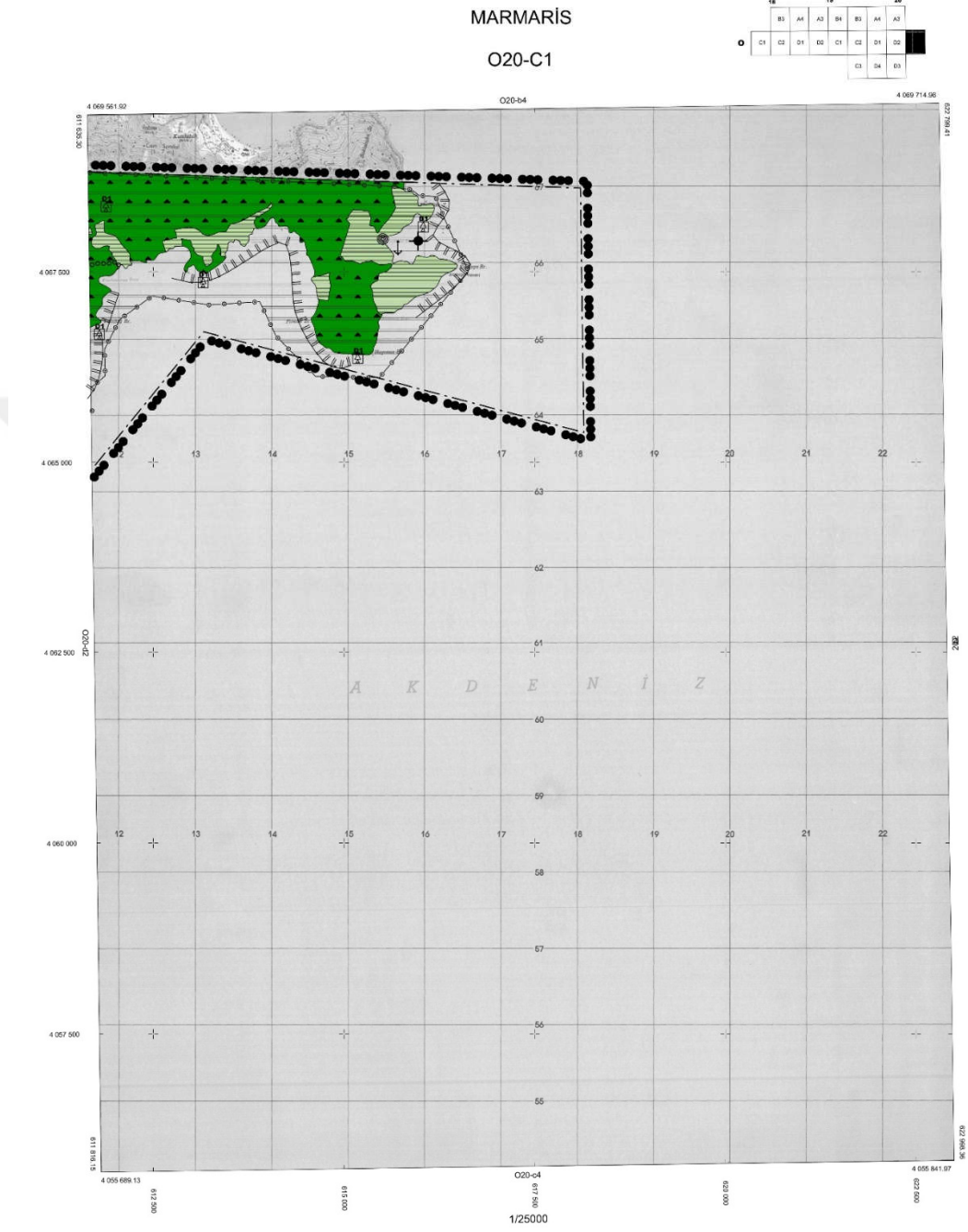
MARMARIS

O19-D1

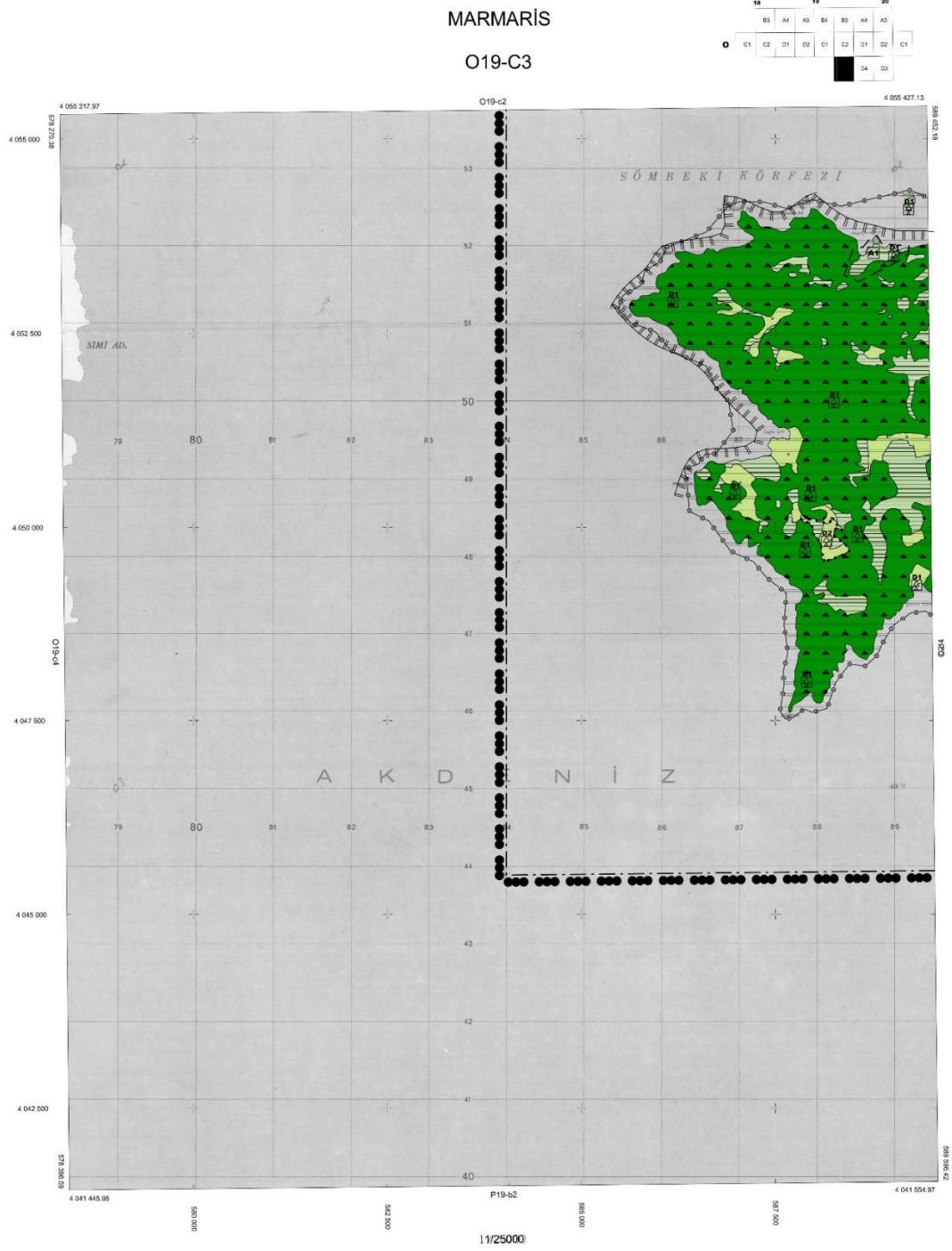
Şekil A.15 Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (TVKGM, 2014)

EK-1 devamı

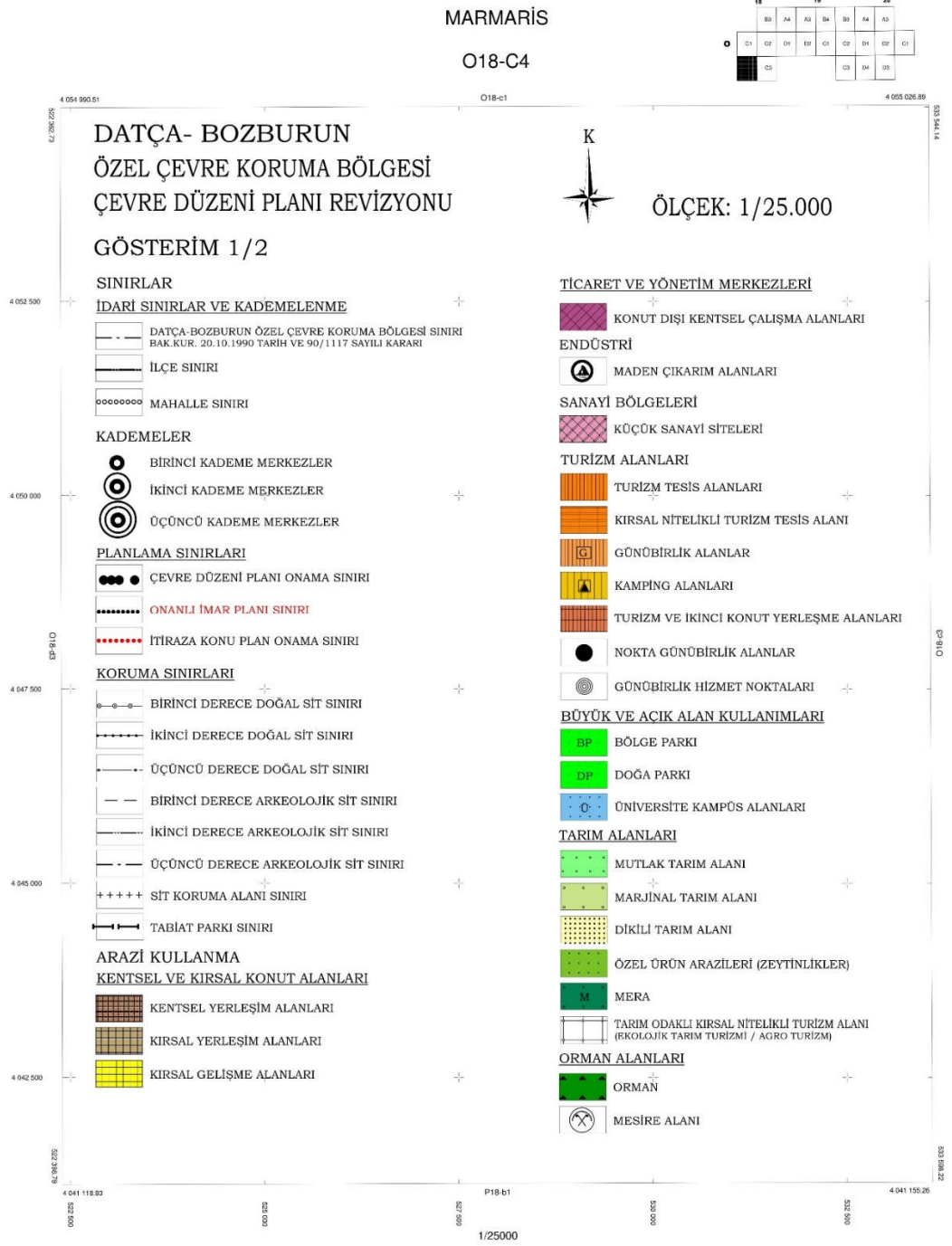
Şekil A.16 Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (TVKGM, 2014)

EK-1 devamı

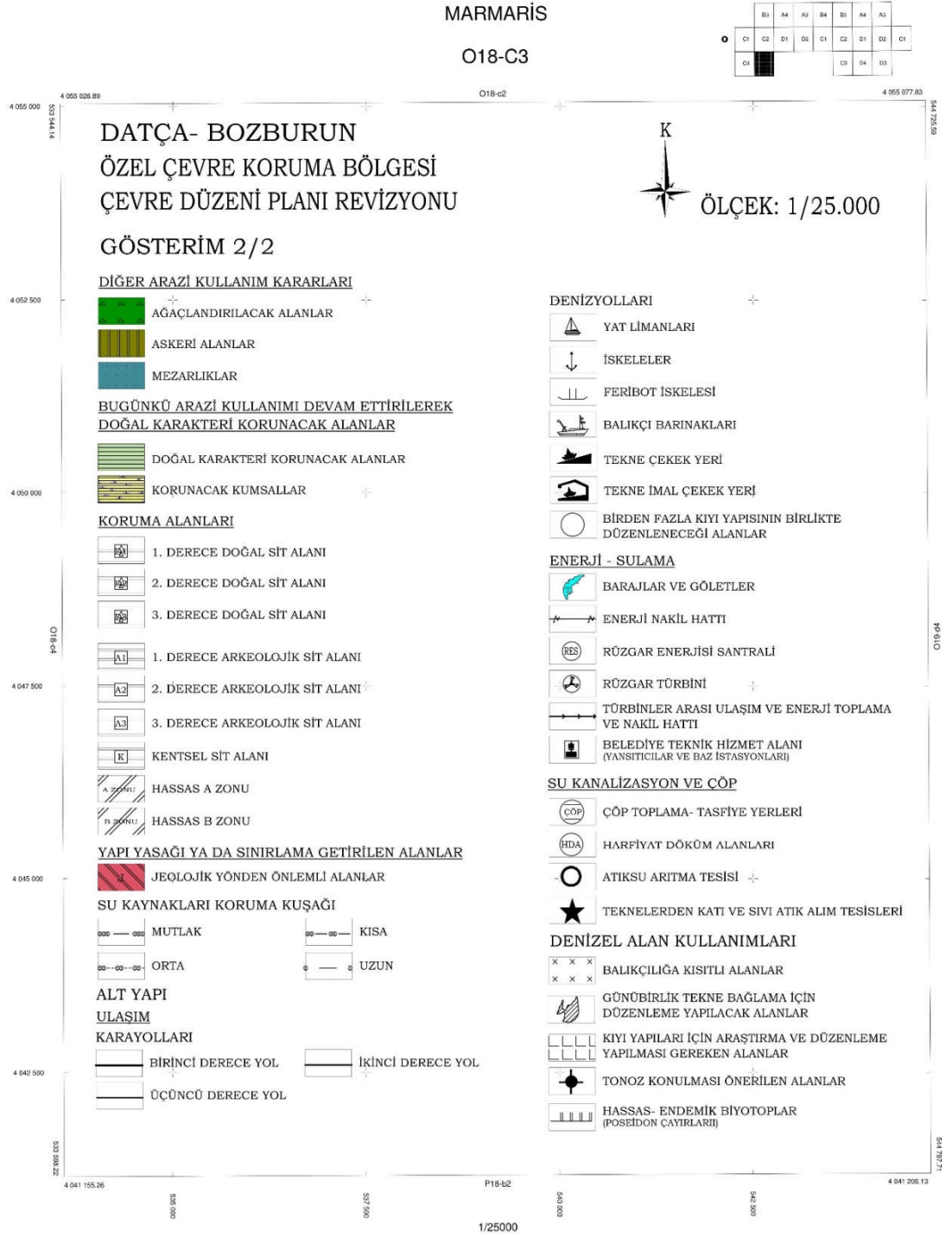
Şekil A.17 Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (TVKGM, 2014)

EK-2

Şekil A.18 Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı gösterim paftası (TVKGM, 2014)

EK-2 devamı

Şekil A.19 Datça Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı gösterim paftası (TVKGM, 2014)

[illegible]

3

